

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การบริหารการศึกษา

1.1 ความหมายของการบริหาร

1.2 ความหมายของการศึกษา

1.3 กระบวนการบริหารและการบริหารสถานศึกษา

1.4 แนวคิดและหลักการในการบริหารการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

1.5 ภารกิจและการดำเนินงานบริหารสถานศึกษา

1.6 การดำเนินงานการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาไปสู่ระดับสถานศึกษา

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

2. การกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาตามขอบข่ายภารกิจ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสมุทรปราการเขต 1

2.1 การบริหารงานวิชาการ

2.2 การบริหารงานบุคคล

2.3 การบริหารงบประมาณ

2.4 การบริหารทั่วไป

2.5 การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

3. การบริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ในการดูแลของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการเขต 1

4. การจัดการศึกษาเพื่อรองรับการค้าสู่ประชาคมอาเซียน

4.1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียน

4.2 อาเซียนและนโยบายความร่วมมือทางการศึกษาเพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

4.3 ความมุ่งหมายและแนวทางการจัดการศึกษาตามปฏิญญาด้านการศึกษาของ

อาเซียน

4.4 นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการในการรองรับการค้าเข้าสู่

อาเซียน

4.5 การจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการรองรับการก้าวเข้าสู่อาเซียน

5. ความพร้อม

5.1 ความหมายของความพร้อม

5.2 องค์ประกอบของความพร้อม

5.3 ความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6.1 งานวิจัยในประเทศ

6.2 งานวิจัยต่างประเทศ

การบริหารการศึกษา

1. ความหมายของการบริหาร

ความหมายของการบริหารมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้
นพพงษ์ บุญจิตรกุล (2534, หน้า 3) ได้สรุปไว้ว่า การบริหารจะต้องมีองค์ประกอบคือ 1) มีตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป 2) กลุ่มคนต้องมารวมมือกัน 3) ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างด้วยความสัมพันธ์ มีระบบ ระเบียบ กฎเกณฑ์ 4) ใช้ทรัพยากรและเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม 5) บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างที่กำหนดไว้ 6) วัตถุประสงค์ต้องรับรู้ร่วมกัน เห็นตรงกันหมด

ชาญชัย อาจิณสมาจาร (2540, หน้า 11) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการสั่งการและควบคุมกิจกรรมของสมาชิกในองค์กรรูปนัยเพื่อวัตถุประสงค์ในการทำให้เป้าหมายและจุดมุ่งหมายของสถาบันสำเร็จผล

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2541, หน้า 3) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร คือ การร่วมมือกันทำงานของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกัน ในการร่วมมือกันทำงานนั้นจะต้องมีบุคคลที่เราเรียกว่าผู้บริหาร และการร่วมมือกันนั้นจะจัดในรูปขององค์การประเภทต่างๆ แล้วแต่วัตถุประสงค์ที่มีขององค์การนั้นๆ

วิโรจน์ สารรัตนะ (2542, หน้า 1) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยอาศัยหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ คือ การจัดองค์การ การวางแผน การติดตาม และการควบคุม

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2542, หน้า 1) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างที่บุคคลร่วมกันกำหนดโดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบและให้ทรัพยากรตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

กัญญา สาทร (2543, หน้า 3) ได้ให้ความหมายว่า การบริหาร คือ กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คน ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน

เสนาะ ดิยาวี (2543, หน้า 3) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

Peter F Drucker (อ้างถึงใน ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น

Herber A. Simon (1947, p. 3 อ้างถึงใน ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ, 2542, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมมือกันดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างร่วมกัน

Harold Koontz (อ้างถึงใน จันทรานี สงวนนาม, 2545, หน้า 24) กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยอาศัย คน เงิน วัสดุสิ่งของเป็นปัจจัยในการปฏิบัติงาน

University of Rhode Island (อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, 2523, หน้า 5-6) การบริหาร (Administration) โดยทั่วไปใช้ในความหมายกว้างๆ ที่รวมถึงการบริหารรัฐกิจและธุรกิจ แต่มีบุคคลจำนวนไม่น้อยที่มักเข้าใจว่า การบริหารหมายถึงการบริหารราชการ ซึ่งจริงๆ แล้วมีคำเฉพาะอยู่คำหนึ่ง ซึ่งหมายถึงการบริหารราชการ และเป็นคำที่คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ได้กำหนดขึ้น คือคำว่า รัฐประศาสนศาสตร์ (Public Administration) อย่างไรก็ตาม คำนี้อาจมีความหมายใกล้เคียงกับคำบางคำ ซึ่งบางครั้งก็ใช้แทนกันได้ เช่น คำว่า การจัดการ (Management) สำหรับคำว่า Management นี้ โดยทั่วไปมักหมายถึง การจัดการในทางธุรกิจมากกว่าที่จะหมายถึงการบริหารราชการหรือการบริหารงานภาครัฐ แต่ในอีกความหมายหนึ่ง Management หมายถึง การจัด หรือดำเนินการตามนโยบายที่กำหนดไว้ ดังนั้นการที่พยายามจะแสวงหาความแตกต่างระหว่าง Administration กับ Management นั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า Administration เน้นในเรื่องการบริหารหรือการจัดการที่เกี่ยวกับนโยบาย ส่วน Management นั้นเป็นการนำเอานโยบายไปปฏิบัติ (Implementation) ถ้าจะพิจารณาในด้านของความนิยม คำว่า Administration นิยมใช้ในทางบริหารราชการส่วนคำว่า Management มักนิยมใช้ในทางบริหารธุรกิจ อย่างไรก็ตามทั้งสองคำนี้โดยทั่วไป

แล้วใช้แทนกันได้ และหมายถึงการบริหารได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีคำที่เกี่ยวกับการบริหารอยู่หลายคำ เช่นหลักการบริหารราชการ หลักรัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารสาธารณะ การบริหารรัฐกิจ และบริหารศาสตร์ ฯลฯ เป็นต้น ส่วนคำในภาษาอังกฤษนั้น นอกจากคำว่า Administration, Public Administration และ Management แล้วยังมีคำอื่นๆ อีกที่ใช้แทนในความหมายอย่างเดียวกัน เช่น Principles of Administration, Principles of Management, Administrative Sciences และ Administrative Theory เป็นต้น

จากความหมายที่ผู้รู้และนักวิชาการกล่าวไว้ สรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำลังความพยายามของสมาชิกขององค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายขององค์การที่กำหนดไว้ การใช้ทรัพยากรร่วมกันของทุกคนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ สามารถใช้แทนกันได้ทั้งในทางรัฐกิจและธุรกิจ อาจพิจารณาความหมายได้เป็น 2 ประการ คือ ประการที่ 1 พิจารณาในแง่ของความเป็น สาขาวิชาการที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administration as a field of study) ตรงตามความหมายของคำว่าการศึกษาการบริหารงาน และอีกประการหนึ่งหมายถึง กิจกรรมในการบริหาร (Administration as an activity) คำว่า การบริหาร นี้ มีนักวิชาการให้ความเห็นว่าน่าจะใช้แทนกันได้ทั้งในทางรัฐกิจและธุรกิจ และคำว่า การบริหารอาจแยกพิจารณาความหมายได้เป็น 2 ประการ คือ ประการที่ 1 พิจารณาในแง่ของความเป็น สาขาวิชาการที่เกี่ยวกับการบริหาร (Administration as a field of study) อันตรงตามความหมายของคำว่า การศึกษาการบริหารงาน และอีกประการหนึ่งหมายถึง กิจกรรมในการบริหาร (Administration as an activity) การบริหารเป็นสาขาวิชาที่มีการจัดระเบียบให้เป็นระบบของการศึกษา (Systematic study) ซึ่งหมายถึงการศึกษาค้นคว้าหาหลักการ กฎเกณฑ์ และทฤษฎีที่พึงเชื่อถือได้ เพื่อประโยชน์ในการบริหารงาน โดยลักษณะเช่นนี้จะเห็นได้ว่าการบริหารมีลักษณะเป็นศาสตร์ (Science) แต่ถ้าเป็นการบริหารงานที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์แล้ว การบริหารก็จะมีลักษณะเป็น ศิลป์ (Arts) การให้นิยามหรือความหมายของการบริหาร จึงมักมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละทศวรรษและแต่ละแนวศึกษา

2. ความหมายของการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้ความหมายไว้ในมาตรา 4 ว่า การศึกษา หมายความว่า กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสวนทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ซ็อนันต์ สมุทวณิช (2542, หน้า 35) กล่าวว่า การศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญของการสร้าง สะสมพลังของชาติ ชาติใดมี “ทุนทางสังคม” แข็งแกร่ง มีคุณภาพดีมากน้อยเพียงใด มีปริมาณมากแค่ไหน ย่อมขึ้นกับคุณภาพของระบบการศึกษา

รุ่ง แก้วแดง (2545, หน้า 1) การศึกษา เป็นกระบวนการส่งเสริมให้บุคคลเจริญเติบโตและมีความเจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาจนเป็นสมาชิกของสังคมที่มีคุณธรรมสูง

ปรัชญา เวสารัชช์ (2546, หน้า 4) การศึกษา หมายถึง กระบวนการให้ส่งเสริมให้บุคคลเจริญเติบโตและมีความเจริญงอกงามทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาจนเป็นสมาชิกของสังคมที่มีคุณธรรมสูง การศึกษา ตามความหมายกว้าง หมายถึง กระบวนการทางสังคมที่นำบุคคลเข้าสู่การดำรงชีวิตในสังคม หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เป็นกระบวนการอบรมบ่มนิสัยให้มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตนและประกอบอาชีพการงานร่วมกับมนุษย์อื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม การศึกษาตามความหมายนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญของการอบรมบ่มนิสัย การกล่อมเกลาทางสังคม การเตรียมตัวเพื่อให้บุคคลมีทักษะ ความรู้ ความสามารถในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพในอนาคต

สาโรช บัวศรี (อ้างถึงใน สถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553, หน้า 13) การศึกษา หมายถึง ความงอกงามตามที่เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน เนื่องจากได้รับประสบการณ์ที่เลือกเฟ้นให้แล้วเป็นอย่างดี

Jean Jacques Rousseau (อ้างถึงใน รุ่ง แก้วแดง, 2545, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ว่าการศึกษา คือ การปรับปรุงคนให้เหมาะกับโอกาสและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนไป หรืออาจกล่าวได้ว่า การศึกษา คือ การนำความสามารถในตัวบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์

John Dewey (อ้างถึงใน ปรัชญา เวสารัชช์, 2546, หน้า 1-4) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้หลายความหมาย คือ

- (1) การศึกษาคือชีวิต ไม่ใช่เตรียมตัวเพื่อชีวิต
- (2) การศึกษาคือความเจริญงอกงาม
- (3) การศึกษาคือกระบวนการทางสังคม
- (4) การศึกษาคือการสร้างประสบการณ์แก่ชีวิต

Carter V. Good (อ้างถึงใน วรรณุช ตุนทกิจ, 2553, หน้า 1) ได้ให้ความหมายของการศึกษาไว้ 3 ความหมาย คือ

- (1) การศึกษาหมายถึงกระบวนการต่าง ๆ ที่บุคคลนำมาใช้ในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ เจตคติ ความประพฤติที่ดีมีคุณค่า และมีคุณธรรมเป็นที่ยอมรับนับถือของสังคม

(2) การศึกษาเป็นกระบวนการทางสังคม ที่ทำให้บุคคลได้รับความรู้ ความสามารถจากสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนจัดขึ้น

(3) การศึกษาหมายถึงการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ที่รวบรวมไว้อย่างเป็นระเบียบ ให้คนรุ่นใหม่ได้ศึกษา

จากความหมายที่นักวิชาการกล่าวไว้ สรุปได้ว่า การศึกษาเป็นกระบวนการให้และรับความรู้และประสบการณ์การปรับเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างจิตสำนึก การเพิ่มพูนทักษะ การทำความเข้าใจให้กระจ่าง การอบรมปลูกฝังค่านิยม การถ่ายทอดศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรมของสังคม การพัฒนาความคิด เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาความสามารถ ทัศนคติ พฤติกรรม และค่านิยมเพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยใช้วิธีการเป็นกระบวนการเป็นขั้นตอน สมาชิกให้ความร่วมมือ โดยคำนึงถึงความรู้ความสามารถ ความต้องการ ความมุ่งหวังเพื่อให้บรรลุเป้าหมายและทุกคนเกิดความพึงพอใจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้บุคคลมีความเจริญงอกงามทางปัญญา มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสมสำหรับการประกอบอาชีพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม มีค่านิยมที่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

3. ความหมายของการบริหารการศึกษา

ได้มีนักวิชาการและผู้รู้หลายท่านได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้แตกต่างกันออกไปสุดแต่จะเน้นที่จุดใดเป็นสำคัญและจะให้ขอบเขตครอบคลุมกว้างแค่ไหน ซึ่งที่สำคัญและน่าสนใจมีดังนี้

กิติมา ปรีดีดิลล (2532, หน้า 5) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา คือ ความพยายามที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษา อันได้แก่ โรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ ตำราเรียน และอาคารสถานที่ เป็นต้น ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความพยายามที่จะจัดดำเนินงานทุกอย่างที่เกี่ยวกับการศึกษา โดยให้มีผลผลิต คือ ผู้เรียนที่มีคุณภาพในที่สุด

นพพงษ์ บุญจิตราคูล (2534, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยม ตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนอยู่

นิพนธ์ กินาวงศ์ (2541, หน้า 34-35) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารการศึกษาจากการรวบรวมของนักวิชาการหลายท่าน ดังนี้

การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานต่างๆ ของผู้บริหารเพื่อให้คนกลุ่มหนึ่ง (นักเรียน) ได้เจริญงอกงามไปสู่จุดประสงค์ที่ต้องการ โดยกำหนดให้คนกลุ่มหนึ่ง (ครู) เป็นตัวแทนในการดำเนินการ

การบริหารการศึกษา หมายถึง การทำงานร่วมกันของกลุ่มคนในการให้บริการทางการศึกษาแก่นักเรียน โดยการทำให้เกิดความร่วมมือกันทั้งครู ผู้ปกครองนักเรียน ประชาชนทั่วไป

การบริหารการศึกษา คือ การใช้ทรัพยากรการบริหารให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อพัฒนาคุณภาพของพลเมืองโดยวิธีการจัดการองค์การ การสั่งการ การอำนวยการตามนโยบายของรัฐ

ประเสริฐ เชษฐพันธ์ (2541, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง กระบวนการในการร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพและสมรรถนะของคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีสุขภาพพลานามัยที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยใช้ทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่อย่างเหมาะสม

ภาวิดา ธาราศรีสุทธิ (2542, หน้า 6) การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมกันดำเนินการ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับแต่ บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ เจตคติ พฤติกรรม คุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกันกับความต้องการของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคล และอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม เพื่อให้บุคคลพัฒนาไปตรงตามเป้าหมายของสังคมที่ตนดำเนินชีวิตอยู่

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 29-30) ระบุว่าโดยทั่วไปในเรื่องการศึกษาการบริหารการศึกษามีเนื้อหาหลักอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านแผน และด้านองค์การ

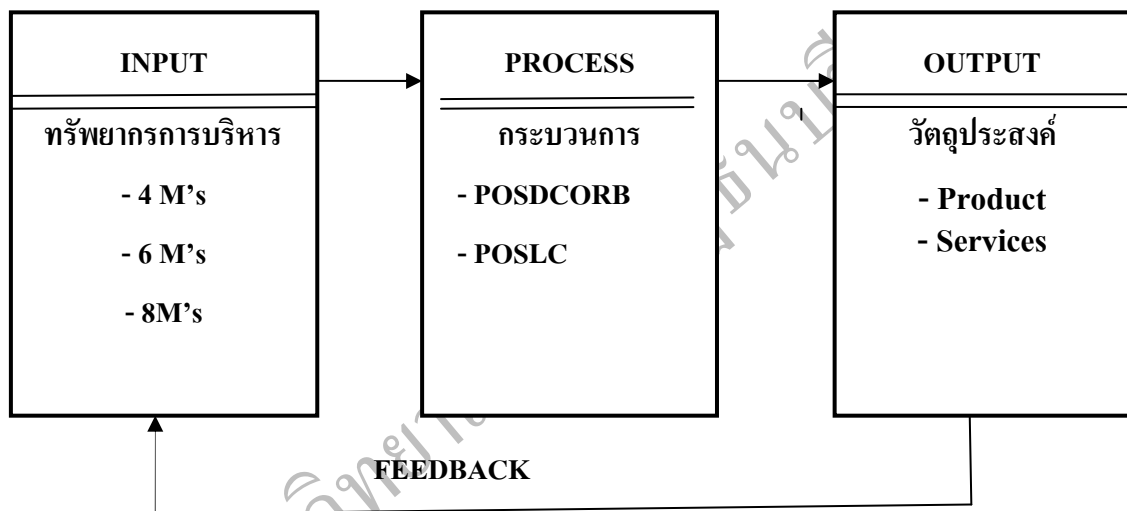
ด้านแผน จะมีการศึกษาเกี่ยวกับ นโยบาย แผนชนิดต่างๆ ได้แก่

(1) แผนระยะยาวที่ชื่อ แผนกลยุทธ์ แผนวิสาหกิจ แผนระยะยาว การวางแผนต่างๆ กระบวนการวางแผนต่างๆ

(2) ส่วนแผนระยะกลาง ได้แก่แผน 5 ปี ได้แก่ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติช่วง 5 ปี แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

(3) แผนระยะสั้น เป็นแผนที่มีระยะเวลาเพียงปีเดียว ได้แก่แผนพัฒนาการ (เป็นแผนขอเงินงบประมาณ จัดทำก่อนปีงบประมาณ) แผนปฏิบัติการประจำปี (เมื่อได้รับการจัดสรรงบประมาณแล้ว) ภาระยะหลังๆ จะมีการศึกษาถึง ภารกิจ หรือ พันธกิจ (Mission) วิสัยทัศน์ (Vission) ซึ่งเป็นขั้นตอนในกระบวนการวางแผนกลยุทธ์ จะศึกษาการวิเคราะห์หน่วยงาน ที่เรียกว่า การวิเคราะห์ SWOT การกำหนดกลยุทธ์

การบริหารการศึกษา จึงหมายถึง กระบวนการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลอย่างมีศาสตร์และศิลป์ โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ ทั้งความรู้ ความสามารถ ความเป็นคนดี และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมแห่งการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามการบริหารงานในองค์กรนั้น กิติมา ปริดีคิดล (2532, หน้า 37) ได้อธิบายว่า การบริหารจะให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้บริหารนอกจากจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขอบข่ายของการบริหารการศึกษาแล้ว ยังจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการบริหารด้วย ซึ่ง ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542, หน้า 444) ระบุไว้ว่าในกระบวนการบริหารมีคำสำคัญอยู่ 3 คำ คือ ทรัพยากร กระบวนการ และ วัตถุประสงค์ ดังภาพที่ 2.1

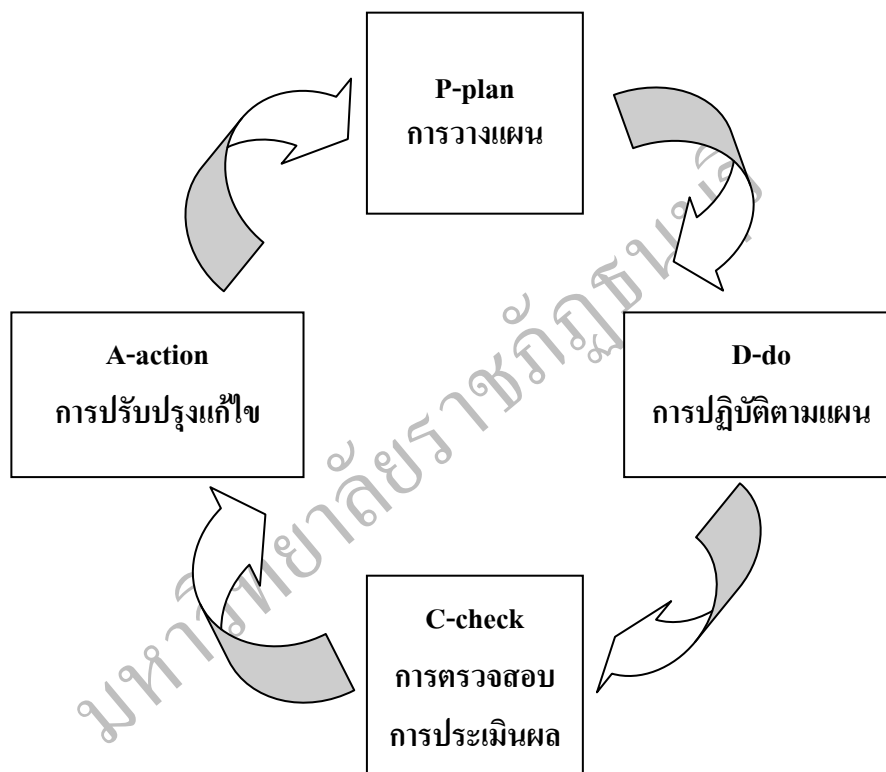
ภาพที่ 2.1 กระบวนการบริหาร
ที่มา : ตุลา มหาพสุชานนท์, 2547, หน้า 41

จากแผนภูมิ 1 พบว่า INPUT คือ ทรัพยากรการบริหาร ได้แก่ 4 M's ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุดิบ (Material) และ การจัดการ (Management) ต่อมาได้เพิ่มอีก 2 M's เป็น 6 M's ได้แก่ เครื่องจักรเครื่องกล (Machine) และ การตลาด (Market) ประกอบกับ เศรษฐกิจของสังคมโลกได้พัฒนาและก้าวหน้าไปพร้อมกับอุตสาหกรรม การตลาด และการบริการที่เติบโตและพัฒนาขึ้นไปอย่างรวดเร็วทำให้ทรัพยากรเพียงประการ 4 ประการไม่เพียงพอ ในขณะเดียวกันการทำงานที่มองเห็นถึงความสำคัญหรือคุณค่าของจิตใจผู้ปฏิบัติงานมากขึ้น จึงเพิ่มขวัญและกำลังใจ (Morale) เข้าเป็น 7 M's และปัจจุบันโลกอยู่ในยุคการติดต่อสื่อสารไร้พรมแดน หรือที่เรียกว่าโลกยุคโลกาภิวัตน์ (Globalization) จึงได้เพิ่มข้อมูลข่าวสาร (Message) เข้าไปรวมเป็น 8 M's

PROCESS คือ หน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารต้องกระทำ ซึ่งแนวคิดเป็นที่ยอมรับ คือ แนวคิดของ Gulick and Urwick (1937 อ้างถึงใน ชงชัย วงศ์ชัยสุวรรณ, 2540, หน้า 41-42) ซึ่งนิยมเรียกย่อว่า **POSDCORB** ประกอบด้วย (1) การวางแผน (Planning) (2) การจัดองค์การ (Organizing) (3) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) (4) การอำนวยการ (Directing) (5) การประสานงาน (Coordinating) (6) การรายงานผล (Reporting) และ (7) การงบประมาณ (Budgeting) แต่ต่อมา แฮร์โรลด์ ดี. คูนต์ซ์ (Harold D. Koontz, 1972) มีความเห็นว่า หน้าที่ทางการบริหาร คือ **POSDC** ได้แก่ (1) การวางแผน (Planning) (2) การจัดองค์การ (Organizing) (3) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) (4) การอำนวยการ (Directing) และ (5) การควบคุม (Controlling) อย่างไรก็ตาม ต่อมา Koontz and Wehrich (1988, p. 13) ได้เสนอความคิดเห็นโดยเขียนตำราชื่อ Management ซึ่งได้เปลี่ยนหน้าที่ทางการบริหารจากการอำนวยการ (Directing) เป็นการชี้นำ (Leading) และเรียกย่อว่า **POSLE** ซึ่งได้แก่ (1) การวางแผน (Planning) (2) การจัดองค์การ (Organizing) (3) การจัดคนเข้าทำงาน (Staffing) (4) การชี้นำ (Leading) และ (5) การควบคุม (Controlling) ดังนั้น สรุปได้ว่าหน้าที่หรือกิจกรรมขั้นพื้นฐานทางการบริหารได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในกระบวนการแปรรูปทรัพยากรที่นำเข้าไปเป็นผลผลิตตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายขององค์การต่อไป

OUTPUT คือ เป้าหมาย (Goals) หรือวัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์การที่นำออกมาจากกระบวนการแปรรูปหรือกระบวนการบริหาร ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ (1) องค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการผลิตสินค้า (Products) และ (2) องค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริการ (Services) เป็นต้น (ตุลา มหาพสุชานนท์, 2547, หน้า 42) นอกจากภาระงานและหน้าที่ที่ผู้บริหารทุกคนจำเป็นต้องมีความรู้และความเข้าใจแล้ว ยังต้องมีทักษะทางการบริหาร (Management skills) ซึ่ง วิโรจน์ สารรัตนะ (2542, หน้า 5) ระบุไว้ว่า การบริหารงานต้องอาศัยทักษะที่สำคัญ 3 ทักษะ คือ (1) ทักษะเชิงเทคนิค (Technical skill) หมายถึง ความสามารถในการใช้วิธีการเฉพาะหรือเครื่องมือต่างๆ ตามแต่สถานการณ์ (2) ทักษะเชิงมนุษยสัมพันธ์ (Human relation skill) หมายถึง ความสามารถที่จะทำงานกับคนอื่นหรือเข้ากับคนอื่นได้ดี และ (3) ทักษะเชิงมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอด (Conceptual skill) หมายถึง ความสามารถในการมององค์การโดยภาพรวมกับความสัมพันธ์กับภายนอก ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนต่างๆ ขององค์การที่ส่งผลต่อกัน และความรู้ที่สามารถจะวินิจฉัยและประเมินปัญหาต่างได้ นอกจากนี้ Frederick & other (1992 อ้างถึงใน วิโรจน์ สารรัตนะ, 2542, หน้า 10) ได้ระบุไว้ว่า “จริยธรรมทางการบริหาร (Managerial Ethics) หมายถึง มาตรฐานของการปฏิบัติงานหรือการประเมินเชิงคุณธรรมที่ผู้บริหารใช้ในการบริหารองค์การ มาตรฐานนี้มีพื้นฐานจากปทัสฐานและค่านิยมทางสังคม ภูมิหลังทางครอบครัว ศาสนา สถาบันการศึกษาหรือสถาบันอื่น และจากการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม ซึ่งพื้นฐาน

ในมาตรฐานที่แตกต่างนี้ แสดงให้เห็นว่า บุคคลจะมีจริยธรรมทางการบริหารที่ต่างกัน” นอกจากนั้นจากแผนภูมิข้างต้นยังพบอีกว่า สิ่งสำคัญที่เป็นหัวใจของกระบวนการบริหาร คือ การวางแผน เนื่องจากการวางแผนเป็นกระบวนการคิดก่อนลงมือปฏิบัติ ดังมีคำกล่าวเสมอว่า “หากวางแผนดีแล้ว ก็เปรียบเสมือนการดำเนินงานได้สำเร็จไปแล้วครึ่งหนึ่ง” หรือแม้กระทั่งในกระบวนการประกันคุณภาพ ได้นำเอาวงจรเดมมิง (Deming Circle) หรือที่เรียกว่า วงจร PDCA เข้ามาเผยแพร่ ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 วงจร PDCA ของเดมมิง
ที่มา : รังสรรค์ มณีเล็ก, 2545, หน้า 10

จากแผนภูมิ 2 จะเห็นได้ว่า การวางแผนเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการบริหาร เนื่องจากเป็นขั้นตอนแรกของการบริหารงาน ประกอบกับระบบต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและข้อมูลข่าวสารสลับซับซ้อน ผู้บริหารจะต้องเปลี่ยนจากการใช้อำนาจมาเป็นการใช้หลักบริหาร มุ่งประสิทธิภาพและความสำเร็จของงาน

วงจรมีพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพทั้งระบบ (total quality management : TQM) ผู้ที่คิดค้นวงจรคุณภาพ คือ Shewhart นักวิทยาศาสตร์ชาวอเมริกัน แต่ Deming ได้นำมา

เผยแพร่ที่ประเทศญี่ปุ่นจนประสบผลสำเร็จและผลักดันให้ญี่ปุ่นเป็นประเทศมหาอำนาจของโลก คนทั่วไปจึงเรียกว่า วงจร Deming

วงจร PDCA ประกอบไปด้วย ขั้นตอนต่อไปนี้ (ศุภชัย อาชีวะระงับโรค, 2547, หน้า

6)

(1) Plan การวางแผนการดำเนินงานอย่างรอบคอบ ครอบคลุมถึงการกำหนดหัวข้อที่ต้องการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน อาจประกอบด้วย การกำหนดเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย กำหนดการดำเนินงาน กำหนดระยะเวลาการดำเนินงาน กำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการ และกำหนดงบประมาณที่จะใช้ การเขียนแผนดังกล่าวอาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสมของลักษณะการดำเนินงาน การวางแผนยังช่วยให้สามารถคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และช่วยลดความสูญเสียต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้

(2) Do การดำเนินงานตามแผน อาจประกอบด้วย การมีโครงสร้างรองรับการดำเนินการ มีวิธีการดำเนินการ และมีผลของการดำเนินการ

(3) Check การตรวจสอบหรือการประเมินแผน การประเมินโครงสร้างที่รองรับการดำเนินการ การประเมินขั้นตอนการดำเนินงาน และการประเมินผลของการดำเนินงานตามแผนที่ได้ตั้งไว้ โดยในการประเมินดังกล่าวสามารถทำได้เองโดยคณะกรรมการที่รับผิดชอบแผนการดำเนินงานนั้นๆ ซึ่งเป็นลักษณะของการประเมินตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องตั้งคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งมาประเมินแผน หรือไม่จำเป็นต้องคิดเครื่องมือหรือแบบประเมินที่ยุ่งยากซับซ้อน

(4) Act การนำผลการประเมินมาพัฒนาแผน ประกอบด้วย การนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ว่ามีโครงสร้างหรือขั้นตอนการปฏิบัติงานใดที่ควรปรับปรุง หรือพัฒนาสิ่งที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้นไปอีก และสังเคราะห์รูปแบบการดำเนินการใหม่ที่เหมาะสมสำหรับการดำเนินการในปีต่อไป และการวางแผนที่นิยมใช้กับสภาพปัจจุบัน คือ การวางแผนเชิงกลยุทธ์

จากการศึกษากระบวนการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ของนักการศึกษาและนักวิชาการหลายท่านสามารถสรุปขั้นตอนที่สำคัญได้ 4 ขั้นตอน ดังนี้

(1) การวางแผนกลยุทธ์ขององค์กร ซึ่งองค์กรต้องกำหนดทิศทางโดยรวมว่าจะทำอะไร อย่างไร เป็นการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เพื่อทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในองค์กร (SWOT Analysis) และให้ได้มาซึ่งวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงาน รวมทั้งพิจารณาถึงปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จขององค์กร และสร้างตัวชี้วัดผลการดำเนินงานในด้านต่างๆ

(2) การกำหนดรายละเอียดของตัวชี้วัดผลดำเนินงาน ซึ่งจะกำหนดความชัดเจนของตัวชี้วัดทั้งในเชิงปริมาณ (Quantity) คุณภาพ (Quality) เวลา (Time) และสถานที่ หรือความครอบคลุม (Place) อันเป็นเป้าหมายที่ต้องการของแต่ละตัวชี้วัด

(3) การวัดและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ผู้บริหารจะต้องจัดให้มีการตรวจสอบและรายงานผลการดำเนินงานของแต่ละตัวชี้วัดตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ เช่น รายเดือน รายไตรมาส หรือรายปี เป็นต้น เพื่อแสดงความก้าวหน้าและสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานว่าเป็นไปตามเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ อย่างไร

(4) การให้รางวัลตอบแทน เมื่อได้พิจารณาผลการดำเนินงานแล้วผู้บริหารจะต้องมีการให้รางวัลตอบแทนตามระดับของผลงานที่ได้ตกลงกันไว้

5. แนวคิดและหลักการในการบริหารการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน

แนวคิดและหลักการในการบริหารการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษาหรือโรงเรียนมีความเชื่อในเรื่องการจัดการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยอธิบายว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายการศึกษา ดำเนินการบริหารโดยผู้อำนวยการสถานศึกษา กำกับโดยคณะกรรมการสถานศึกษา มีระบบประกันคุณภาพที่จะใช้เป็นแนวทางพัฒนาให้การบริการด้านการเรียนการสอนมีคุณภาพ ผู้อำนวยการสถานศึกษามีอำนาจการบริหารอย่างมาก ทั้งอำนาจที่กำหนดไว้ในกฎหมายและได้รับมอบจากผู้มีอำนาจ โดยต้องรับผิดชอบต่อผลการบริหารสถานศึกษา ซึ่งต้องมีดัชนีชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของงานและการประกันคุณภาพของสถานศึกษา แสดงผลงานความก้าวหน้าในการบริหาร โรงเรียนตามเป้าหมายที่กำหนด ยุทธศาสตร์สำคัญในการดำเนินดังกล่าวเรียกว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School-based Management) ถือว่าเป็นนวัตกรรมทางการบริหารรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจในการปฏิรูปการศึกษาหลายประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยด้วย เป็นการให้ความสำคัญต่อโรงเรียนในฐานะที่เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชน ดังที่ ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน รุ่ง แก้วแดง, 2546) ได้กล่าวไว้ว่า “การศึกษาเป็นเรื่องระหว่างครูกับนักเรียน โรงเรียนจึงสำคัญที่สุด” การบริหารการศึกษาที่ใช้โรงเรียนเป็นฐานมีหลักการและกรอบแนวคิดดังนี้

หลักการกระจายอำนาจ (Decentralization) เป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาให้สามารถตัดสินใจดำเนินการได้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงสุด

หลักการใช้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง (School center) โรงเรียนจะเป็นหน่วยงานบริหาร ไม่ใช่ผู้ถูกบริหาร โรงเรียนจะเป็นหน่วยสำคัญในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคุณภาพของเด็ก

สามารถกำหนดจุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ทิศทางการวางแผนจัดการศึกษาของตนเองที่สอดคล้องกันทั้งในระดับส่วนกลาง เขตพื้นที่การศึกษา ท้องถิ่นและชุมชน

หลักการมีส่วนร่วม (Collaboration, Participation) ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการบริหาร การตัดสินใจและการจัดการศึกษาทำให้เกิดความตระหนักและความรู้สึกเป็นเจ้าของ

หลักการพึ่งตนเอง (Self management) เน้นให้โรงเรียนมีระบบการบริหารตนเองมีอำนาจหน้าที่และรับผิดชอบการดำเนินงานตามความพร้อมและสถานการณ์ของโรงเรียน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมองเห็นจุดหมาย / เป้าหมายของโรงเรียนตรงกัน สามารถบูรณาการสภาพการณ์ของท้องถิ่นกับโรงเรียนมาส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้ด้วยความภาคภูมิใจ

หลักการประสานงาน (Co-ordination) สามารถประสานงานกันได้ทุกระดับ ทั้งแนวตั้งและแนวนอน เป็นกิจกรรมที่ต้องเน้นความเข้มแข็งทั้งการสร้างความร่วมมือระหว่างบุคลากรในโรงเรียนและบุคลากรภายนอก รวมทั้งการประสานงาน แสวงหาความร่วมมือ ความช่วยเหลือ ทั้งทรัพยากรและเทคนิควิธีการใหม่ๆ

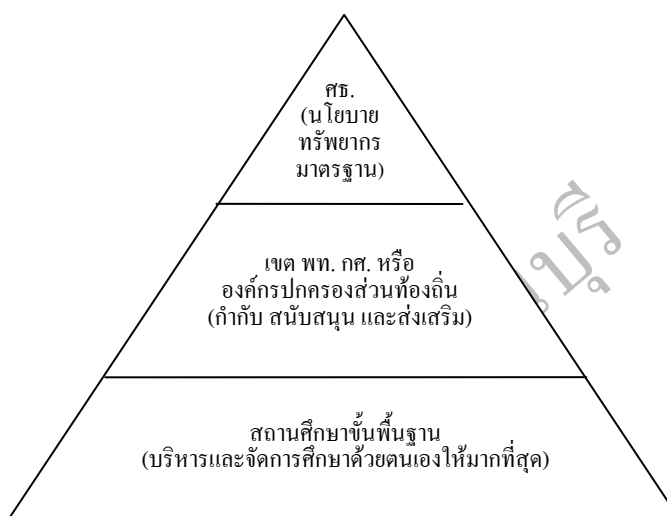
หลักความต่อเนื่องและหลากหลาย (Continuity and Diversity) การบริหารจำเป็นต้องมีความต่อเนื่องใช้เวลารวมทั้งการใช้เทคนิคการบริหารจะต้องมีความหลากหลายและสอดคล้องกัน มุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน สามารถปรับใช้การบริหารตามสถานการณ์ที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ได้

หลักการพัฒนาตนเอง (Self-improvement) โรงเรียนจะต้องพัฒนาไปสู่องค์กรการเรียนรู้ (Learning organization) พัฒนาตนเองอยู่เสมอเพื่อให้เกิดการพัฒนาทั้งการพัฒนาองค์กร พัฒนาวิชาชีพ พัฒนาบุคคล และพัฒนาทีมงาน โดยนำองค์ประกอบเหล่านี้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เป็นวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษานั้นๆ

หลักการตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) ส่วนกลางและเขตพื้นที่การศึกษาจะกำหนดนโยบายและควบคุมมาตรฐาน และจะมีองค์กรตรวจสอบคุณภาพ ทั้งนี้จะเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

หลักการในการบริหารงานโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานดังกล่าว จะต้องคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาล หรือธรรมาภิบาล (Good governance) ทั้ง 6 ประการมาประกอบการบริหารด้วยคือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม และหลักความคุ้มค่า โดยจะต้องมีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาครูในโรงเรียนในด้านความรู้ ความสามารถและการจัดทรัพยากรในโรงเรียน (สำนักพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพ, 2549, หน้า 37-39)

กรมสามัญศึกษา (2545, หน้า 13-16) ได้กำหนดแนวคิดการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานว่า เป็นการส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการบริหารโดยกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งทำหน้าที่ด้านนโยบายระดับชาติ อุดหนุนทรัพยากร มาตรฐาน เขตพื้นที่การศึกษาหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้กำกับสนับสนุนและส่งเสริมการดำเนินงานของสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารและจัดการศึกษาด้วยตนเองให้มากที่สุด ความสัมพันธ์แสดงดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 แนวคิดการบริหาร โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
ที่มา : กรมสามัญศึกษา, 2544, หน้า 16

การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นการบริหารโรงเรียนที่เป็นของรัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่มีวิธีบริหารจัดการคล้ายโรงเรียนเอกชน ส่วนกลางยังคงดูแลอยู่ หน่วยงาน โดยโรงเรียนจะมีความคล่องตัวในการบริหารและจัดการศึกษามากขึ้น ในลักษณะการแบ่งอำนาจ และการโอนอำนาจ มากกว่าการมอบอำนาจ ซึ่งการบริหารตามรูปแบบนี้สามารถทำให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากกว่ารูปแบบการจัดการแบบเดิม เพราะผู้บริหาร ครู รวมทั้งชุมชนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งในระดับโรงเรียนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน โรงเรียนต้องมีความเข้มแข็งในตัวเอง คือมีการบริหารตนเองอย่างเป็นระบบ มีความพร้อมในการพัฒนาตนเอง โดยวิเคราะห์ระเบียบของทางราชการ นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สภาพท้องถิ่นรอบๆ โรงเรียน และประสานสัมพันธ์ตั้งให้เป็นปัจจัยเอื้อในการพัฒนางานตามบทบาทหน้าที่ของสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

6. ภารกิจและการดำเนินงานบริหารสถานศึกษา

ในการบริหารสถานศึกษาเพื่อให้มีคุณภาพ มีมาตรฐานสากล สามารถก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ จึงต้องมีความรู้ความเข้าใจถึงภารกิจพื้นฐานของโรงเรียน ภารกิจ (Mission) เป็นเรื่องของขอบเขตของธุรกิจ ที่องค์กรกำลังทำอยู่ในปัจจุบันโดยมุ่งตอบคำถามว่า “เราเป็นใคร และเรากำลังทำอะไรอยู่” และองค์กรส่วนใหญ่มักจะบอกภารกิจขององค์กรไว้ในรายงานประจำปี เพื่อให้คนภายนอกได้รับรู้ว่าองค์กรมีสินค้าหรือบริการอะไรและให้บริการแก่ลูกค้ากลุ่มไหน (ณัฐพล ชวลิตชีวิน และปราโมทย์ ศุภปัญญา, 2545, หน้า 69) อย่างไรก็ตามโรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งที่จะต้องดำเนินการตามที่ถูกกฎหมายกำหนดสำหรับโรงเรียนซึ่งมีหน้าที่การบริการการศึกษาแก่สมาชิกในสังคมให้เป็นที่ปฏิบัติตามที่ถูกกฎหมายกำหนด ซึ่งมีการดำเนินงานต่างๆ ของโรงเรียนในการบริหารโดยทั่วไป ดังนี้

Kimbrough and Nunnery (1988, pp. 165-168) ได้แบ่งออกเป็น 8 งาน คือ

- (1) งานพัฒนาโรงเรียน
- (2) งานบริหารหลักสูตรและการสอน
- (3) งานบริหารเศรษฐกิจการศึกษา
- (4) งานธุรกิจ
- (5) งานบริหารบุคคล
- (6) งานกิจการนักเรียน
- (7) งานสร้างภาวะผู้นำในด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
- (8) งานประเมินผลการวิจัย

Smith and Others (1975, p. 170) ได้แบ่งสัดส่วนการบริหารงานต่างๆ ของโรงเรียน

ไว้ดังนี้

- (1) งานวิชาการ ใช้เวลาในการบริหาร ร้อยละ 40
 - (2) งานบุคลากรและงานกิจการนักเรียน ใช้เวลาในการบริหาร ร้อยละ 20
 - (3) ส่วนงานอื่นๆ ใช้เวลาในการบริหารแต่ละงานเพียง ร้อยละ 10 เท่านั้น
- จรูญ มุ่งการนา (2535, หน้า 18) ได้แบ่งการบริหารโรงเรียนออกเป็น 6 งาน คือ

- (1) งานวิชาการ
- (2) งานบุคลากร
- (3) งานกิจการนักเรียน
- (4) งานธุรการและการเงิน
- (5) งานอาคารสถานที่

(6) งานความสัมพันธ์กับชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2542, หน้า 22) ระบุไว้ว่า โดยปกติแล้ว งานพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนจะแบ่งออกเป็น 6 งาน คือ

- (1) งานวิชาการ
- (2) งานกิจการนักเรียน
- (3) งานบุคลากร
- (4) งานอาคารสถานที่
- (5) งานธุรการและการเงิน
- (6) งานความสัมพันธ์กับชุมชน

อนึ่ง หากโรงเรียนที่มีลักษณะงานพิเศษเพิ่มมาอีกและไม่สามารถรวมกลุ่มกับ 6 งานดังกล่าวข้างต้นแล้ว ก็สามารถเพิ่มอีกหนึ่งงาน เช่น งานกิจการพิเศษ ก็ได้จะเห็นได้ว่า ภารกิจต่างๆ ของโรงเรียนข้างต้น ควรจะดำเนินภายใต้กรอบ 6 งาน คืองานวิชาการ งานกิจการนักเรียน งานบุคลากร งานอาคารสถานที่ งานธุรการและการเงิน และงานความสัมพันธ์กับชุมชน อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 บัญญัติไว้ว่า “กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งานประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาโดยตรง” ดังนั้น การบริหารโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ให้ดำเนินงานตามภารกิจ 4 งาน คือ

- (1) งานวิชาการ
- (2) งานงบประมาณ
- (3) งานบริหารบุคคล
- (4) งานบริหารทั่วไป

สำหรับภารกิจ 4 งานข้างต้นถือเป็นการกระจายอำนาจสู่สถานศึกษา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคล เพื่อให้การบริหารงานคล่องตัว และรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปสถานศึกษาเอกชนมีอิสระ คล่องตัว และรวดเร็วในการบริหารงาน ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ดังนั้นสถานศึกษาทุกสังกัด ทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน จะต้องปฏิบัติตามขณะเดียวกันทางโรงเรียนมีอำนาจในการบริหารงานที่สามารถตัดสินใจโดยโรงเรียนเองได้มากขึ้น เช่น การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ เป็นต้น เนื่องจากเป็นสถานศึกษานิติบุคคล

ดังนั้น โรงเรียนเรียนหรือสถานศึกษาเป็นองค์กรหนึ่งที่จะต้องมึระบบบริหารที่ชัดเจน และสามารถบริหารเชิงกลยุทธ์ได้ ทั้งนี้เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าของประเทศชาติต่อไป

จากความเข้าใจในภารกิจดังกล่าว ผู้บริหารจะต้องดำเนินงานตามภารกิจที่สำคัญสรุปได้ ดังนี้ คือ

(1) การบริหารงานวิชาการ

(1.1) กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวางแผนงานของโรงเรียน

(1.2) ควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศงานวิชาการอย่างมีระบบ

(1.3) จัดให้ครูผลิต จัดหาสื่อการเรียน และควบคุมดูแลให้ครูนำไปใช้ประกอบการสอน

(1.4) ส่งเสริมและนำเทคนิควิธีการใหม่ๆที่เหมาะสมมาใช้ในการดำเนินงาน

(1.5) การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตร การพัฒนาครูทางด้านวิชาการ จำนวนครูที่ผ่านการอบรมหรือฝึกอบรมทางด้านวิชาการในรอบ 2 ปี การสร้างบรรยากาศวิชาการในโรงเรียน การส่งเสริมการวิเคราะห์วิจัยเพื่อการเรียนการสอน

(1.6) การวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียน การดำเนินการวัดผลและประเมินผลการเรียน การสร้างและปรับปรุงเครื่องมือการวัดผลการเรียน การจัดทำมีเอกสารเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลการเรียน งานทะเบียน

(1.7) การประเมินผลการจัดงานวิชาการ การประเมินผลในด้านคุณภาพและการจัดการเรียนการสอน

(2) การบริหารงานทั่วไป

(2.1) ต้องบริหารทุกงานของโรงเรียนตามขั้นตอนในกระบวนการบริหารคือศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหา การวางแผน การดำเนินการตามแผนและการประเมินผล

(2.2) ต้องยึดเป้าหมายหลักของการดำเนินการ โรงเรียนเป็นสำคัญ การปฏิบัติงานทุกงานต้องมุ่งถึงผลในอันที่จะทำให้นักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

(2.3) ใช้บุคลากรในโรงเรียนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด และควรให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติต่างๆ ให้มากที่สุด ทั้งในการแสดงความคิดเห็นและความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

- (2.4) ทำการควบคุม ติดตามและกำกับดูแลการปฏิบัติงานและดำเนินงาน
- (2.5) การสื่อสารคณาคมและการประชาสัมพันธ์ เป็นการจัดสื่อสารคณาคมมาตรฐานด้านปริมาณของอุปกรณ์ การดำเนินงานการจัดการประชาสัมพันธ์
- (2.6) การประเมินผลการบริหารทั่วไป
- (3) การบริหารงานบุคลากร
 - (3.1) กำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคนให้ชัดเจน
 - (3.2) มอบหมายงานตามความรู้ ความสามารถของบุคลากร
 - (3.3) ควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศบุคลากรให้ปฏิบัติงานเต็มตามความสามารถและเป็นไปตามจุดประสงค์ของโรงเรียน
- (4) การบริหารงานกิจการนักเรียน
 - (4.1) แบ่งสายงานที่รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม และเป็นผู้ร่วมในการกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน
 - (4.2) จัดหาแหล่งความช่วยเหลือเพื่อนำเงินมาใช้ในการจัดกิจกรรม
 - (4.3) อำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ เช่น การจัดสรรงบประมาณ การจัดหาอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ
 - (4.4) อนุมัติการจัดกิจกรรมทุกประเภททั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมทั้งเป็นผู้สั่งยกเลิกการจัดกิจกรรมที่ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่วางไว้
- (5) การบริหารอาคารสถานที่
 - (5.1) การจัดสร้างอาคารสถานที่ และการของบประมาณจัดสร้างอาคารสถานที่
 - (5.2) การใช้อาคารสถานที่ ดำเนินการวางแผนการใช้อาคารสถานที่ โดยให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม
 - (5.3) งานบำรุงรักษาอาคารสถานที่ จัดให้มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบอาคารสถานที่ของบุคลากร
 - (5.4) งานบำรุงรักษาอาคารสถานที่ จัดให้มีเวรยามดูแลอาคารสถานที่ให้เป็นไปตามระเบียบว่าด้วยการรักษาความปลอดภัยแห่งชาติ
- (6) การบริหารธุรการ การเงิน และพัสดุ
 - (6.1) ควบคุมงานธุรการ การเงินและพัสดุของโรงเรียน ให้ปฏิบัติเป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ
 - (6.2) ตรวจสอบและตัดสินใจในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน

(6.3) การบริหารงานสารบรรณ การลงทะเบียนรับ-ส่งหนังสือราชการ
โต้ตอบ เก็บรักษา และทำลายหนังสือราชการ การบริการเกี่ยวกับงานสารบรรณ

(7) การบริหารงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

(7.1) จัดให้บริการแก่ชุมชนในด้านต่างๆที่โรงเรียนสามารถทำได้

(7.2) รับผิดชอบในการจัดกิจกรรมต่างๆในขอบข่ายงาน ตลอดจนการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน

(7.3) การได้รับความสนับสนุนจากชุมชน การจัดตั้งองค์กรเพื่อสนับสนุนโรงเรียน การสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากร ด้านบริการ (สำนักพัฒนาและส่งเสริมวิชาชีพ, 2549, หน้า 37-39)

จากแนวคิดและหลักการตลอดจนภารกิจและการดำเนินงานบริหารการศึกษาสถานศึกษา ที่ได้ศึกษามาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบสำคัญและกว้างขวางมากตามแนวกระบวนการทัศน์ใหม่ของการศึกษาไทย อย่างไรก็ตาม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยึดตามการจัดประเภทงานการบริหารที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ.2542แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งได้แบ่งงานบริหารการศึกษาก่อเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป และเพิ่มเติมด้านที่ 5 คือ การบริหารงานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยปรับให้สอดคล้องกับจุดเน้นของการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนเพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งมีการเน้นการพัฒนาหลักสูตรอาเซียนศึกษาและการบูรณาการสาระสำคัญหลายด้านเข้าในหลักสูตร รวมทั้งการเน้นการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ เป็นต้น ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านงบประมาณ ด้านบริหารทั่วไป

7. การกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาสู่ระดับสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554 มาตรา 30 ให้โรงเรียนในระบบมีคณะกรรมการบริหาร ประกอบด้วย (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554, 2554)

(1) ผู้รับใบอนุญาต

(2) ผู้จัดการ

- (3) ผู้อำนวยการ
- (4) ผู้แทนครู
- (5) ผู้แทนผู้ปกครอง
- (6) ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นกรรมการ

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตเป็นบุคคลเดียวกับผู้จัดการหรือผู้อำนวยการ หรือเป็นบุคคลเดียวกันทั้งสามตำแหน่ง ให้ตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นอีก 1 หรือ 2 คน แล้วแต่กรณี ทั้งนี้จำนวนและคุณสมบัติของกรรมการต้องสอดคล้องกับขนาดและประเภทของโรงเรียนในระบบตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด โดยมีหลักเกณฑ์ วิธีการสรรหากรรมการ การเลือกประธานกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในตราสารจัดตั้ง ในวาระเริ่มแรกที่จัดตั้งโรงเรียนในระบบและยังไม่มีผู้แทนผู้ปกครองให้คณะกรรมการบริหารตามวรรคหนึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการอื่นเท่าที่มีอยู่

มาตรา 31 ให้คณะกรรมการบริหารของโรงเรียนในระบบมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ออกระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ของโรงเรียนในระบบ
- (2) ให้ความเห็นชอบนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนในระบบ
- (3) ให้คำแนะนำการบริหารและการจัดการ โรงเรียนในระบบด้านบุคลากร แผนงาน งบประมาณ วิชาการ กิจกรรมนักเรียน อาคารสถานที่ และความสัมพันธ์กับชุมชน
- (4) กำกับดูแลให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในโรงเรียนในระบบ
- (5) ติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้ผู้อำนวยการ
- (6) ให้ความเห็นชอบการกู้ยืมเงินครั้งเดียวหรือหลายครั้งรวมกันเกินร้อยละยี่สิบห้าของมูลค่าของทรัพย์สินที่โรงเรียนในระบบมีอยู่ขณะนั้น

ในกรณีที่คณะกรรมการไม่ให้ความเห็นชอบการกู้ยืมเงิน คณะกรรมการต้องเสนอทางเลือกที่ปฏิบัติได้ให้แก่โรงเรียนในระบบด้วย เว้นแต่คณะกรรมการจะเห็นว่าการกู้ยืมเงินนั้นมิได้เป็นไปได้เพื่อประโยชน์ของการดำเนินกิจการ โรงเรียนในระบบ

- (7) ให้ความเห็นชอบการกำหนดค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นของโรงเรียนในระบบ
- (8) ให้ความเห็นชอบรายงานประจำปี งบการเงินประจำปี และการแต่งตั้งผู้สอบบัญชี
- (9) พิจารณาคำร้องทุกข์ของครู ผู้ปกครองและนักเรียน
- (10) ดำเนินการอื่นตามที่กฎหมายระบุให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร

มาตรา 32 การกำหนดค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นของโรงเรียนในระบบ ให้คำนึงถึงค่าใช้จ่ายซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายในการขยายกิจการและผลตอบแทน

ค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นตามวรรคหนึ่งให้ประกาศไว้ในที่เปิดเผยในโรงเรียนในระบบ และโรงเรียนในระบบจะเรียกเก็บเงินอื่นใดจากผู้ปกครองหรือนักเรียนนอกจากที่กำหนดตามวรรคหนึ่งไม่ได้

มาตรา 33 ในกรณีที่คณะกรรมการเห็นว่าการกำหนดค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นตามมาตรา 32 ของโรงเรียนในระบบมีลักษณะเป็นการแสวงหากำไรเกินควร และโรงเรียนในระบบดังกล่าวไม่สามารถแสดงได้ว่ามิได้เป็นการแสวงหากำไรเกินควร คณะกรรมการมีอำนาจสั่งให้ลดค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นดังกล่าวตามที่เห็นสมควรได้

มาตรา 34 ในกรณีที่กระทรวงศึกษาธิการเห็นว่าค่าธรรมเนียมการศึกษาและค่าธรรมเนียมอื่นที่โรงเรียนในระบบกำหนดตามมาตรา 32 เป็นภาระแก่ประชาชนเกินควร จะสั่งให้โรงเรียนในระบบลดค่าธรรมเนียมดังกล่าวลงตามที่เห็นสมควรก็ได้

มาตรา 35 โรงเรียนในระบบใดไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาหรือเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการศึกษาค่าต่ำกว่าอัตราที่พึงเรียกเก็บตามที่คำนวณได้ตามมาตรา 32 เพราะเหตุเป็นโรงเรียนการกุศล หรือเพื่อให้ผู้ยากไร้ได้รับการศึกษา ให้กระทรวงศึกษาธิการอุดหนุนการเงินและให้ความช่วยเหลือด้านอื่น เพื่อให้โรงเรียนในระบบดังกล่าวสามารถดำเนินการต่อไปได้ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด

มาตรา 36 คณะกรรมการบริหารต้องจัดให้มีการประชุมอย่างน้อยหนึ่งครั้งในแต่ละภาคการศึกษาปกติ การประชุมของคณะกรรมการบริหาร ให้นำความในมาตรา 12 มาใช้บังคับโดยอนุโลม

มาตรา 37 ให้ผู้รับใบอนุญาตแต่งตั้งผู้อำนวยการคนหนึ่งเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบการบริหารจัดการโรงเรียนในระบบ และแจ้งให้ผู้อนุญาตทราบพร้อมทั้งส่งหลักฐานการแต่งตั้งผู้อำนวยการภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันแต่งตั้ง

ผู้อำนวยการต้องเป็นผู้มีสัญชาติไทย มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาตามกฎหมายว่าด้วยสภาครูและบุคลากรทางการศึกษาและสามารถทำงานให้กับโรงเรียนในระบบได้เต็มเวลา

ผู้รับใบอนุญาตจะทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการ โดยไม่แต่งตั้งผู้อำนวยการตามวรรคหนึ่งก็ได้

มาตรา 38 ภายใต้งบบังคับมาตรา 37 วรรคสาม ผู้รับใบอนุญาตจะแต่งตั้งรองผู้อำนวยการคนหนึ่งหรือหลายคนเพื่อปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้อำนวยการมอบหมายก็ได้

รองผู้อำนวยการมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

มาตรา 39 ผู้อำนวยการมีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

- (1) ดูแลรับผิดชอบงานด้านวิชาการของโรงเรียนในระบบ
- (2) แต่งตั้งและถอดถอน ครู บุคลากรทางการศึกษา และเจ้าหน้าที่ของโรงเรียนในระบบ ตามระเบียบที่คณะกรรมการบริหารกำหนด
- (3) ควบคุมปกครองครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนของโรงเรียนในระบบ
- (4) จัดทำทะเบียนครู บุคลากรทางการศึกษา เจ้าหน้าที่ นักเรียน และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการให้การศึกษาตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
- (5) จัดทำหลักฐานเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการศึกษาตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด
- (6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับวิชาการตามระเบียบและข้อบังคับของทางราชการ รวมทั้งตราสารจัดตั้ง นโยบาย ระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียนและหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 40 ให้ผู้รับใบอนุญาตแต่งตั้งผู้จัดการคนหนึ่ง มีหน้าที่และความรับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

- (1) ดูแลรับผิดชอบงานด้านงบประมาณของโรงเรียนในระบบ
- (2) ดูแลรับผิดชอบการบริหารงานทั่วไปของโรงเรียนในระบบ
- (3) ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับการบริหารงานตามตราสารจัดตั้ง นโยบาย ระเบียบและข้อบังคับของโรงเรียนในระบบและหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับใบอนุญาตจะทำหน้าที่ผู้จัดการ โดยไม่แต่งตั้งผู้จัดการตามวรรคหนึ่งก็ได้ (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554, 2554)

เอกสารเกี่ยวกับแนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาตามขอบข่ายภารกิจ ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาสมุทรปราการเขต 1

1. ด้านการบริหารงานวิชาการ

1.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ การจัดการศึกษาทุกระดับ งานวิชาการนับเป็นงานที่สำคัญที่สุดเปรียบเสมือนหัวใจของโรงเรียน เพราะวิชาการสามารถพัฒนาสติปัญญา

ความนึกคิดของผู้เรียนเพื่อประโยชน์ต่างๆ ในการดำรงชีวิต นักการศึกษาหลายท่านให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ ดังนี้

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ (2543, หน้า 161) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการไว้ว่างานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา คือ การจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการเรียนและประสบการณ์ต่างๆ ให้แก่นักเรียนตลอดจนการอบรมศีลธรรมจรรยาและความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดี มีความรู้ ความสามารถ พอที่จะนำมาหาเลี้ยงชีพได้อย่างมีความสุข มีความพอใจตามมาตรฐานและสภาพความเป็นอยู่และช่วยเหลือเพื่อแม่เพื่อนบ้านและสังคมตามสมควร

กมล ภูประเสริฐ (2545, หน้า 5-6) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานวิชาการหมายถึง การบริหารที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา

ธีระ รุญเจริญ (2545, หน้า 125) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึงการดำเนินงานทุกชนิดที่ส่งเสริมพัฒนาการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับครูหรือนักเรียนก็ตาม

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2545, หน้า 192) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกประเภทที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาการเรียนการสอนของครูและนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ (2545, หน้า 9) กล่าวว่าการบริหารงานวิชาการหมายถึง กระบวนการจัดกิจกรรมในงานวิชาการ ซึ่งเป็นภารกิจหลักให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาและเป็นประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนหรือผู้รับบริการ

ทัศนี วงศ์ฮิ้น (2545, หน้า 4) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงานกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

นิเรก หอมรส (2548, หน้า 4) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารจัดการและการอำนวยความสะดวกทางวิชาการในสถานศึกษาตามสภาพที่เป็นอยู่จริง

หวน พันธุพันธ์ (2549, หน้า 4) กล่าวไว้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ทั้งนี้ต้องมีองค์ประกอบในหลายๆ ด้าน อาทิ ต้องมีการควบคุมดูแลการจัดอุปกรณ์การเรียนการสอน การจัดแบบเรียน คู่มือครู เผยแพร่งานวิชาการ การวิจัยค้นคว้าตลอดถึงการนิเทศ

ภิญโญ สาธร (อ้างถึงใน สันติ บุญภิรมย์, 2552, หน้า 21) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนนักเรียนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด

สำนักการศึกษาหน่วยศึกษานิเทศก์ (2554, หน้า 16) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินงาน โดยการผสมผสานทรัพยากรในการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ทุกด้านให้แก่ นักเรียน เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

Sergiovanni (1980, pp. 267-268) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารสถานศึกษา โดยมีการจัดกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี

จากความหมายของการบริหารงานวิชาการที่นักการศึกษาหลายท่านได้ให้ไว้สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาในระดับสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการ เป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน เพื่อให้ นักเรียน ได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียนส่งผลให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นหัวใจของสถานศึกษา คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนขึ้นอยู่กับงานวิชาการของโรงเรียนเป็นสำคัญ จุดมุ่งหมายของงานวิชาการอยู่ที่การพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ มีความรู้ มีจริยธรรมและคุณสมบัติที่ต้องการ งานวิชาการไม่ใช่งานที่เพียงแต่ทำให้นักเรียนสามารถอ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็นเท่านั้น แต่ยังคงต้องมีความสามารถปรับตัวอยู่ในสังคม มีคุณธรรมจริยธรรม มีความขยันหมั่นเพียร มีความรู้ในการประกอบอาชีพตามอัธยาศัย และมีความเป็นพลเมืองดี ฉะนั้นจึงมีนักการศึกษาได้ให้ความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้

ทัตนี วงศ์เย็น (2545, หน้า 4) ได้สรุปความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้

(1) ทำให้ผู้บริหารตระหนักเห็นความสำคัญของงานวิชาการซึ่งเป็นงานหลักของสถานศึกษา เพราะความสำเร็จของสถานศึกษาส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน

(2) ทำให้ผู้บริหารและครูวางแผนพัฒนางานวิชาการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องเพื่อเสริมสร้างผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

(3) ทำให้สถานศึกษาปรับปรุงและพัฒนางานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

(4) ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนในการพัฒนาการเรียนการสอนตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546, หน้า 33) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ ดังนี้

(1) งานวิชาการเป็นงานที่มุ่งเน้นการพัฒนาสติปัญญา ความรู้ ความสามารถ คุณธรรม จริยธรรม เจตคติและค่านิยมให้นักเรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุขในการดำรงชีวิต ตลอดจนเป็นผู้มีคุณค่าในสังคม

(2) งานวิชาการเป็นตัวกำหนดปริมาณงานของโรงเรียน เมื่อโรงเรียนมีงานวิชาการมาก ปริมาณงานด้านอื่นๆ ย่อมมีมากตามไปด้วย

(3) งานวิชาการเป็นเครื่องกำหนดการจัดสรรทรัพยากรให้แก่โรงเรียน ทั้งงบประมาณ วัสดุ ครุภัณฑ์ ซึ่งจะจัดให้ตามสัดส่วนของปริมาณงานวิชาการ โรงเรียนจะได้รับการจัดสรรงบประมาณมากขึ้นขึ้นอยู่กับปริมาณงานของโรงเรียน

(4) งานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน การพิจารณาคุณภาพของโรงเรียนต้องอาศัยงานทางด้านวิชาการ โดยพิจารณาวิธีการและผลผลิตของระบบงานวิชาการ เช่น วิธีการจัดการเรียนรู้ของครู การบริหารงานวิชาการ ผลสำเร็จของครูทั้งด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เกิดกับนักเรียน

(5) งานวิชาการเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักของโรงเรียนที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการ กระตุ้น และส่งเสริมให้ครูร่วมมือกันในการปรับปรุงงานวิชาการของโรงเรียนอยู่เสมอ ดังนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องรู้จักวางแผน ติดตามสื่อสาร ประสานงาน ควบคุมบังคับบัญชา วินิจฉัยสั่งการ และมอบหมายงาน ให้ถูกต้องเหมาะสมเพื่อให้การปฏิบัติงานวิชาการบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 33) ได้สรุปไว้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักหรือภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มุ่งให้กระจายอำนาจการบริหารวิชาการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุด ด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัว รวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งปัจจัยเกี่ยวพันการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

อังกา บุญช่วย (อ้างถึงใน สันติ บุญภิรมย์, 2552, หน้า 22) ได้สรุปไว้ว่า งานด้านวิชาการถือเป็นหัวใจสำคัญ หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษา ส่วนอื่นๆ เป็นงานที่มาสสนับสนุนงานวิชาการให้มีคุณภาพ ดังนั้นงานวิชาการจึงมิใช่เพียงแต่ให้นักเรียนสามารถอ่านออก เขียนได้ ทำเลขเก่งเท่านั้นแต่หมายรวมถึงการดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

Faber (1970, p. 213) ได้กล่าวถึงความสำคัญของงานวิชาการไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนเป็นภารกิจที่สำคัญผู้บริหารจะต้องเตรียมการวางแผนสิ่งต่างๆ ไว้เป็นอย่างดีถูกต้องเหมาะสมเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางตามแผนที่กำหนด ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอนหรืองานวิชาการ จะจัดให้เหมาะสมสอดคล้องกับผู้เรียน ควรเปิดกว้างให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ตลอดเวลา ทั้งในและนอกห้องเรียน และที่สำคัญที่สุดเพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีที่สังคมต้องการ

จากความสำคัญของงานวิชาการดังกล่าว สรุปได้ว่า งานวิชาการถือเป็นงานหลักและเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาของโรงเรียน โรงเรียนจะมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนและยังเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์กร ดังนั้น การบริหารงานวิชาการจึงเป็นภารกิจที่สำคัญยิ่งของโรงเรียนที่จะพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพทั้งด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและทักษะชีวิตเพื่อนำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การบริหารวิชาการในยุคปฏิรูปการศึกษา โรงเรียนจะมีโอกาสตัดสินใจมากขึ้น ทั้งนี้ให้เป็นที่ไปตามหลักการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่ให้สถานศึกษา รับผิดชอบการบริหารงานวิชาการ โดยตรง ปัจจัยความสำเร็จของงานวิชาการคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องรู้เข้าใจ และมีทักษะในเรื่องต่อไปนี้

- (1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- (2) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- (3) การพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้
- (4) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- (5) กระบวนการวัดประเมินผลและวิจัย
- (6) ระบบประกันคุณภาพภายใน

1.3 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

ได้มีผู้ให้ความสนใจในด้านการบริหารงานวิชาการ ได้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ ไว้หลายท่าน ดังต่อไปนี้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540, หน้า 37) ได้กำหนดขอบข่ายของงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ ดังนี้

สรุปข้อบ่งชี้ของการบริหารงานวิชาการ มีดังต่อไปนี้

- (1) พัฒนางานด้านหลักสูตรสถานศึกษาและการนำหลักสูตรไปใช้
- (2) พัฒนางานด้านการเรียนการสอน

จากความหมาย ความสำคัญ และข้อบ่งชี้ของการบริหารงานวิชาการสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักที่สำคัญของสถานศึกษา เป็นกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการพัฒนา การปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดีบรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา เป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนมีหลักการและเหตุผล เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน หลักสูตร สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล โดยมีความสำคัญคือ เป็นสาระสำคัญของการศึกษาที่หน่วยงานหรือสถานศึกษาได้กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ภารกิจ ถูกต้อง เหมาะสม เพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่จุดหมายปลายทางตามแผนที่กำหนด เป็นการส่งเสริม สนับสนุน ให้มีการจัด

2. ด้านการบริหารงานบุคคล

2.1 ความหมายการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้สถานศึกษาปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของงานด้านการบริหารงานบุคคลไว้ ดังนี้

ระวีงเนตร โพธิ์แก้ว (2540, หน้า 115) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลไว้ว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึงการจัดหาบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมเข้าทำงานในตำแหน่งต่างๆ เพื่อให้ได้ประสิทธิผลสูงสุด แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความสุขและความพึงพอใจของบุคลากรในหน่วยงานด้วย

บุญชนะ อัดถากร (2540, หน้า 29) กล่าวว่า การบริหารงานบุคลากร คือ การจัดบุคลากรเข้าทำงานในองค์กร การกำหนดตำแหน่ง หน้าที่และเงินเดือนให้เหมาะสม และให้ได้ทำงานที่มีประโยชน์มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ให้สวัสดิการพอสมควร ให้มีจิตใจตั้งใจทำงานและเมื่อออกจากงานก็ให้มีโอกาสได้รับบำเหน็จบำนาญหรือเงินทดแทนพอสมควร

พะยอม วงศ์สารศรี (2542, หน้า 5) ให้ความหมายไว้ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง กระบวนการที่ผู้บริหารใช้ศิลปะและกลยุทธ์ดำเนินการสรรหา คัดเลือกและบรรจุบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้ปฏิบัติงานในองค์กร พร้อมทั้งสนใจการพัฒนา คุ้มครองรักษาให้สมาชิกที่ปฏิบัติงานในองค์กรเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีในการทำงาน และยังรวมไปถึงการแสวงหาวิธีการที่ทำให้สมาชิกในองค์กรที่พ้นจากการทำงานด้วยเหตุทุพพลภาพ เกษียณอายุ หรือเหตุอื่นใดในงานให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ธงชัย สันติวงษ์ (2546, หน้า 54) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง ภารกิจของผู้บริหารทุกคนที่มุ่งมั่นปฏิบัติในกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวกับบุคลากรเพื่อให้ปัจจัยด้านบุคคลขององค์กรเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ

อุษณีย์ จิตตะปาโล และนุตประวีณ์ เลิศกาญจนวัตติ (2548, หน้า 126) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การปฏิบัติการเกี่ยวกับตัวบุคคลหรือเจ้าหน้าที่ในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง นับตั้งแต่การสรรหาคนเข้าทำงาน การคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง การโอน การย้าย การฝึกอบรม การพิจารณาความคิดความชอบ การเลื่อนตำแหน่ง การเลื่อนเงินเดือน การปกครองบังคับบัญชา การดำเนินการทางวินัย การให้พ้นจากงาน และการจ่ายบำเหน็จบำนาญเมื่อออกจากงานไป

สำนักการศึกษาหน่วยศึกษานิเทศก์ (2554, หน้า 16) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคล หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับการสรรหาและการใช้ศิลปะในการใช้บุคลากรภายใต้หลักธรรมมาภิบาล เพื่อให้เป็น ทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบมีขวัญกำลังใจ ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ โดยมีการบริหารงานบุคคลตั้งแต่ การวางแผนนโยบาย การกำหนดแผน ความต้องการบุคคล การสรรหา การคัดเลือก การพัฒนา การกำหนดสวัสดิการ การประเมินผล การเลื่อนตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่ง

Joyce (1992, p. 35) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลว่า หมายถึง การวางแผนอัตรากำลังคน การสรรหาบุคลากร และการบรรจุแต่งตั้ง การจัดทำ

Barnes (1995, p. 453) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานบุคคลว่าหมายถึง กระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับบุคลากรในหน่วยงานหรือองค์กร เพื่อให้ได้บุคลากรมาปฏิบัติงานตามความต้องการ และปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพซึ่งจะ

จากการให้ความหมายของนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าการบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาเป็นการดำเนินงานคัดสรรบุคคล โดยให้ความสำคัญทุกกระบวนการ ตั้งแต่การแต่งตั้ง การพัฒนา การส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพ การสร้างขวัญกำลังใจ ได้แก่ หลักความสามารถ หลักความเสมอภาค หลักความมั่นคง และหลักความยุติธรรม เพื่อให้มีผลต่อการปฏิบัติงานตามที่คาดหวัง ยึดหลักธรรมมาภิบาล เป็นกลางทางการเมือง มีแผนการพัฒนาบุคลากรที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน พัฒนาบุคคลอย่างทั่วถึง ตรงตามความต้องการ ปลุกฝังอุดมการณ์ความเป็นเจ้าของ เพื่อให้เกิดผลสำเร็จทั้งดงามอย่างมีอาชีพ สามารถปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์

2.2 ความสำคัญของการบริหารงานบุคคล

การบริหารงานบุคคลในองค์กร เปรียบเสมือนชิ้นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรเพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางที่กำหนดไว้ ดังที่ สมพงษ์ เกษมสิน (อ้างถึงใน อัจฉรา สังข์สุวรรณ, ม.ป.ป., หน้า 1-2) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานบุคคล ซึ่งแยกเป็นประเด็นสำคัญๆ ได้ดังนี้

- (1) ช่วยเสริมสร้างขวัญ และกำลังใจไม่ว่าจะเป็นด้านความสะดวกสบาย
- (2) ช่วยให้องค์กรมีความมั่นคง และมั่นคงเมื่อพนักงานมีความมุ่งมั่นในการทำงานย่อมส่งผลให้องค์กรมีความเจริญเติบโตและเข้มแข็ง ผลผลิตเป็นที่ยอมรับของตลาดและมีศักยภาพในการแข่งขันสูง
- (3) ช่วยให้เกิดความมั่นคงแก่สังคม สังคมประกอบขึ้นจากกลุ่มบุคคลเล็กๆ มารวมกันถ้าแต่ละกลุ่มมีความมั่นคงย่อมส่งผลให้สังคมเกิดความมั่นคงเช่นกัน
- (4) ช่วยให้เกิดความมั่นคงแก่ประเทศชาติ ถ้าบุคลากรของทุกองค์กรเป็นผู้มีความสามารถ

กัญญา สาทร (อ้างถึงใน อัจฉรา สังข์สุวรรณ, ม.ป.ป., หน้า 2) กล่าวว่า การบริหารงานบุคคลเป็นหัวใจของการบริหารไม่ว่าหน่วยงานประเภทใด หากการบริหารงานบุคคลบกพร่อง หน่วยงานนั้นจะเจริญก้าวหน้าได้ยากเพราะเหตุว่าบุคคลผู้ปฏิบัติงานผลงานจะดีจะเสียอยู่ที่บุคคลที่ทำงานนั้น ถ้าบุคคลใดที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานขวัญไม่ดี ไม่มีกำลังใจ ไม่มีสมรรถภาพผลงานก็จะบกพร่อง แต่ถ้าการบริหารงานบุคคลได้รับความสำเร็จ บุคคลทุกฝ่ายจะร่วมมือกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคลากรเป็นงานที่เกี่ยวกับคนซึ่งคนเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในหน่วยงานหรือสถานศึกษาซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ หลักเกณฑ์ ที่เกี่ยวข้องหลายประการกับงานบริหารบุคลากรด้วย

2.3 ขอบข่ายงานบริหารบุคลากร

มีผู้กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานบุคคลไว้ดังนี้

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 18 – 19) กล่าวถึงขอบข่ายของการบริหารงานบุคลากรในโรงเรียนประกอบด้วยภาวะงานหลัก 5 ประการซึ่งประกอบด้วย

- (1) งานวางแผนนโยบายเกี่ยวกับบุคลากร
- (2) การสรรหาและการบรรจุแต่งตั้ง
- (3) การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ

(4) วินัยและการรักษาวินัย

(5) การออกจากราชการ

สรุปได้ว่า การบริหารงานบุคคล เป็นกระบวนการดำเนินงานที่ผู้บริหารใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ ในการวางแผนอัตรากำลังคนให้เหมาะสมและเพียงพอ พิจารณาบุคคลเพื่อสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเพื่อพัฒนาการศึกษา บรรจุ แต่งตั้งให้บุคคลที่มีความเหมาะสมเข้ามาทำงานในหน่วยงาน มีการทำประวัติ การบำรุงรักษาบุคลากร การสร้างขวัญและกำลังใจ

3. ด้านการบริหารงบประมาณ

3.1 ความหมายการบริหารงบประมาณ คำว่า “งบประมาณ” มีความหมายแตกต่างกันไปตามเวลาสถานการณ์และลักษณะการให้ ความหมายของนักวิชาการ ซึ่งมีมุมมองที่ต่างกันออกไป โดยนักเศรษฐศาสตร์จะมองใน ลักษณะการมุ่งใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้ได้ประโยชน์สูงสุด นักบริหารจะมองในลักษณะ กระบวนการหรือการบริหารงบประมาณให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายแผนงานที่ วางไว้ ส่วนการเมืองจะมุ่งให้รัฐสภาใช้อำนาจควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาล เป็นต้น งบประมาณ เป็นคำที่เข้าใจกันทั่วไป และมีผู้นำไปใช้อย่างแพร่หลายแตกต่างกัน ไปงบประมาณมี ความหมายได้หลายนัยดังนี้

หวน พินธุพันธ์ (2548, หน้า 9) เป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวกับงานการเงิน วัสดุ ครุภัณฑ์ อาคารสถานที่ งานสารบรรณ งานรักษาพยาบาล และงานบริการต่างๆ เป็นต้น ซึ่งงานเหล่านี้เป็นงานที่สนับสนุนงานวิชาการอย่างมาก เช่น งานวิชาการจะประสบความสำเร็จได้ต้องมี อาคารสถานที่ มีห้องเรียน มีห้องปฏิบัติการ มีโต๊ะเก้าอี้ มีสื่อการสอนต่างๆ มีงานบริการให้ความสะดวกต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นบทบาทของการบริหารงานธุรการ นั่นเอง การบริหารงานธุรการ จึงมีส่วนช่วยให้การพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้อย่างมาก เช่นกัน บุคลากรที่ทำหน้าที่ฝ่ายธุรการในมหาวิทยาลัยมักจะใช้ชื่อว่า รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร, รองคณบดีฝ่ายบริหาร (ถ้าใช้ “ฝ่ายธุรการ” น่าจะถูกต้องมากกว่า) ส่วนในโรงเรียนต่างๆไป มักใช้ชื่อว่า ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายธุรการ หรือผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ฝ่ายธุรการ เป็นต้น

สำนักการศึกษาหน่วยศึกษานิเทศก์ (2554, หน้า 10) กล่าวว่า การดำเนินงานด้านงบประมาณ ที่เน้นวิธีการที่เป็นระบบ ตรงตามพันธกิจ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียน โดยมีการประเมินผลสำเร็จอย่างสม่ำเสมอ สามารถเชื่อมโยงทรัพยากรที่ใช้เพื่อให้ได้ผลผลิตและผลลัพธ์ตามที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 3) กล่าวว่า ในแง่ของบัญชี งบประมาณ หมายถึง แผนการใช้จ่ายทรัพยากรของรัฐในการที่จะดำเนินการใดๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง

ณรงค์ สัจพันโรจน์ (2543, หน้า 2) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณ คือ แผน เบ็ดเสร็จที่แสดงออกในรูปตัวเงิน แสดงโครงการดำเนินงานทั้งหมดในระยะเวลาหนึ่ง แผนนี้จะ รวมถึงโครงการ ค่าใช้จ่าย ตลอดจนถึงทรัพยากรที่จำเป็นในการสนับสนุน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2545, หน้า 7) ได้ให้ความหมาย ของงานงบประมาณว่าหมายถึงระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน (performance based budgeting) โดยมุ่งเน้นผลผลิต (outputs) และผลลัพธ์ (outcome) ของงานเชื่อมโยงทรัพยากรกับผลงาน ให้ความสำคัญ อิสระแก่สถานศึกษา ในการบริหารจัดการและรับผิดชอบต่อความสำเร็จของงาน

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 37-50) กล่าวว่า การบริหารงบประมาณของ สถานศึกษา มุ่งเน้นความเป็นอิสระในการบริหารจัดการมีความ คล่องตัว โปร่งใส ตรวจสอบ ได้ ยึด หลักการบริหารมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์และบริหารงบประมาณแบบ มุ่งเน้นผลงาน ให้มีการจัดหา ผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา รวมทั้งจัดหารายได้จาก บริการมาใช้บริหารจัดการเพื่อ ประโยชน์ทางการศึกษา ส่งผลให้เกิดคุณภาพที่ดีขึ้นต่อผู้เรียน

Kohler (1956, p. 224) กล่าวถึงความหมายงานงบประมาณ โดยทั่วไปหมายถึง แผนการคลังที่จะนำมาใช้ในการควบคุมการปฏิบัติการ และจะต้องมีการประมาณต้นทุนในอนาคต แผนการคลังต้องมีลักษณะเป็นระบบเพื่อต้องการให้การใช้กำลังคน วัสดุอุปกรณ์ และทรัพยากร อื่นๆ เกิดอรรถประโยชน์สูงสุด

จากการรวบรวมคำนิยามของงบประมาณสามารถ สรุปได้ว่า งบประมาณ คือ การวางแผนในการจัดทำงบประมาณ รายรับ รายจ่าย การทำบัญชี การตรวจสอบและ การควบคุมดูแลการใช้จ่ายให้เป็นไปอย่างรอบคอบ นอกจากนี้ งบประมาณยังเป็นเครื่องมือ ในการบริหารงานที่มีองค์ประกอบสำคัญอย่างน้อย 4 ประการ คือ 1. การวางแผน 2. การประมาณการ รายรับ 3. การประมาณการรายจ่าย 4. วิธีการประเมินผลการใช้จ่ายเงิน ทั้ง 4 องค์ประกอบนี้ใช้ ดำเนินการในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เพื่อดำเนินให้มีประสิทธิภาพ โดยมีกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การเตรียมงบประมาณ การอนุมัติงบประมาณ และการ บริหารงบประมาณ

3.2 ความสำคัญของการบริหารงบประมาณ

การบริหารงบประมาณมีความสำคัญในแง่บริหารงานดังที่นักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความสำคัญไว้ ดังนี้คือ

สำนักงานศึกษาหน่วยศึกษานิเทศก์ (2554, หน้า 10) กล่าวถึงความสำคัญของ การบริหารงบประมาณว่า การบริหารงบประมาณเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่มุ่งใช้ทรัพยากร ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้คุ้มค่ามากที่สุด เป็นแผนงานที่แสดงออกมาในรูปของจำนวนเงินและ โครงการ ต่างๆ ซึ่งในการบริหารงบประมาณจำเป็นต้องมีการควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตาม

ราชการ โครงการและแผนงานหรืองานที่โรงเรียนได้รับงบประมาณ ดังนั้นการบริหารงานงบประมาณจึงจำเป็นต้องมีขั้นตอนที่รัดกุม โปร่งใส มีระบบตรวจสอบ ติดตามและประเมินผลการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 25) กล่าวว่า งบประมาณมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ประกอบด้วย

(1) งบประมาณแสดงให้เห็นถึงแผนทางการเงินซึ่งโรงเรียนสามารถนำไปใช้วิเคราะห์ในการปฏิบัติงานทางการเงิน เพื่อการบรรลุเป้าหมายทางการศึกษาของโรงเรียน

(2) งบประมาณทำให้เจ้าหน้าที่และผู้ปกครองเกิดความตระหนักถึงแหล่งเงินที่โรงเรียนจะจัดการรายได้มาใช้

(3) งบประมาณช่วยกำหนดการแบ่งส่วนและวงจำกัดของการใช้จ่าย

(4) งบประมาณช่วยกำหนดระดับความสำคัญของงานกิจกรรมของโรงเรียน

(5) งบประมาณช่วยพัฒนาความร่วมมือและการติดต่อสื่อสารระหว่างครู ผู้อำนวยการ เจ้าหน้าที่และกลุ่มองค์กรของผู้ปกครอง

(6) งบประมาณช่วยพัฒนาความสนใจในผลประโยชน์และความมีอิสระของเจ้าหน้าที่

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 53-58) กล่าวถึงความสำคัญของการงบประมาณไว้ ดังนี้

(1) ความสำคัญต่อการวางแผน การงบประมาณเป็นเครื่องมือสำคัญในการวางแผนของฝ่ายบริหาร เพราะในการจัดทำงบประมาณจะต้องวิเคราะห์ทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อความประหยัดเป็น ประโยชน์และมีความเป็นไปได้ ซึ่งจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมายของงานที่จะทำ และ ระยะเวลาของการบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ตลอดจนหน้าที่หรือกิจกรรมที่ส่วนต่างๆ ต้อง รับผิดชอบเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายในรูปของแผนพัฒนาหรือแผนการเงิน

(2) ความสำคัญของการประสานงาน เพื่อกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมายและ แนวทางในการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จ แล้วเป็นหน้าที่ของหัวหน้าหน่วยงานที่จะต้องวางแผนดำเนินงานในหน่วยงาน ให้ประสานสอดคล้องกันทั้งภายในและระหว่างหน่วยงานอื่น ซึ่งเราเรียกว่า การประสานแผนในรูปของแผนปฏิบัติการ หรือแผนการเงิน หรือแผนงบประมาณ ซึ่งจะมีผลช่วยลดความซ้ำซ้อน ความสูญเปล่า และความขัดแย้ง ตลอดจน ประโยชน์สูงสุดของการใช้งบประมาณซึ่งมีอยู่จำนวนจำกัดได้เป็นอย่างดี

สรุปได้ว่า การจัดการด้านงบประมาณมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งมีแนวทางสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจการบริหาร โดยให้สถานศึกษาเป็นหน่วยบริหารการเงินที่สามารถกำหนดความต้องการงบประมาณของตนเอง โดยจัดทำงบประมาณผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และมีอิสระในการจัดการทรัพยากรและหารายได้เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้มุ่งเน้นให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการช่วยระดมทรัพยากรและการลงทุนจากแหล่งต่างๆ โดยมีระบบตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล การใช้ทรัพยากรเพื่อความโปร่งใส และความรับผิดชอบ ดังนั้น งานงบประมาณและการเงิน จึงเป็นไปในลักษณะต้องให้ความสำคัญเป็นอิสระคล่องตัว ซึ่งเป็นไปตามแนวทางกระจายอำนาจ การบริหารจัดการที่ใช้สถานศึกษาเป็นฐาน ควบคู่กับระบบการตรวจสอบ เพื่อความโปร่งใส และความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ ภายใต้การบริหารจัดการทรัพยากรที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.3 ขอบข่ายของการบริหารงานงบประมาณ

มีนักการศึกษาได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารงานงบประมาณไว้ดังต่อไปนี้
ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543, หน้า 201) แบ่งงานงบประมาณโรงเรียนไว้
ดังนี้

(1) งานการเงินบัญชีและงบประมาณ ได้แก่ งานการรับและการเบิกจ่ายเงิน การจัดทำบัญชีรายรับ รายจ่าย การควบคุมและการตรวจสอบเกี่ยวกับการเงิน การบัญชี สรุปได้ว่าขอบข่ายของการบริหารงานงบประมาณมีดังต่อไปนี้

(1.1) งานการเงินบัญชี การจัดทำและเสนอของบประมาณ

(1.2) การจัดสรรงบประมาณ

จากความหมาย ความสำคัญ และขอบข่ายของการบริหารงานงบประมาณที่กล่าวมาแล้วนั้น สามารถนำมาสรุปเป็นสาระที่สำคัญว่า การบริหารงานงบประมาณนั้นเป็นงานที่โรงเรียนจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นการบริหารหน่วยงานต่างๆ อย่างทั่วถึง ของโรงเรียน โดยมีการจัดทำแผนประจำปีในการใช้งบประมาณจัดสรรงบประมาณสนับสนุนในการจัดการศึกษาอย่างเพียงพอให้สามารถดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายตามที่ต้องการ สังคม ชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วม

4. ด้านการบริหารงานทั่วไป

4.1 ความหมาย การบริหารทั่วไปเป็นส่วนหนึ่งของการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นักวิชาการและผู้รู้ได้ให้ความหมายของการบริหารทั่วไปไว้หลายท่าน ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2544, หน้า 34) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานธุรการทั่วไป หมายถึง งานที่เกี่ยวกับเอกสารต่างๆ ของสถานศึกษาที่จำเป็นต้องปฏิบัติทั้งที่เป็นงานภายในและงานที่ติดต่อกับบุคคล หรือหน่วยงานภายนอก เพื่อให้สถานศึกษาสามารถ

Candoli and et at. (1992, p. 7) กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไป หรือการบริหารงานธุรการในสถานศึกษา เป็นงานที่เกี่ยวกับการจัดเตรียมหรือการสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล กับทั้งให้บริการในด้านต่างๆ แก่ระบบสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 64-65) กล่าวว่า การบริหารทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กร ให้บริการบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการบริหารการศึกษาทุกรูปแบบมุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ปัญญา แก้วกีฎ และสุภัทร พันธุ์พัฒนกุล (2545, หน้า 36-38) กล่าวถึงความหมายของการบริหารทั่วไปว่า สำหรับการบริหารทั่วไปเป็นงานประสานส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาและหน่วยงานการศึกษาสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามนโยบาย กฎเกณฑ์มาตรฐาน และเป้าหมายที่กำหนดไว้

สรุปได้ว่า การบริหารทั่วไป หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานธุรการ โดยมีบทบาทหลักในการส่งเสริม สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ ได้แก่การจัดระบบบริหารและการประกันคุณภาพภายในโรงเรียน การพัฒนาระบบและเครือข่ายสารสนเทศ ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การพัฒนาเครือข่ายทางการศึกษา งานจัดระบบควบคุมภายใน การบริหารกิจกรรมนักเรียน งานอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อม ยานพาหนะและงานอื่นๆ มุ่งพัฒนาให้โรงเรียนได้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

4.2 ความสำคัญของการบริหารทั่วไป

การบริหารทั่วไปมีความสำคัญในแง่บริหารงานดังที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความสำคัญไว้ ดังนี้คือ

สำนักการศึกษาหน่วยศึกษานิเทศก์ (2545, หน้า 16-17) กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารทั่วไปว่า การบริหารงานทั่วไปเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการระบบบริหารองค์กร โดยมีบทบาทหลักในการประสาน ส่งเสริม สนับสนุน อำนวยความสะดวกตามหลักการบริหารที่

มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน เน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิผล ความสำเร็จของการบริหารทั่วไปในสถานศึกษา เกิดขึ้นได้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำ มีการจัดบุคลากรปฏิบัติงานให้ตรงกับความสามารถและความถนัด จัดระบบสำนักงานที่ดี ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ประหยัด ให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีการประเมินตรวจสอบผลการดำเนินงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุงกระบวนการบริหารทั่วไป การบริหารทั่วไปช่วยให้การบริหารงานอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการบริหารการศึกษาทุกรูปแบบ มุ่งพัฒนาสถานศึกษาให้ใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ส่งเสริมในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษา ตามหลักการบริหารงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ของงานเป็นหลัก โดยเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของบุคคล ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การบริหารทั่วไปของสถานศึกษาที่ดีจะต้องนำหลักธรรมาภิบาล มาบูรณาการเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียน โดยมีเป้าหมายสำคัญที่จะทำให้นักเรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข หลักการดังกล่าว ได้แก่

(1) หลักนิติธรรม การบริหารโรงเรียนตามหลักนิติธรรมผู้บริหารโรงเรียนจะต้องยึดระเบียบ กฎหมาย และข้อบังคับต่างๆ ให้เป็นที่ยอมรับของบุคลากรและสังคม ส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ ข้อบังคับ และแนวปฏิบัติของทางราชการ โดยจัดให้มีคู่มือการปฏิบัติงานซึ่งประกอบไปด้วยกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ แผนปฏิบัติงาน และบทบาทหน้าที่ของบุคลากรทุกฝ่าย เพื่อให้ทุกคนยึดถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมาย

(2) หลักคุณธรรม การบริหารโรงเรียนตามหลักคุณธรรม โดยการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การส่งเสริมให้บุคลากรนำหลักคุณธรรมมาใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ การส่งเสริมให้บุคลากรพัฒนาตนเองให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัยจนเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม

(3) หลักความโปร่งใส การบริหารโรงเรียนตามหลักความโปร่งใส โดยการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากร การปรับปรุงกลไกการทำงานของทุกฝ่ายให้มีความโปร่งใส การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ทำให้ทุกฝ่ายสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างสะดวก อีกทั้งมีกระบวนการตรวจสอบที่ถูกต้องและชัดเจน เน้นการปฏิบัติงานโดยมุ่งผลสัมฤทธิ์ ทบทวนขั้นตอน กฎระเบียบ เกี่ยวกับการอนุมัติ การอนุญาต ให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีตัวชี้วัดที่ชัดเจน และมีผู้รับผิดชอบในทุกขั้นตอน

ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างราชการใสสะอาดโดยจัดทำแผนการสร้างโปร่งใส
ในกระบวนการทำงานทุกขั้นตอน

(4) หลักความมีส่วนร่วม โดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรและประชาชนมีส่วนรับรู้ แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจ แก้ปัญหา รวมถึงการดำเนินงานต่างๆ ของหน่วยงาน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง สร้างจิตสำนึกของการมีส่วนร่วมแก่ครู และบุคลากรภายในโรงเรียน

(5) หลักความรับผิดชอบ โดยการสร้างความตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตน มีความสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวม มีความกระตือรือร้นในการทำงานและการแก้ปัญหา เคารพในความคิดเห็นที่ต่าง ยอมรับผลการกระทำของตนเอง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวม ผู้บริหารโรงเรียนต้องส่งเสริม สร้างจิตสำนึกเรื่องความรับผิดชอบ และระบบการประเมินแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ส่งเสริมผู้มีความรู้ความสามารถโดยใช้ระบบการให้รางวัล รวมทั้งส่งเสริมการเสนอความคิดริเริ่มที่เป็นประโยชน์ต่องานในโรงเรียน

(6) หลักความคุ้มค่า การบริหารโรงเรียนตามหลักความคุ้มค่า โดยตรงรค์ให้บุคลากรมีความประหยัด ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม

พิสมัย ถิณะแก้ว (2541, หน้า 144) ได้กล่าวว่า การบริหารงานทั่วไปมีความสำคัญในด้านการวางแผนการดำเนินงาน ส่งเสริม สนับสนุนงานในด้านต่างๆ วิเคราะห์สภาพปัญหาใน

Candoli and et at. (1992, p.151) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานทั่วไปว่ามีความสำคัญ เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดระบบบริหารองค์กรให้การบริการในการบริหารงานอื่นให้บรรลุผลตามมาตรฐาน คุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยมีบทบาทหลักในการให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบ เช่น การบริการในการตรวจสอบคุณภาพ การประสานงานขอความร่วมมือจากผู้ปกครองและชุมชน

Brown (1998, p. 243) กล่าวว่าความสำคัญของการบริหารงานทั่วไปหรืองานธุรการในสถานศึกษานั้นสถานศึกษาจัดขึ้นเพื่อเป็นการบริการหน่วยงานต่างๆ ของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดมุ่งหมายหรือตามที่ต้องการงานธุรการในสถานศึกษาจึงเปรียบเสมือนส่วนที่คอยประสานงาน หรือคอยสนับสนุน ให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่กำหนดด้วยความราบรื่น

การบริหารทั่วไปของสถานศึกษาทำให้การบริหารงานด้านอื่นๆ บรรลุผลตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีบทบาทหลักในการประสานส่งเสริมสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานของโรงเรียนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

4.3 ขอบข่ายของการบริหารงานทั่วไป

มีนักวิชาการหลายท่านที่กล่าวถึงขอบข่ายและภารกิจของการบริหารงานทั่วไป ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2545, หน้า 59) ได้กำหนดขอบข่ายของการบริหารทั่วไปว่า ประกอบด้วยงานต่างๆ ดังต่อไปนี้

- (1) การดูแลพัฒนาอาคารสถานที่ และสาธารณูปโภค
- (2) การดูแลสุขภาพอนามัยของบุคลากรในโรงเรียน
- (3) การบริการงานกิจการหอพัก
- (4) การส่งเสริมกิจการสหกรณ์
- (5) การส่งเสริมการหารายได้ระหว่างเรียน
- (6) การสร้างเกียรติภูมิสถาบัน
- (7) การจัดสวัสดิการครู บุคลากร และนักเรียน
- (8) การประสานงานคณะกรรมการสถานศึกษา

จากความหมาย ความสำคัญ และขอบข่ายของการบริหารงานทั่วไป สรุปได้ว่าการบริหารงานทั่วไปหมายถึง การจัดระบบการบริหารองค์การระบบการบริหารงานธุรการที่ทันสมัย สะดวก ถูกต้อง รวดเร็ว การให้บริการงานอื่นๆ ในสถานศึกษาเพื่อให้บรรลุตามมาตรฐานคุณภาพและเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุน และการอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการให้บริการการศึกษาในทุกรูปแบบ โดยมุ่งให้สถานศึกษามีการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีและระบบคอมพิวเตอร์อย่างเหมาะสม ส่งเสริมให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนในการจัดกิจกรรม ตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของ

5. การบริหารสถานศึกษาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

5.1 ความหมายของการบริหารสถานศึกษาด้านการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน นักวิชาการและผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

หวน พิณรุฬพันธ์ (ม.ป.ป., หน้า 2) การบริหารสถานศึกษาด้านการสร้างสัมพันธ์กับชุมชน หมายถึงการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในสถานศึกษาในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถานที่ราชการ องค์กรเอกชน และสถาบันสังคมอื่นๆ เป็นต้น

พนิจดา วีระชาติ (2542, หน้า 43) กล่าวว่า โรงเรียนเป็นหน่วยงานหนึ่งของชุมชน เกิดขึ้นจากความต้องการ หรือความจำเป็นของชุมชน ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องคล้อยตามชุมชน เมื่อชุมชนเปลี่ยนไปโรงเรียนก็เปลี่ยนไป แต่ในขณะเดียวกัน โรงเรียนก็ต้องเป็นผู้นำชุมชนด้วย

ในฐานะที่โรงเรียนเป็นผู้เตรียมสมาชิกของชุมชน ให้เหมาะสมกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่เกิดขึ้นฉะนั้น โรงเรียนกับชุมชนจึงมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

มัทนา ธรรมรังษี (2542, หน้า 11) ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน คือ การติดต่อสื่อสารแบบสองทาง การร่วมกิจกรรมในสังคมของชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกันและเชื่อมโยงผลประโยชน์ ในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยโรงเรียนเป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ

วัชร สุขเจริญวิภารัตน์ (2542, หน้า 12) ให้ความหมายของความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การที่โรงเรียนและชุมชนมีบทบาทต่อกัน เพื่อให้การสนับสนุนในด้านการจัดการศึกษาและเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อชุมชนเอง และต่อโรงเรียน ในส่วนโรงเรียนก็จะได้รับความร่วมมือจากชุมชนในด้านต่างๆ ทั้งคน ทรัพยากรต่างๆ ในส่วนของชุมชนก็จะได้รับการศึกษาการพัฒนาในด้านต่างๆ เป็นการเอื้อประโยชน์ต่อกันและกัน

สรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน หมายถึง การติดต่อประสานงานร่วมกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน โดยมุ่งสร้างสรรค์ก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านต่างๆ แก่ทั้งโรงเรียนและชุมชน รวมทั้งเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกิจกรรมดังกล่าวร่วมกัน

5.2 ความสำคัญของการบริหารสถานศึกษาด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
นักวิชาการและผู้รู้ได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

วัชร สุขเจริญวิภารัตน์ (2542, หน้า 17) ได้สรุปการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนชุมชนมีความสำคัญและจำเป็น เพราะมีประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียน ครู อาจารย์ ตลอดจนบุคคลในท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญให้ความสำคัญให้ร่วมมือร่วมใจกันในการพัฒนาการศึกษา พัฒนาเยาวชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาชุมชน ซึ่งจะได้ประโยชน์ทั้งโรงเรียนและชุมชน ตลอดทั้งความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ

จากที่กล่าวข้างต้น สามารถสรุปความหมายในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังนี้ โรงเรียนเป็นศูนย์รวมวิทยากรต่างๆ หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถเพื่ออำนวยความสะดวกต่างๆ แก่ชุมชน ทั้งในด้านการผลิต อบรม พัฒนา คัดเลือก และถ่ายทอดวัฒนธรรมอันดี อันเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชน ในขณะที่ชุมชนมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ ต้องการพัฒนาสมาชิกในชุมชนให้มีความสามารถในการช่วยเหลือสังคม และดำรงชีวิตได้อย่างเป็นปกติสุข รวมทั้งชุมชนยังเป็นแหล่งในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนให้กับโรงเรียน

หวน พินธุพันธ์ (ม.ป.ป., หน้า 4-6) การบริหารสถานศึกษาด้านการสร้าง
ความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นงานบริหารการศึกษา 1 ใน 5 งาน ซึ่งจะช่วยพัฒนาคนให้มีคุณภาพหรือ

เป็นคนเก่งคนดีได้ เช่น การสอนให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ที่บ้านหรือนำไปใช้ในชุมชน ไม่ใช่สอนให้ท่องจำ ไม่ใช่สอนให้นำความรู้ไปสอบสอบแล้วก็ลืมหมด หรือการสอนให้นักเรียนนำความรู้ไปช่วยแก้ปัญหาในชุมชนได้ หรือการเชิญปราชญ์บุคคลในชุมชนมาให้ความรู้แก่ผู้เรียน ย่อมจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางขึ้น ยิ่งไปกว่านั้นการบริหารงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนจะต้องดำเนินงานไปพร้อมๆ กับการบริหารงานอีก 5 ด้าน คืองานวิชาการ งานธุรการ งานบุคคล และงานกิจการนักเรียน และบริหารงานทั้ง 5 ด้านนี้เท่าเทียมกัน จึงจะช่วยพัฒนาคนให้มีคุณภาพคือเป็นทั้งคนเก่งและคนดีได้ การดำเนินงานในการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน จะดำเนินงานได้หลากหลาย ดังนี้

(1) การสอนให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ในครอบครัวและชุมชน เช่น การละเว้นจากยาเสพติด การลดละเลิกอบายมุข การลดละเลิกใช้ยาฆ่าแมลง การใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า การปลูกผักปลอดสารพิษ การปลูกป่ารักษาธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ฯลฯ เนื้อหาวิชาเหล่านี้เมื่อผู้เรียนเรียนในสถานศึกษาแล้ว ผู้สอนจะย้าให้ผู้เรียนนำไปใช้ในครอบครัวและชุมชน และติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองให้อบรมดูแลว่าผู้เรียนว่านำความรู้ไปใช้หรือไม่อย่างไรอีกด้วย สถานศึกษาขอความร่วมมือจากชุมชน ซึ่งจะขอความร่วมมือจากชุมชนในด้านต่างๆ ได้ คือ

(1.1) ขอความร่วมมือในด้านการเป็นวิทยากรหรือเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ เช่น ในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ศิลปพื้นบ้าน ช่างทอผ้า ช่างจักสาน ช่างแกะสลัก ช่างปั้น และช่างตัดผม เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ที่ดียิ่ง จะดำเนินการได้โดยเชิญมาเป็นวิทยากร หรือให้ผู้เรียนไปศึกษาไปฝึกงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นเหล่านี้

(1.2) ขอความร่วมมือในด้านทุนทรัพย์ วัสดุครุภัณฑ์จากชุมชน เช่น ขอบริจาคเงินจากธนาคาร บริษัทห้างร้าน ในชุมชนเพื่อนำมาใช้จ่ายในสถานศึกษา หรือเป็นเงินทุนสำหรับผู้เรียนที่ยากจน ขอบริจาคหนังสือเครื่องเขียนจากสำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ ร้านจำหน่ายเครื่องเขียนแบบเรียน ขอบริจาคข้าวสาร ผัก ผลไม้ ไข่ไก่ จากประชาชนในชุมชนเพื่อนำมาทำอาหารกลางวันแก่ผู้เรียนในสถานศึกษา เป็นต้น

(2) สถานศึกษาให้ความช่วยเหลือหรือบริการชุมชน ซึ่งอาจจะดำเนินการได้หลากหลาย เช่น จัดให้มีการสอนหรือฝึกอบรมเกี่ยวกับวิชาชีพให้กับประชาชนในชุมชน เช่น การตอนติดตาต่อกิ่งต้นไม้ การเกษตรผสมผสาน การเลี้ยงปลาในนาข้าว การเลี้ยงไก่พันธุ์เนื้อ การตัดเย็บเสื้อผ้า การทำอาหารทำขนม การใช้คอมพิวเตอร์ การแก้และซ่อมเครื่องยนต์ เป็นต้น

ให้ความช่วยเหลือในด้านความรู้และเผยแพร่ความรู้ใหม่ๆแก่ประชาชนในชุมชน เช่น ความรู้เกี่ยวกับอาหาร ยารักษาโรค (ยาชุด ยาแก้ปวดต่างๆ) โรคภัยไข้เจ็บต่างๆ การรักษาโรคแบบธรรมชาติบำบัด อันตรายจากยาฆ่าแมลงในผักผลไม้ การเกษตรทฤษฎีใหม่

เกษตรกรรมทางเลือก เป็นต้น จัดบริการข่าวสารเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน เช่นสถานศึกษาทำหอกระจายข่าว แล้วถ่ายทอดเสียงจากรายการวิทยุที่เป็นความรู้เพื่อประชาชนจะได้นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ หรืออ่านข่าวสารความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพอนามัย เป็นต้น

3.4 การเป็นผู้นำและให้ความร่วมมือในการพัฒนาชุมชน สถานศึกษาจะดำเนินการได้โดยจัดโครงการพัฒนาชุมชน โดยชุมชนสนับสนุนด้านบุคลากรและวัสดุอุปกรณ์ เช่น ชุดลอกคูคลองที่ตื้นเขิน ชุดครุระบายน้ำ ซ่อมสร้างถนนเข้าหมู่บ้าน ทำความสะอาดวัดและตลาด เป็นต้น

(3) บริการเกี่ยวกับอาคารสถานที่ของสถานศึกษาแก่ประชาชนในชุมชน เช่นให้ประชาชนในชุมชนใช้หอประชุม ใช้ห้องสมุด ใช้ห้องพยาบาล ใช้โรงอาหาร และใช้สนามกีฬา เป็นต้น การออกเยี่ยมเยียนผู้ปกครอง และผู้เรียนตามบ้าน เช่น เมื่อผู้เรียนเจ็บป่วย หรือผู้สอนไปแนะนำผู้เรียนทำแปลงเกษตรที่บ้าน รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น ร่วมงานการทอดกฐินที่วัด ร่วมงานมงคลในชุมชน เป็นต้น การประชาสัมพันธ์สถานศึกษา เช่นจัดให้มีสิ่งพิมพ์เพื่อเผยแพร่ข่าวสารของสถานศึกษา อาจทำในรูปของจดหมายข่าว วารสาร จัดให้มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้มาติดต่อสอบถามหรือให้ความสะดวกแก่ผู้มาติดต่อสถานศึกษา การเชิญผู้ปกครองและประชาชนในชุมชนมาประชุม เช่น ในวันปฐมนิเทศนักเรียนใหม่ วันเปิดเรียนในภาคเรียนแรกของปีการศึกษา เป็นต้น การรายงานผลการเรียนและอื่นๆ ให้ผู้ปกครองทราบ เช่น การรายงานเป็นประจำวัน หรือการทำสมุดพกประจำตัวนักเรียน ซึ่งจะมีทั้งผลการเรียน สุขภาพ ความประพฤติ และอื่นๆ การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการ แบ่งออกได้เป็น 4 ข้อย่อย ดังนี้

(3.1) ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ นักวิชาการ ครูอาจารย์จากสถานศึกษาอื่น ศิลปินพื้นบ้าน ผู้อาวุโส ผู้เป็นปราชญ์บุคคลในหมู่บ้าน ผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งนำมาใช้ในลักษณะขอคำปรึกษาและข้อเสนอแนะ หรือเชิญเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้เรียน เป็นต้น

(3.2) ทรัพยากรวัสดุที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ โสตทัศนอุปกรณ์ สถานศึกษาอื่น นำมาใช้ในลักษณะของการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์การศึกษา การร่วมมือทางวิชาการ เป็นต้น

(3.3) ทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ป่าไม้ ภูเขา ทะเล ปะการัง หิน แร่ธาตุ สัตว์ป่า สมุนไพร ซึ่งจะนำมาใช้ในลักษณะเป็นสื่อการเรียนการสอน การไปทัศนศึกษา การช่วยกันอนุรักษ์ไว้ เป็นต้น

(3.4) ทรัพยากรสังคม ได้แก่ วันสำคัญ ศิลปะพื้นบ้าน วัฒนธรรมพื้นบ้าน โบราณวัตถุสถาน ประเพณีต่างๆ ซึ่งจะนำมาใช้ได้ ในลักษณะให้ครูอาจารย์ นิสิต นักศึกษา นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมโดยตรง, จัดนิทรรศการ, การศึกษาหาข้อมูลเพื่อจะได้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้ เป็นต้น

การบริหารงานด้านสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนนอกจากเป็นการถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 29 กล่าวว่า "ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันทางสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จัก เลือกรวมปัญหาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความ ต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการเปลี่ยนแปลงประสิทธิภาพการพัฒนาระหว่างชุมชน" ในหมวด 8 ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มาตรา 58 กล่าวว่า "ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงิน และทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชนเอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่นและต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษา...." การบริหารงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน นั้น สำหรับการบริหารงานด้านการสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นงาน 1 ใน 5 ของการบริหารในสถานศึกษา เนื่องจากสถานศึกษาย่อมสัมพันธ์กับชุมชน เพราะผู้เรียนในสถานศึกษามาจากครอบครัวที่อยู่ในชุมชน สถานศึกษาให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนหรือจัดการศึกษา ถือเป็นงานที่สำคัญของโรงเรียนเอกชนเพราะโรงเรียนเอกชนได้รับการจัดสรรงบประมาณจากรัฐบาลในบางส่วนที่เป็นส่วนน้อย เมื่อเทียบกับงบประมาณการเงินที่ได้รับจากผู้ปกครองและชุมชน ดังนั้นการสร้างความสัมพันธ์อันดีทำให้ได้รับการยอมรับและความไว้วางใจจากผู้ปกครองจึงถือว่าเป็นความสำเร็จตรงตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชน

เอกสารที่เกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการเขต 1

กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน เป็นกลุ่มที่ตั้งขึ้นใหม่ ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง แบ่งส่วนราชการในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประกาศ ณ วันที่ 3 สิงหาคม 2550 ลงนามโดย นายวิจิตร ศรีสอาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เนื่องจากมีปริมาณสถานศึกษาเอกชนและภารกิจที่ต้องรับผิดชอบในการส่งเสริมสนับสนุน กำกับ ดูแลเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องให้เพิ่มกลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน เป็นส่วนราชการในทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับภารกิจของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

วิสัยทัศน์

ภายในปี 2549 กลุ่มส่งเสริมสถานศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการเขต 1 จะเป็นกลุ่มงานที่มีระบบการให้บริการและสนับสนุนการบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชนทั้งในระบบและนอกระบบอย่างมีมาตรฐาน โดยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้สูงขึ้น เน้นการพัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยีเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชนสู่ความเป็นเลิศ

1. ความหมายของการจัดการศึกษาเอกชน

เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแต่สมัยโบราณ แต่เดิมการอบรมสั่งสอนบุตรธิดา เกิดเพียงในบ้านมีบิดา มารดา หรือผู้ปกครองเป็นผู้สอนการอ่าน การเขียน และอาชีพ จนต่อมามีการพัฒนารูปแบบในการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาเอกชนไว้ ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2555, หน้า 43) สรุปได้ว่า ความหมายของโรงเรียนเอกชน และลักษณะของโรงเรียนเอกชนที่กำหนดตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554 โรงเรียนเอกชน หมายความว่า สถานศึกษาของเอกชนที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะเป็น โรงเรียนในระบบหรือโรงเรียนนอกระบบ ที่มีใช่เป็นสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สถานที่บุคคลจัดกิจกรรมการศึกษาใช้ทุนทรัพย์ และวัสดุอุปกรณ์ของภาคเอกชน โดยผู้ขอรับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนอาจเป็นบุคคลทั่วไปหรือนิติบุคคลก็ได้ แต่ทั้งนี้ผู้ขอรับใบอนุญาตจัดตั้งโรงเรียนเอกชน จะต้องมีความสอดคล้องตามที่กำหนดไว้และมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2554 ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน

2. ประวัติการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน

การจัดการศึกษาเอกชนได้ดำเนินการมาเป็นเวลานาน เริ่มตั้งแต่สมัยโบราณกาลซึ่งได้มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาถึงประวัติการจัดการศึกษาเอกชนไว้ดังนี้

สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 4) ได้กล่าวถึง ภายใต้การกำกับติดตาม และการประเมินมาตรฐานการศึกษาจากรัฐ โดยสถานศึกษาเอกชนจะต้องมีสภาพเป็นนิติบุคคลโดยมีการบริหารงานในรูปแบบคณะกรรมการ ในขณะที่ภาครัฐให้การสนับสนุนในด้านเงินอุดหนุนด้านภาษี และด้านวิชาการต่าง ๆ

3. ประเภทและระดับของสถานศึกษาเอกชน

ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงประเภทและระดับของสถานศึกษาเอกชนไว้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2538, หน้า 125) ได้แบ่งการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 มาตรา 15 เป็น 3 รูปแบบ คือ

(1) สถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาในระบบตามมาตรา 15 (1) ได้แก่ สถานศึกษาเอกชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการจัดการศึกษาในระบบ โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทสามัญศึกษา (ก่อนประถมศึกษา-มัธยมศึกษา) และอาชีวศึกษา (ปวช. ปวท. ปวส.)

(2) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการหรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการและจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน แบ่งเป็น 7 ประเภท ดังนี้ 1) ประเภทศึกษานอกระบบโรงเรียน 2) ประเภทเฉพาะกาล 3) ประเภทสอนศาสนา 4) ประเภทส่งคำสอน 5) ประเภททดวิชา 6) ประเภทภาคศิลปศึกษา 7) ประเภทอาชีวศึกษา

(3) สถานศึกษาที่จัดการศึกษาแก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษ หรือผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญาหรือจิตใจ ที่จัดเป็นรูปแบบการศึกษาพิเศษ หรือโรงเรียนที่จัดการศึกษาแก่บุคคลผู้ยากไร้ หรือผู้เสียเปรียบทางการศึกษาที่จัดเป็นรูปแบบการศึกษาสงเคราะห์

สรุปได้ว่าแนวทางการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนมีการปรับให้สอดคล้องและทันกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม นโยบายการศึกษาแผนการศึกษาแห่งชาติเป็นระยะๆ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนได้ปรับวิเคราะห์ศึกษาแนวโน้มการจัดการศึกษาเช่นเดียวกับภาครัฐ และให้มีความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558

4. ภารกิจของสถานศึกษาเอกชน

โรงเรียนเอกชน (private school) เป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาภายใต้การกำกับของรัฐ สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่กำหนดให้รัฐจะต้องส่งเสริม และสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดภารกิจของสถานศึกษาดังที่ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2548 และพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2550 ดังนี้

(1) เป็นหน่วยงานในการส่งเสริมและประสานงานการศึกษาเอกชนและดำเนินการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาเอกชน

(2) เสนอนโยบายยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาการศึกษาเอกชน กำหนดกฎ ระเบียบ และเกณฑ์มาตรฐานกลางในการจัดการศึกษาเอกชน รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ การประกันคุณภาพ การวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเอกชน

(3) ดำเนินการเกี่ยวกับกองทุนทางการศึกษาเอกชน การอุดหนุนการศึกษาเอกชน การคุ้มครองการทำงาน สิทธิประโยชน์ของครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเอกชน

(4) เป็นศูนย์ส่งเสริมสนับสนุนข้อมูลและทะเบียนกลางทางการศึกษาเอกชน ตลอดจนติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาเอกชน

(5) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย

สช. มีภารกิจในการกำกับดูแลการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชน ในกลุ่มสามัญศึกษา อาชีวศึกษา โรงเรียนนโยบายพิเศษ1 (โรงเรียนนานาชาติ) และ การศึกษานอกระบบ1

จรรยาพร ธรณินทร์ (อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2544, หน้า 3) ได้ประกาศนโยบายไว้ดังนี้

(1) จะดำเนินนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาเอกชนให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเน้นการบริหารและการจัดการศึกษาเอกชนให้มีความเป็นอิสระ เป็นนิติบุคคลและมีคุณภาพ สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับและทุกประเภท โดยรัฐต้องให้การสนับสนุนด้านเงินอุดหนุน สิทธิประโยชน์และด้านวิชาการ ให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

(2) จะดำเนินงานตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในเรื่องการสร้างความเข้าใจให้บุคลากรการศึกษาเอกชน เข้าใจสาระและแนวปฏิบัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะมาตรา 43 ถึงมาตรา 46

(3) จะพัฒนาการศึกษาเอกชนให้มีมาตรฐานคุณภาพ และได้รับสิทธิประโยชน์เช่นเดียวกับการศึกษาที่จัดโดยรัฐ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนจะร่วมกับสถานศึกษาเอกชนในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ให้ความช่วยเหลือทางวิชาการในการประเมินตนเองของสถานศึกษา และให้การสนับสนุนการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพจนได้รับการประกันคุณภาพจากการประเมินภายนอก

(4) เน้นการพัฒนาครูและผู้บริหารการศึกษาเอกชนให้มีใบประกอบวิชาชีพและความมั่นคงในการประกอบวิชาชีพ ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมโดยสนับสนุนให้ครู

และผู้บริหาร มีทัศนคติในการทำงานเพื่อมุ่งที่คุณภาพของผู้เรียนและคำนึงถึงการให้บริการที่ดีที่สุดแก่ผู้เรียน

มูลเหตุที่ต้องมีการรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา เนื่องจากสภาพการประชาคมโลกมีการพัฒนาก้าวหน้า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มีบทบังคับให้สถานศึกษาดำเนินการเพื่อรับรองมาตรฐานและประกันคุณภาพการศึกษา และคณะกรรมการศึกษาเอกชนได้มีนโยบายส่งเสริมพร้อมที่จะเป็นที่ปรึกษาให้สถานศึกษาเอกชน ช่วยพัฒนาให้ได้เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพการศึกษา ฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนจะต้องทำความเข้าใจกับเกณฑ์มาตรฐานและดำเนินการพัฒนาทั่วทั้งองค์กร แสวงหาแนวทางให้มีคุณภาพ ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

5. การจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชน

5.1 การจัดการศึกษาในสถานศึกษาเอกชน

การจัดการศึกษาเอกชนของประเทศไทย เอกชนได้เข้ามามีบทบาทสำคัญยิ่งในการให้การศึกษา ในปีการศึกษา 2542 เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมร่วมจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน ร้อยละ 15 และนับวันการศึกษาเอกชนจะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น เนื่องจากบทบัญญัติทางกฎหมายได้เอื้อต่อการให้ภาคเอกชนมาลงทุนด้านการศึกษา ซึ่งจะเห็นได้จากในมาตรา 43-46 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเรื่องการบริหารและการจัดการศึกษาของเอกชนไว้เป็นการเฉพาะ โดยเน้นให้เอกชนมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการสถานศึกษาเอกชนให้จัดการศึกษาได้ทุกระดับ ทุกประเภท สถานศึกษาเอกชนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นนิติบุคคล มีคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาและสิทธิประโยชน์อื่นที่เป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาแก่สถานศึกษาเอกชนตามความเหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนด้านวิชาการ ให้สถานศึกษาเอกชนมีมาตรฐานและสามารถพึ่งตนเองได้

5.2 ขอบข่ายของการจัดการศึกษาเอกชน

สำหรับ โรงเรียนเอกชนได้นำแนวคิดของนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ มากำหนดเป็นขอบข่ายในการบริหาร โรงเรียน เพื่อให้บรรลุคุณลักษณะของโรงเรียนที่มีคุณภาพ ที่เรียกว่ามาตรฐานคุณภาพโรงเรียนเอกชนดังที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (2535, หน้า 5) ได้จำแนกรายละเอียด ลักษณะของงานในแต่ละด้านที่จะต้องปฏิบัติตามขอบข่ายของการจัดการศึกษาเอกชนนั้น ยึดหลักในการบริหารจัดการที่ครอบคลุมงานทั้ง 6 ด้าน ซึ่งได้แก่ 1) งานวิชาการ 2) งานกิจการนักเรียน 3) งานบริหารบุคคล 4) งานธุรการการเงิน 5) งานสัมพันธ์ชุมชน 6) งานกิจการนักเรียน

ขอบข่ายของการจัดการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรปราการเขต 1 ได้ยึดหลักการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน โดยทั่วไปมักจะปรับขอบข่ายการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้ปรับขอบข่ายในการจัดการศึกษาเอกชนให้ครอบคลุมภาระงาน ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็น 5 งานคือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารงานทั่วไปและงานสัมพันธ์ชุมชน โดยอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาหลัก กรอบแนวคิด และเจตนารมณ์ดังนี้คือ ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ใช้แผนบูรณาการแบบองค์รวม พัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งและมีคุณภาพ

เอกสารเกี่ยวกับประชาคมอาเซียน

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับอาเซียน

1.1 การจัดตั้ง สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ได้รับการจัดตั้งขึ้นในวันที่ 8 สิงหาคม 2510 ณ วังสราญรมย์ในกระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร โดยมีประเทศสมาชิกเริ่มแรก 5 ประเทศ คืออินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมา บรูไนดารุสซาลามได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในวันที่ 8 มกราคม 2527 เวียดนามได้เข้าร่วมเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2538 ลาวและพม่าเข้าร่วมเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2540 และกัมพูชาเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542 ภูมิภาคอาเซียนประกอบด้วยประชากรประมาณ 567 ล้านคน มีพื้นที่โดยรวม 4.5 ล้านตารางกิโลเมตร ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติประมาณ 1,100 พันล้านดอลลาร์ และรายได้โดยรวมจากการค้าประมาณ 1.4 ล้านล้านดอลลาร์ (สถิติในปี 2550) (ทวีศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์, 2554, หน้า 1)

1.2 ความเป็นมา “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) เกิดจากสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of Southeast Asian Nations-ASEAN) หรือ “อาเซียน” โดยอาเซียนเดิมได้ถือกำเนิดจากการประกาศ “ปฏิญญากรุงเทพฯ” (Bangkok Declaration) โดยมีประเทศสมาชิกเมื่อเริ่มก่อตั้งรวม 5 ประเทศ ได้แก่ อินโดนีเซีย ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และ สิงคโปร์ เมื่อพ.ศ.2510 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือและช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์ และการบริหารช่วงก่อตั้งอาเซียนได้ผ่านการพัฒนาหลายด้านมีการประกาศปฏิญญาต่อมาอีกหลายฉบับเพื่อขยายความร่วมมือให้ใกล้ชิดและ

หลากหลายในหลายเรื่อง ได้แก่ปฏิญญาว่าด้วยเขตแห่งสันติภาพและความเป็นกลาง (Declaration on the Zone of Peace, Freedom and Neutrality) ในพ.ศ.2514ปฏิญญาสมานฉันท์อาเซียน (Declaration of ASEAN Concord) ซึ่งมีการตกลงก่อตั้งสำนักเลขาธิการอาเซียนขึ้นที่ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซียสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia) หรือ TAC ซึ่งกำหนดหลักการในการดำเนินความสัมพันธ์ในภูมิภาคของอาเซียนช่วงหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลงอาเซียนได้ขยายวงสัมพันธภาพออกไปสู่ประเทศโดยรอบที่เคຍอยู่ในค่ายคอมมิวนิสต์มาก่อนและเพิ่มสมาชิกขึ้นเป็น 10 ประเทศ โดยเวียดนามได้เข้าเป็นสมาชิกเมื่อพ.ศ. 2538 ประเทศสาธารณรัฐประชาชนลาว และพม่า ในพ.ศ.2540 และ กัมพูชาได้เป็นสมาชิกรายที่ 10ซึ่งเป็นรายล่าสุดที่เข้าร่วมในอาเซียน เมื่อพ.ศ.2542 ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2540 ผู้นำอาเซียนได้รับรองเอกสาร “วิสัยทัศน์อาเซียน 2020” กำหนดเป้าหมายหลัก 4 ประการ เพื่อมุ่งพัฒนาอาเซียน ไปสู่ “ประชาคมอาเซียน” (ASEAN Community) ให้เป็นผลสำเร็จภายในพ.ศ.2563 (ค.ศ. 2020) ซึ่งจะประกอบด้วย “เสาประชาคมหลักรวม 3 เสา” ได้แก่ ประชาคมความมั่นคงอาเซียนประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียนจัดโครงสร้างองค์กรของอาเซียนรองรับภารกิจและพันธกิจรวมทั้งแปลงสภาพอาเซียนจากองค์กรที่มีการรวมตัวหรือร่วมมือกันแบบหลวมๆเพื่อสร้างและพัฒนาไปสู่สภาพการเป็น "นิติบุคคล"เป็นที่มาของการนำหลักการนี้ไปร่างเป็น "กฎบัตรอาเซียน"ซึ่งทำหน้าที่เป็น "ธรรมนูญ"การบริหารปกครองกลุ่มประเทศอาเซียนทั้ง 10 ประเทศซึ่งผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียวกัน ดังปรากฏตามคำขวัญอาเซียนที่ว่า “สิบชาติหนึ่งอาเซียน” จุดเริ่มต้นที่เป็นรูปธรรมสร้างความเป็น “ประชาคมอาเซียน” ได้เกิดขึ้นภายหลังจากการประชุมอาเซียนซัมมิต ครั้งที่ 14 โดยการประกาศใช้ “กฎบัตรอาเซียน” (ASEAN Charter) ซึ่งจะส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่และสำคัญคือเป็นการปรับให้เป็นองค์กรในการทำงานแบบการรวมกลุ่มที่มี “กฎ” เป็นฐานที่สำคัญ (Rule-Based) สมาชิกทั้ง 10 ประเทศจะต้องปฏิบัติตามพันธะข้อตกลง มีการกำหนด “กลไกรองรับข้อพิพาท” พร้อมกับสร้าง “อาเซียน” ให้มีสถานะเป็น “นิติบุคคล” มีการปรับให้เป็นองค์กรที่มี “ประชาชน” เป็นศูนย์กลางทำให้เกิดประสิทธิภาพของการรวมกลุ่มมากขึ้น ทำให้เกิด “กระบวนการตัดสินใจ” จากการประชุมระดับผู้นำ ซึ่งจะปรากฏเป็น คณะมนตรี หรือ (Councils) ของอาเซียนขึ้นทำหน้าที่เป็น 3 เสาหลัก ได้แก่ เสาหลักทางการเมืองและความมั่นคงด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และวัฒนธรรมมีการเพิ่มอำนาจ “สำนักเลขาธิการ” (Secretariat) และผู้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการ (Secretary General) นอกจากนี้ประชาคมอาเซียนยังมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอและลดช่องว่างระหว่างสมาชิกของอาเซียนลงในวัตถุประสงค์ที่ปรากฏใน “กฎบัตรอาเซียน” แยกตามเสาหลักที่ทั้ง 3 เสดังนี้ (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2544,หน้า 1-4) (คำกล่าวเปิดประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนของนายกรัฐมนตรี

จันทร์ที่ 20 กรกฎาคม 2009) (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป., หน้า 5)

เสาหลักด้านการเมืองและความมั่นคงของภูมิภาคอาเซียนประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community-ASC) มุ่งสนับสนุนส่งเสริมสันติภาพ ความมั่นคงการปกครองแบบประชาธิปไตย การปกครองแบบธรรมาภิบาลการส่งเสริมให้บรรลุความเจริญร่วมกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทำให้ประชาคมเป็นภูมิภาคที่เปิดกว้าง มีพลวัตและยืดหยุ่นได้ในการตั้งรับภาวะผันผวนของเศรษฐกิจมีหลักประกันที่จะทำให้เกิดสันติสุขในอาเซียน

เสาหลักทางด้านเศรษฐกิจประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) มุ่งพัฒนาให้เป็นตลาดร่วม (Single Market) และเป็นฐานการผลิตอันเดียวกัน (Single Production Base) ซึ่งจะต้องมีการไหลเวียนของสินค้า บริการการลงทุนและแรงงานฝีมือทั่วทั้งภูมิภาคของประชาคมอาเซียนมีเงินทุนไหลเวียนโดยเสรีและมีสถานะการพัฒนาทางเศรษฐกิจในหมู่สมาชิกประชาคมที่เท่าเทียมกันรวมทั้งเสริมสร้างเศรษฐกิจที่เจริญเติบโตอย่างมีเสถียรภาพด้านการเงินการประสานในด้านนโยบายเศรษฐกิจระหว่างสมาชิกทั้ง 10 ประเทศมีกฎระเบียบที่ดีด้านการเงิน ทรัพย์สินทางปัญญา นโยบายการแข่งขันทางการค้าและการคุ้มครองผู้บริโภคทั้งประชาคมโดยกำหนดจะให้เร่งพัฒนาพร้อมเป็น"ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน"ภายใน พ.ศ. 2563 แต่ต่อมาในการประชุม สุธยอคอาเซียน ครั้งที่ 12 ที่เมืองเซบู ฟิลิปปินส์ผู้นำประเทศอาเซียนตกลงที่จะเร่งรัดกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียน ให้ได้เร็วขึ้นจากกำหนดเดิมในพ.ศ. 2563 มาเป็นใน พ.ศ. 2558 แทน หรือเร็วขึ้นจากเดิมอีก 5 ปี (ปฏิญญาวาดด้วยแผนงานประชาคมอาเซียน)

เสาหลักทางสังคมและวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียนประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) มุ่งที่การทำให้เห็นความสำคัญของประชากรในอาเซียนและเน้นสัมพันธภาพระหว่างประชากรของชาติหนึ่งไปสู่ประชากรของอีกชาติหนึ่ง รัฐสภาของ 10 ประเทศจะประสานร่วมมือกันในกิจกรรมต่างๆสมาชิกของประชาสังคมของสมาชิกจะไปมาหาสู่กันแลกเปลี่ยนใกล้ชิดระหว่างบุคลากรด้านการศึกษาสถาบันต่างๆ และภาคธุรกิจภาคเอกชนในประเทศสมาชิกรวมทั้งการปฏิสัมพันธ์ของบุคคลระดับมัธยม มืออาชีพ ศิลปินนักเขียนและสื่อสารมวลชนของทั้ง 10 ประเทศ การประชุมสุธยอคอาเซียน ครั้งที่ 14 ประเทศไทยมีบทบาทเชิงรุกทั้งในแง่การก่อตั้งและการพัฒนาให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีความสำเร็จเพื่อให้เป็นกลไกขับเคลื่อนที่สำคัญของภูมิภาคนี้ ในส่วนของการก่อตั้งไทยเป็นหนึ่งในสมาชิกผู้ก่อตั้งอาเซียนในพ.ศ. 2510 ในส่วนของการพัฒนาไทยยังมีบทบาทที่สำคัญในเรื่องต่างๆ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในกระบวนการสันติภาพในกัมพูชา การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade

Area) ในพ.ศ. 2535 ความร่วมมือด้านการเมือง และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือ ARF- ASEAN Regional Forum ซึ่งเป็นเวทีที่ใช้พูดคุยปัญหาความมั่นคงในภูมิภาค ในพ.ศ. 2537 ความริเริ่มเชียงใหม่และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อบรรเทาผลกระทบจากวิกฤตการณ์ทางการเงินในพ.ศ. 2540 หัวข้อหลักการประชุมของการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 คือ “กฎบัตรอาเซียนสำหรับประชาชนอาเซียน” โดยต้องการให้ประชาชนอาเซียนเป็นศูนย์กลางของอาเซียนซึ่งหมายถึงต้องการให้ความร่วมมือในกรอบต่างๆ ของอาเซียนอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนซึ่งประกอบไปด้วยหัวข้อย่อยอีก 3 หัวข้อ เพื่อมุ่งสู่การสร้างชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

(1) ไทยจะใช้โอกาสนี้ในการวางรากฐานในการไปสู่ประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 เพื่อให้อาเซียนเป็นองค์กรที่มีทิศทางของการดำเนินงานอย่างชัดเจนและมีประสิทธิภาพ โดยผลักดันกลไกการทำงานในหน้าที่ใหม่ของอาเซียนภายใต้กฎบัตรอาเซียนรวมทั้งการวางรากฐาน 3 เสาหลักของสถาปนาประชาคมอาเซียนและการจัดตั้งคณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา และมีการดำเนินการที่สำคัญอีก 3 เรื่อง คือการยกเว้นการจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียนให้เสร็จสิ้นภายในปลายปีนี้เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและสามารถนำมาปฏิบัติได้จริงในการปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนในภูมิภาคนี้ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสำนักเลขาธิการอาเซียน ทั้งในแง่งบประมาณและบุคลากรเพื่อให้อาเซียนสามารถดำเนินการได้อย่างเต็มความสามารถและเต็มความรับผิดชอบตามที่กำหนดไว้ในกฎบัตรอาเซียน การสร้างประชาคมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางโดยนายกรัฐมนตรีและผู้นำอาเซียนจะพบปะพูดคุยกับตัวแทนจากกลุ่มต่างๆที่มีความหลากหลาย อาทิ ตัวแทนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตัวแทนเยาวชนและตัวแทนจากองค์กรภาคประชาสังคม

(2) การเสริมสร้างความแข็งแกร่งของภูมิภาคเพื่อรับมือกับภัยคุกคามของโลกประเทศไทยต้องการเพิ่มความยืดหยุ่นเพื่อรับมือกับภัยคุกคามของโลกโดยการสร้างความเข้มแข็งด้านความมั่นคงของมนุษย์ในมิติต่างๆ ในชุมชนอาเซียนเพื่อให้สามารถลดสิ่งที่กระทบความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนรวมถึงการยกประเด็นของความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน และการบริหารจัดการภัยพิบัติ

(3) การเพิ่มบทบาทของอาเซียนในการเป็นศูนย์กลางการพัฒนาในภูมิภาค เสริมสร้างความพยายามในการสร้างชุมชนอาเซียน อาเซียนจะสนับสนุนให้อาเซียนเป็นศูนย์กลางในการวิวัฒนาการโครงสร้างของภูมิภาคการประชุมสุดยอดผู้นำจะเป็น โอกาสอันดีสำหรับอาเซียนในการแสดงต่อประชาคมโลกว่าอาเซียนยังคงหนักแน่น สมาชิกทั้ง 10 ประเทศเป็นส่วนที่สมบูรณ์ของชุมชนเอเชียตะวันออกเฉียงที่กว้างขึ้นและยังคงเป็นกลจักรสำคัญของการเติบโตในเศรษฐกิจโลก

ต่อไป (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2544, หน้า 1-4) (ปฏิญญาว่าด้วยแผนงานประชาคมอาเซียน)
(สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2555, หน้า 8-10)

1.3 สัญลักษณ์อาเซียน

สัญลักษณ์อาเซียน ได้แก่ ต้นข้าวสีเหลือง 10 ต้นที่ถูกมัดรวมกันไว้ หมายถึง ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทั้ง 10 ประเทศรวมกันเพื่อมิตรภาพและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน โดยสีที่ปรากฏในสัญลักษณ์ของอาเซียน คือ ขาว แดง เหลืองและน้ำเงิน เป็นสีที่สำคัญของธงชาติแต่ละประเทศสมาชิกอาเซียน โดยสีน้ำเงิน หมายถึง สันติภาพและความมั่นคง สีแดง หมายถึงความกล้าหาญและความก้าวหน้า สีขาว หมายถึงความบริสุทธิ์ และสีเหลือง หมายถึงความเจริญรุ่งเรือง ภายใต้คำขวัญที่ว่า “หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งประชาคม” (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2555, หน้า 7)

2. อาเซียนและนโยบายความร่วมมือทางการศึกษาเพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ความสำคัญของความร่วมมือด้านการศึกษาในอาเซียนปรากฏรูปธรรมอย่างชัดเจนในปฏิญญากรุงเทพฯ วิสัยทัศน์อาเซียน 2020 และกฎบัตรอาเซียน ซึ่งมุ่งให้อาเซียนมีวิสัยทัศน์สู่ภายนอก อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขผูกพัน เป็นหุ้นส่วนแน่นแฟ้นและมีการพัฒนาอย่างเป็นพลวัต กฎบัตรอาเซียนได้แก่ “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้วยการส่งเสริมความร่วมมืออย่างใกล้ชิด ด้านการศึกษา การศึกษาตลอดชีวิตและความร่วมมือในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำหรับเสริมสร้างศักยภาพประชาชนอาเซียนและการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของประชาคมอาเซียน”

ภาคการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 เป็นประชาคมอาเซียนที่ประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ความสำคัญของการศึกษาปรากฏในกรอบการดำเนินการของอาเซียนดังนี้

ปฏิญญาชะอำ – หัวหิน ว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปันได้รับการรับรอง เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2552 ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 15 ที่ชะอำ – หัวหิน ประเทศไทย ได้กล่าวถึงความสำคัญของการศึกษาในการสร้างประชาคมอาเซียนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นประชาคมที่ประชาชนมีอัตลักษณ์ร่วมกันและอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีสภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และเป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก

แถลงการณ์ของผู้นำอาเซียนว่าด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และมีมือแรงงานเพื่อการฟื้นฟูและความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้นำอาเซียนได้ให้การรับรองเมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 ในระหว่างการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 17 ที่กรุงฮานอย ได้กล่าวถึง

การส่งเสริมความร่วมมือด้านเทคนิคและการเสริมสร้างศักยภาพในอาเซียน โดยการสนับสนุนความร่วมมือกับไทรภาคี และความร่วมมือภาครัฐ และเอกชน การยกระดับคุณภาพและฝีมือแรงงานในประชาคมอาเซียน การส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยมีแผน 5 ปีด้านการศึกษาของอาเซียน (ปี พ.ศ. 2544 – 2558) เป็นกรอบการดำเนินงานด้านการศึกษาของอาเซียนเพื่อส่งเสริมและเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาในอาเซียน กลุ่มประเทศอาเซียนบวกสามและกลุ่มประเทศการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกด้านการศึกษา (EAS) ตลอดจนกลุ่มประเทศเจรจาของอาเซียน (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป., หน้า 17-19)

ความร่วมมือในการพัฒนาการศึกษาในภูมิภาค

ความร่วมมือด้านการศึกษาในภูมิภาคจะสามารถช่วยให้อาเซียนเป็นภูมิภาคแห่งความเจริญรุ่งเรืองและมีศักยภาพในการแข่งขัน หนึ่งส่วนความร่วมมือที่สำคัญได้แก่ องค์การซีมีโอ ซึ่งได้จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2508 ภารกิจขององค์การซีมีโอ ได้แก่ การส่งเสริมความร่วมมือด้านการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมทางภูมิภาคทางเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันในด้านการศึกษา และมีเป้าหมายร่วมกันในการใช้เครือข่ายและหุ้นส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในประเทศต่างๆ รวมทั้งการจัดเวทีวิชาการสำหรับผู้กำหนดนโยบายและผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาและการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภูมิภาคอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน เป็นองค์กรอิสระที่จัดตั้งขึ้นภายใต้กรอบการดำเนินงานก้านการอุดมศึกษาของอาเซียน สภาราชการในการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ด้านอุดมศึกษาในอาเซียน และผู้เจรจาของอาเซียน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2555, หน้า 26)

ความร่วมมืออาเซียนบวกสาม ด้านการศึกษา

กรอบความร่วมมือ “อาเซียนบวกสาม” เริ่มเมื่อปี พ.ศ. 2540 ในช่วงที่หลายประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเงินที่เริ่มต้นขึ้นจากประเทศไทย โดยในเดือนธันวาคมของปีนั้น ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งสิบประเทศได้พบกับผู้นำของจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ที่มาเลเซีย เพื่อหารือกันและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นกันอย่างกว้างๆ เกี่ยวกับการร่วมมือกันเพื่อรับมือและบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากวิกฤตทางการเงินรวมถึงการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และนับแต่นั้นมา การประชุมระดับผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนกับผู้นำจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ หรือที่เรียกว่า “การประชุมสุดยอดอาเซียนสามบวก” ก็ถูกจัดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงเวลาเดียวกันกับที่มีการประชุมสุดยอดอาเซียน

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนบวกสาม ครั้งที่ 11 เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ที่สิงคโปร์ ผู้นำได้ออกแถลงการณ์ความร่วมมือตะวันออก ฉบับที่ 2 และแผนงานว่าด้วยความร่วมมือ

อาเซียนบวกสาม (ปีพ.ศ. 2550 – 2560) แลกเปลี่ยนฉบับนี้ ได้มุ่งสู่ความสำเร็จของทศวรรษ รวมทั้ง กำหนดโอกาสและสิ่งท้าทายแห่งภูมิภาค นอกจากนี้ ยังได้กำหนดแนวทางอนาคตของความ ร่วมมืออาเซียนบวกสาม โดยให้ความร่วมมืออาเซียนบวกสามสนับสนุนความร่วมมืออาเซียน เพื่อ สร้างประชาคมอาเซียน และดำเนินบทบาทสำคัญในการสร้างความร่วมมือระยะยาวเพื่อสร้าง ประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียง โดยอาเซียนเป็นพลังขับเคลื่อน

ในการประชุมสุดยอดอาเซียนบวกสาม ครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2552 ณ พระตำหนัก นายกรัฐมนตรีของประเทศไทย ในฐานะผู้นำอาเซียน ได้กล่าวถึงแถลงกตของ ประธาน(Chairman's Statement) แสดงความพร้อมของประเทศไทยที่จะเป็นผู้นำในการส่งเสริม ความร่วมมือด้านการศึกษาในกลุ่มผู้ประเทศอาเซียนบวกสาม และกล่าวถึงการจัดทำร่างแผนปฏิบัติ งานด้านการศึกษาของอาเซียนบวกสาม เพื่อให้การเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษา เป็นปัจจัย สำคัญ ในการสร้างประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2555, หน้า 26)

การประชุมคณะกรรมการเฉพาะกิจด้านการศึกษาในกรอบอาเซียนบวกสาม

กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดการประชุมเฉพาะกิจด้านการศึกษาของอาเซียนบวกสาม (กลุ่มประเทศอาเซียน 10 ประเทศ สาธารณรัฐจีน เกาหลี และญี่ปุ่น) เมื่อวันที่ 16-18 มิถุนายน พ.ศ. 2553 ณ โรงแรมดุสิตธานี ลาгуนา จังหวัดภูเก็ต โดยมี ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน เลขาธิการคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ประธานเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 4 เป็นประธานการ ประชุม

ที่ประชุมฯ ได้เห็นชอบให้มีการจัดการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษา ของอาเซียนบวกสาม ครั้งที่ 1 ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ที่ประเทศไทย และวางแผนการ ปฏิบัติการด้านการศึกษาอาเซียนบวกสาม ระหว่างปี พ.ศ. 2553 – 2560 ตลอดจนขยายกิจกรรม และประเทศที่จะรับดำเนินการตามร่างแผนปฏิบัติการฯ และให้เสนอต่อที่ประชุมอาวุโสด้าน การศึกษาอาเซียนบวกสาม เพื่อพิจารณาอนุมัติร่างแผนปฏิบัติการข้างต้น

การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียนบวกสาม ครั้งที่ 1

กระทรวงศึกษาธิการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาอาเซียน บวกสาม ครั้งที่ 41 เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2553 ที่ประเทศไทย โดยมีผู้แทนประเทศบรูไนดารุส ซาลาม และผู้แทนสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นประธานร่วม

ที่ประชุมฯ ได้ร่วมกันพิจารณาร่างเอกสารกรอบการดำเนินงานด้านการศึกษา ใน กรอบอาเซียนบวกสาม (TOR) ซึ่งได้มีการหารือเรื่องดังกล่าวในระหว่างการประชุมคณะกรรมการ เฉพาะกิจเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียนบวกสาม ระหว่างวันที่ 17-18 มิถุนายน พ.ศ.

2553 ที่จังหวัดภูเก็ตพร้อมทั้งร่างแผนปฏิบัติการ ASEAN Plus three plan of Action on Education: ค.ศ. 2010-2017 ซึ่งที่ประชุมฯ ได้มีมติให้มีการแก้ไขแผนปฏิบัติการฯ ตามข้อเสนอแนะจากที่ประชุม

ความร่วมมือในกรอบการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (EAS) ด้านการศึกษา

East Asia Summit (EAS) หรือ การประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกเป็นการรวมกลุ่มของอาเซียน กับ 6 ประเทศ ได้แก่ออสเตรเลีย จีน อินเดีย ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ เกาหลี โดยจะเพิ่มจำนวนสมาชิกอีก 2 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกาและรัสเซีย ในปลายปี พ.ศ.2554 เพื่อร่วมหารือเกี่ยวกับประเด็นที่เป็นที่สนใจร่วมกันในด้านการเมือง และเศรษฐกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมสันติภาพความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจในเอเชียตะวันออก

ในการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกครั้งที่ 2 เมื่อปี พ.ศ.2550 ประสมาชิก 16 ประเทศ ได้แก่ กลุ่มประเทศอาเซียน และจีน เกาหลี ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดีย (EAS) ได้ตกลงร่วมกันที่จะเสริมสร้างความร่วมด้านการศึกษาในภูมิภาค สำนักเลขาธิการอาเซียน ได้รับมอบหมายจาก EAS ให้จัดทำโครงการเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์สำหรับกลุ่มประเทศ EAS ในการเสริมสร้างความร่วมมือในภูมิภาคด้านเศรษฐกิจและความแข็งแกร่งในการสร้างประชาคมเอเชียตะวันออกที่มีการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน โดยใช้กลไกการศึกษา โครงการดังกล่าวกำหนดขอบข่ายความร่วมมือในภูมิภาคด้านการศึกษาพื้นฐาน (ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา) การศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา

การประชุมคณะทำงานเฉพาะกิจของ EAS ด้านการศึกษา ครั้งที่ 1 จัดขึ้นที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2553 เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะในการจัดตั้งกลไกและการดำเนินโครงการต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาในภูมิภาค ประกอบด้วย 1) ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ 2) คุณภาพของการเรียนการสอนในโรงเรียนและการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา 3) การเสริมสร้างความแข็งแกร่งของการอาชีวศึกษาและเทคนิค 4) การอุดมศึกษา

การประชุมคณะทำงานเฉพาะกิจของ EAS ด้านการศึกษา ครั้งที่ 2 จัดขึ้นที่ประเทศไทยได้รับการสนับสนุนจากประเทศออสเตรเลียและกระทรวงศึกษาธิการประเทศไทย โดยได้ร่วมหารือเกี่ยวกับข้อเสนอโครงการ 13 โครงการ โดยได้จำแนกประเภทการศึกษา ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา และการอุดมศึกษา ประกอบด้วย

- (1) กรอบการประกันคุณภาพการศึกษาด้านเทคนิคและอาชีวศึกษาระดับภูมิภาค
- (2) การพัฒนาความร่วมมือระดับภูมิภาคเพื่อจัดทำกรอบคุณวุฒิระดับชาติของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก

- (3) การจัดตั้งเครือข่ายหน่วยงานจัดการศึกษาอาชีวศึกษาและเทคนิคในเอเชียตะวันออกเฉียง
- (4) โครงการความร่วมมือในการถ่ายโอนหน่วยกิต
- (5) การจัดทำกรอบมาตรฐานการสอนในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียง
- (6) การส่งเสริมอนุสัญญาการรับรองคุณวุฒิในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกของยูเนสโก
- (7) การศึกษา “การข้ามพรมแดนครู”
- (8) โครงการพัฒนาผู้นำเอเชียตะวันออกเฉียง
- (9) โครงการสอนภาษาที่สองในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียง
- (10) การขึ้นทะเบียนผู้จัดทำด้านอาชีวศึกษาในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียง
- (11) การจัดทำเว็บไซต์สำหรับครูในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง
- (12) การส่งเสริมการเคลื่อนย้ายของผู้อบรมและผู้รับการอบรม
- (13) การประเมินผลการเรียน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2555, หน้า 26)

แผน 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียน

การจัดทำแผน 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียน (พ.ศ.2554-2558) เป็นผลมาจากข้อมติของการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 5-8 เมษายน พ.ศ.2552 ณ จังหวัดภูเก็ต ที่ประชุมได้ให้ความสำคัญต่อการจัดทำแผนการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียน เพื่อสร้างประชาคมอาเซียนภายในปี พ.ศ. 2558 แผน 5 ปี ของอาเซียน เป็นกรอบการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษา ในอาเซียนและระหว่างประเทศอาเซียน กับประเทศสามบวกได้แก่ จีน เกาหลี และญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกเฉียง และระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาอื่นๆ ของอาเซียน

ที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนครั้งที่ 4 ได้มอบหมายให้สำนักเลขาธิการอาเซียนจัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์ 5 ปีด้านการศึกษาสำหรับเป็นกรอบการดำเนินการศึกษาของอาเซียน ดังนั้น สำนักเลขาธิการอาเซียนจึงได้ร่วมกับองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) ที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนครั้งที่ 4 ได้มอบหมายให้สำนักเลขาธิการอาเซียน จัดทำร่างแผนยุทธศาสตร์ 5 ปี ด้านการศึกษา สำหรับเป็นกรอบการดำเนินการด้านการศึกษาของอาเซียน ดังนั้น สำนักเลขาธิการอาเซียน จึงได้ร่วมกับองค์การเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของสหรัฐอเมริกา (USAID) จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการศึกษา 5 ปี ของอาเซียน ระหว่างวันที่ 4-5 ตุลาคม พ.ศ.2553 ณ โรงแรมอมารี วอเตอร์เกต

กรุงเทพฯ และนำผลที่ได้เสนอต่อที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษาของอาเซียน ครั้งที่ 5 เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2553 ที่ประเทศไทย

สำนักเลขาธิการอาเซียน ได้จัดประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 โดยมีผู้แทนของกระทรวงศึกษาธิการของประเทศสมาชิกอาเซียน ผู้แทนเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน และสำนักเลขาธิการซีมีโอ ได้ร่วมกันอภิปรายและพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของยุทธศาสตร์ จำแนกประเด็นสำคัญของแผนปฏิบัติการ 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียน ได้ดังนี้ (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป.)

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอาเซียน

อาเซียนกำหนดเป้าหมายในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของอาเซียนด้วยการเสริมสร้างความตระหนักและค่านิยมร่วมการดำเนินการดังกล่าวประกอบด้วย การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดทำรูปแบบโครงการอาเซียนศึกษาในภูมิภาค การจัดการเรียนการสอนเรื่องอาเซียนในหลักสูตรโรงเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา การจัดทำโครงการฝึกอบรมและพัฒนาศือการเรียนการสอนภายในภูมิภาค รวมทั้งการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนนักศึกษาและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม

ยุทธศาสตร์ที่ 2 ประกอบด้วย 2 ยุทธศาสตร์ คือ

ข้ามพรมแดน ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการศึกษาที่ต้องคำนึงถึงด้านการพัฒนาคุณภาพ การเสริมสร้างเศรษฐกิจและมีความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรรายสาขาอื่นๆ เพื่อพัฒนาการศึกษา

ยุทธศาสตร์นี้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานร่วมกันขององค์กรรายสาขาอื่นๆ ของอาเซียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านการศึกษา เช่น การศึกษาด้านสภาพแวดล้อม การจัดการด้านความเสี่ยงและภัยพิบัติ การจัดการศึกษาเพื่อสิทธิมนุษยชน การจัดการศึกษาเพื่อป้องกัน HIV/AIDS ดังนั้น การประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนควรสนับสนุนการจัดทำแผนปฏิบัติการศึกษาด้านสภาพแวดล้อม และเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าระบบการปฏิบัติการศึกษาด้านสภาพแวดล้อม และเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าระบบการประกันคุณภาพสำหรับการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนมีการนำประเด็นการสอนด้านการจัดการศึกษาเพื่อสภาพแวดล้อมและการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนรวมอยู่ด้วย นอกจากนี้ ยังสนับสนุนการสร้างเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนมหาวิทยาลัยและสื่อมวลชนต่างๆ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการดำเนินการด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป.)

การขับเคลื่อนการดำเนินงานด้าน การศึกษาสู่การสร้างประชาคมอาเซียนของประเทศไทย

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการศึกษาของประเทศไทย 5 ประการ เพื่อเตรียมพร้อมการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียนของประเทศไทย ภายในปี พ.ศ.2558การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และเจตคติที่ดีเกี่ยวกับอาเซียน การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษา และประชาชนให้มีทักษะที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน เช่น ความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้นการพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อส่งเสริมการเคลื่อนย้ายนักศึกษาและครูอาจารย์ในอาเซียน การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีการศึกษาในอาเซียนเพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนการสร้างกลไกเพื่อพัฒนาเยาวชนให้เป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

บทสรุป

การศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการรวมตัวของอาเซียน ตลอดเวลาที่ผ่านมา อาเซียนมีการดำเนินกิจกรรมในด้านการศึกษาอย่างหลากหลาย เช่น โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียน คณาจารย์ การจัดการศึกษาดูงาน การประชุมวิชาการ การจัดค่ายเยาวชน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ สร้างความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างประชาชน และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม ก่อเกิดมิตรภาพ และผนึกอาเซียนให้เป็นดินแดนที่ประชาชนมีความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของภูมิภาค และมีอัตลักษณ์ร่วมกัน

การรวมตัวเป็นหนึ่งในของสมาชิกทั้ง 10 ประเทศ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการลดช่องว่าง และการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียน การประสานความร่วมมืออย่างใกล้ชิดด้านการศึกษา ทำให้อาเซียนมีแนวทางในการจัดการความยากจน รักษาสภาพแวดล้อม และพัฒนาสุขอนามัยได้อย่างบรรลุผลตามเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษของสหประชาชาติ การจัดการศึกษาเพื่อปวงชนและการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน ทั้งยังเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งต่อการส่งเสริมด้านสิทธิมนุษยชนของประชาชนอาเซียน

นอกจากนี้ การกำหนดให้อาเซียนมีศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลกทำให้อาเซียนให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภูมิภาค ด้วยการกำหนดเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภูมิภาค ด้วยการกำหนดเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ การส่งเสริมการจัดการศึกษาตลอดชีวิต และการส่งเสริมการเคลื่อนย้ายนักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ ผู้ใช้แรงงานในอาเซียน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพของประเทศสมาชิกและสร้างความแข็งแกร่งของอาเซียนในภาพรวม

ในบริบทของภูมิภาค กฎบัตรอาเซียนและแผน 5 ปี ด้านการศึกษาของอาเซียน เป็นแนวทางการพัฒนาอาเซียนในระยะยาว ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญชัดเจนสำหรับประเทศไทย แนวทางดำเนินการ 5 ข้อ ด้านการศึกษาสู่การสร้างประชาคมอาเซียนของประเทศไทย สะท้อนความมุ่งมั่นของชาติ ในการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน เสริมสร้างหุ้นส่วนความร่วมมือเพื่อระดมทรัพยากรด้านการศึกษาในการสร้างความเจริญรุ่งเรืองในภูมิภาค และร่วมสร้างอาเซียนให้เป็นประชาคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปันภายในปี พ.ศ. 2558 ตามที่กำหนดเป้าหมายไว้ได้อย่างแท้จริง

3. ความมุ่งหมายและแนวทางการจัดการศึกษาตามปฏิญญาด้านการศึกษาของอาเซียน วิสัยทัศน์

ปฏิญญาอาเซียน (The ASEAN Declaration) ได้ระบุว่า เป้าหมายและจุดประสงค์ของอาเซียน คือ

(1) เร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจความก้าวหน้าทางสังคมและการพัฒนาวัฒนธรรมในภูมิภาค

(2) ส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค โดยการเคารพหลักความยุติธรรมและหลักนิติธรรมในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคตลอดจนยึดมั่นในหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ ในโอกาสครบรอบ 30 ปีของการก่อตั้งอาเซียน ใน พ.ศ. 2540 (ค.ศ.1997) ผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับรอง “วิสัยทัศน์อาเซียน 2020” (ASEAN Vision 2020) โดยเห็นพ้องกันในวิสัยทัศน์ร่วมของอาเซียนที่จะเป็นวงสมานฉันท์ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก มีการใช้ชีวิตในสภาพที่มีสันติภาพ เสถียรภาพและความเจริญรุ่งเรือง ผูกมัดกันเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาที่มีพลวัตและในประชาคมที่มีความเอื้ออาทรระหว่างกัน เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2552 ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ให้การรับรองปฏิญญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการศึกษาเพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน โดยมีเนื้อหาสำคัญ ดังนี้

“เราประมุขรัฐและหัวหน้ารัฐบาลของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ของบรูไน คารุสชาลาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาเลเซีย สหภาพพม่า สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ในโอกาสการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 15 ที่ชะอำ-หัวหิน ยืนยันว่า ภารกิจของเราในการสนับสนุนให้เกิดการก่อตั้งประชาคมอาเซียนซึ่งประกอบด้วย 3 เสาหลัก ได้แก่ ความร่วมมือด้านการเมือง ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ และความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรม ทั้ง 3 เสาหลักนี้ต่างก็ส่งเสริมสนับสนุนซึ่งกันและกันให้

สำเร็จภายในปี 2558 ตามที่ได้ตกลงกัน โดยผู้นำในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 13 มกราคม 2550 ยืนยันว่า หนึ่งในวัตถุประสงค์ของอาเซียนที่ระบุไว้ในกฎบัตรอาเซียน ข้อที่ 1 ย่อหน้าที่ 10 คือ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ผ่านความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในเรื่องการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีพ รวมทั้งด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างพลังประชาชนอาเซียนและเสริมสร้างความเข้มแข็งแห่งประชาคมอาเซียนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาในการมีส่วนร่วมในการก่อตั้งประชาคมอาเซียนซึ่งมีประชาชนเป็นศูนย์กลางและมีความรับผิดชอบทางสังคมเพื่อที่จะยึดเหนี่ยวอย่างแน่นแฟ้นให้เป็นผลสำเร็จ และเพื่อความเป็นเอกภาพในหมู่ชาติสมาชิกและประชาชนอาเซียน โดยการเร่งสร้างอัตลักษณ์ร่วมกัน และการสร้างสังคมที่เอื้ออาทรและแบ่งปันที่ครอบคลุมไปถึงความอยู่ดีกินดีการดำรงชีวิตและสวัสดิการของประชาชนที่ดีขึ้น ระลึกถึงทศนะของรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนที่แสดงในที่ประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียน ครั้งที่ 1 (ASED) เมื่อวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ. 2549 ความว่า การศึกษาไม่ควรถูกพิจารณาภายใต้เสาสังคมและวัฒนธรรมแต่เพียงอย่างเดียว แต่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรพัฒนาผ่านทั้ง 3 เสาของประชาคมอาเซียนเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันให้แก่รัฐสมาชิกแต่ละรัฐ รวมไปถึงในระดับภูมิภาคอาเซียนด้วยระลึกถึง ปฏิญญาชะอำ-หัวหินว่าด้วยแผนงานการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (พ.ศ. 2552-2558) ซึ่งประกอบด้วยร่างแผนงานของ 3 ประชาคมและแผนปฏิบัติงานสำหรับข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียนฉบับที่ 2 ซึ่งเน้นไปที่การพัฒนามนุษย์ในฐานะที่เป็นกุญแจสำคัญต่อการพัฒนาประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนระลึกด้วยว่า ทศนะของรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนในการประชุมรัฐมนตรีศึกษาอาเซียนครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 5 เมษายน พ.ศ. 2552 ที่ภูเก็ต ซึ่งได้พิจารณาและปรับปรุงข้อเสนอแนะที่ได้จากการสัมมนาภูมิภาค ครั้งที่ 1 ว่าด้วยความร่วมมือที่แน่นแฟ้นทางการศึกษาเพื่อบรรลุการเป็นประชาคมอาเซียนที่เอื้ออาทรและแบ่งปัน ระหว่างวันที่ 23-25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ที่กรุงเทพฯ และ ชลบุรี ประเทศไทย รวมทั้งการพัฒนาแผนปฏิบัติการเรื่องการศึกษา 5 ปีของอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการศึกษาอย่างเข้มแข็งภายในอาเซียนและประเทศคู่เจรจาในการนี้ก็ได้ตกลงว่าการดำเนินการดังต่อไปนี้เป็นสิ่งจำเป็นในการเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อบทบาทของการศึกษาเรื่องการสร้างประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558

(1) บทบาทของภาคการศึกษาในเสาการเมืองและความมั่นคง สนับสนุนความเข้าใจและความตระหนักรับรู้เรื่องกฎบัตรอาเซียนให้มากขึ้นโดยผ่านหลักสูตรอาเซียนในโรงเรียนและเผยแพร่กฎบัตรอาเซียนที่แปลเป็นภาษาต่างๆของชาติในอาเซียนให้เน้นในหลักการแห่งประชาธิปไตยให้มากขึ้น เคารพในสิทธิมนุษยชน และค่านิยมในเรื่องแนวทางสันติภาพในหลักสูตรของโรงเรียนสนับสนุนความเข้าใจและความตระหนักรับรู้ในความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อในภูมิภาคในหมู่ครู อาจารย์ที่ผ่านการฝึกอบรมโครงการ

แลกเปลี่ยน และการจัดตั้งข้อมูลพื้นฐานออนไลน์เกี่ยวกับเรื่องนี้ จัดให้มีการประชุมผู้นำโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอในฐานะที่เป็นพื้นฐานสำหรับการแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นในภูมิภาคอาเซียนที่หลากหลาย การสร้างศักยภาพและเครือข่ายของพวกเขาเอง เราขอรับการดำรงอยู่ของเวทีโรงเรียนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asia School Principal's Forum: SEA-SPF)

(2) บทบาทของภาคการศึกษาในเสาเศรษฐกิจ พัฒนารอบทักษะภายในประเทศของแต่ละประเทศสมาชิกเพื่อช่วยสนับสนุนการมุ่งไปสู่การจัดทำการยอมรับทักษะในอาเซียน สนับสนุนการแลกเปลี่ยนนักเรียน นักศึกษา ให้ดีขึ้นโดยการพัฒนาบัญชีรายการระดับภูมิภาคของอุปกรณ์สารสนเทศด้านการศึกษาที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจัดหาได้สนับสนุนการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีฝีมือในภูมิภาคอาเซียน โดยผ่านกลไกความร่วมมือในระดับภูมิภาคอาเซียน โดยผ่านกลไกความร่วมมือในระดับภูมิภาคระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งจะต้องดำเนินการควบคู่ไปกับการพยายามในการปกป้องและปรับปรุงมาตรฐานทางการศึกษาและวิชาชีพ พัฒนามาตรฐานด้านอาชีพบนพื้นฐานของความสามารถในภูมิภาคอาเซียน โดยมุ่งไปที่การสนับสนุนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ทั้งในระดับภูมิภาคและระดับโลก และเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของภาคอุตสาหกรรมโดยประสานกับกระบวนการการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านแรงงาน

(3) บทบาทของภาคการศึกษาในเสาสังคมและวัฒนธรรม พัฒนาเนื้อหาสาระร่วมในเรื่องอาเซียนสำหรับโรงเรียนเพื่อใช้เป็นตัวอย่างสำหรับการฝึกอบรมและการสอนของครูอาจารย์ เสนอให้มีหลักสูตรปริญญาด้านศิลปวัฒนธรรมอาเซียนในมหาวิทยาลัย เสนอให้มีภาษาประจำชาติอาเซียนให้เป็นภาษาต่างประเทศวิชาเลือกในโรงเรียนสนับสนุนโครงการระดับภูมิภาคที่มุ่งเน้นที่ส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้แก่เยาวชน เรารับรองการมีอยู่ของโครงการอื่นๆนอกเหนือจากนี้ เช่น การทัศนศึกษาของโรงเรียนอาเซียน โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนนักศึกษาอาเซียน การประชุมเยาวชนอาเซียนด้านวัฒนธรรม การประชุมสุดยอดเยาวชนอาเซียน นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยอาเซียน การประชุมเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน และการประกวดสุนทรพจน์ระดับเยาวชนสนับสนุน การเรียนรู้ตลอดชีวิตในประเทศสมาชิกอาเซียน โดยการสนับสนุนการศึกษาสำหรับทุกคนจัดให้มี การประชุมวิจัยทางการศึกษาอาเซียนเพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการวิจัยและพัฒนาในภูมิภาคให้เป็นเวทีสำหรับนักวิจัยจากประเทศสมาชิกเพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองในประเด็นและเรื่องที่เกี่ยวข้องของภูมิภาคสนับสนุน ความเข้าใจและการตระหนักรู้ในประเด็นและเรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคอาเซียน โดยการบูรณาการให้อยู่ในหลักสูตรในโรงเรียน และการมอบรางวัลโรงเรียนสีเขียวอาเซียน เฉลิมฉลองวันอาเซียน (วันที่ 8 สิงหาคม) ในโรงเรียนโดยเฉพาะในเดือนสิงหาคม ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย

เช่น การร้องเพลงชาติอาเซียน การจัดการแข่งขันเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอาเซียน การจัดแสดงเครื่องหมายและสัญลักษณ์อื่นๆ ของอาเซียน การจัดค่ายเยาวชนอาเซียน เทศกาลเยาวชนอาเซียน และวันเด็กอาเซียนเห็นชอบ ที่จะเสนอในรัฐสมัชชาอาเซียนแบ่งปันทรัพยากรแก่กัน และพิจารณาการจัดตั้งกองทุนพัฒนาด้านการศึกษาของภูมิภาคเพื่อให้มั่นใจว่าจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินอย่างเพียงพอในการปฏิบัติการต่างๆ ได้ตามที่ได้รับการเสนอแนะมาอบหมายให้ องค์การระดับรัฐมนตรีรายสาขาของอาเซียนที่เกี่ยวข้องและเลขาธิการอาเซียนดำเนินการปฏิบัติตามปฏิญญานี้ โดยการให้แนวทางและสนับสนุนแผน 5 ปี ของอาเซียนว่าด้วยเรื่องการศึกษา รวมทั้งข้อตกลงในการควบคุมดูแลที่ได้รับการสนับสนุนโดยคณะกรรมการผู้แทนถาวรและรายงานต่อเราเป็นประจำผ่านคณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนทราบผลการคืบหน้าของการดำเนินการ ปฏิญญาว่าด้วยความมุ่งมั่นและข้อผูกพันของเราในการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการศึกษาเพื่อให้เกิดประชาคมอาเซียนที่มีการเคลื่อนไหว ประชาคมที่มีความเชื่อมโยงกัน และประชาคมของประชาชนอาเซียน และเพื่อประชาชนอาเซียนรับรอง ณ ชะอำ หัวหิน ประเทศไทย วันที่ 24 ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2552” (ทวิศศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์, 2554) จะเห็นได้ว่า ปฏิญญาดังกล่าวให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเป็นประชาคมอาเซียนและการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาคมอาเซียน โดยผู้นำของประเทศไทยก็ได้ลงนามในปฏิญญาดังกล่าว ดังนั้นปฏิญญานี้ย่อมจะส่งผลให้ต้องมีการดำเนินการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียนมัธยมศึกษาหลายประการ เช่น การจัดการศึกษาที่ทั่วถึง เท่าเทียมและเสมอภาค โดยปราศจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมเชื้อชาติ ภูมิภาค และความบกพร่องทางร่างกาย การจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของประชาชนในประเทศอื่นๆ ที่เป็นสมาชิกประชาคมอาเซียนหลังจากการเปิดเสรีทางการค้าและการศึกษา การจัดการศึกษาที่มีคุณภาพช่วยขจัดการไม่รู้หนังสือของประชาชน การจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาเพื่อสอนในโรงเรียน การเน้นในหลักการแห่งประชาธิปไตยให้มากขึ้น มีการบูรณาการการสอนเรื่องการเคารพในสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะความเสมอภาคทางเพศและเชื้อชาติ ศาสนา และค่านิยมในเรื่องแนวทางสันติภาพในหลักสูตรของโรงเรียน การจัดให้ภาษาประจำชาติอาเซียนให้เป็นภาษาต่างประเทศวิชาเลือกในโรงเรียน การประชุมผู้นำโรงเรียนประเทศสมาชิกอาเซียน โครงการระดับภูมิภาคต่างๆ ที่มุ่งเน้นที่การส่งเสริมการตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้แก่เยาวชน เช่น การทัศนศึกษาของโรงเรียนอาเซียน โครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนนักศึกษาอาเซียน การประชุมเยาวชนอาเซียนด้านวัฒนธรรม การประชุมสุดยอดเยาวชนอาเซียน นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยอาเซียนการประชุมเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน และการประกวดสุนทรพจน์ระดับเยาวชน เป็นต้น การบูรณาการเรื่องความเข้าใจและการตระหนักรู้ในประเด็นและเรื่องราวต่างๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคอาเซียนให้

อยู่ในหลักสูตรในโรงเรียน และการมอบรางวัลโรงเรียนสีเขียวอาเซียน การจัดกิจกรรมเฉลิมฉลอง วันอาเซียน (วันที่ 8 สิงหาคม) ในโรงเรียน โดยเฉพาะในเดือนสิงหาคม ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การร้องเพลงชาติอาเซียน การจัดการแข่งขันเรื่องประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอาเซียน การจัดแสดงเครื่องหมายและสัญลักษณ์อื่นๆ ของอาเซียนเทศกาลเยาวชนอาเซียน และวันเด็กอาเซียน เป็นต้น โรงเรียนมัธยมศึกษาจึงมีความจำเป็นต้องเตรียมพร้อมในด้านต่างๆมากมายเพื่อรองรับ การดำเนินการต่างๆเหล่านี้ ทั้งนี้โดยผู้บริหารและครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งเหล่านี้ และวางแผนการล่วงหน้าอย่างเหมาะสม (ศรีวิการ์ เมฆธวัชชัยกุล, 2555, หน้า 4-7)

4. นโยบายการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการเพื่อรองรับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

(1) นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในการรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน จากปฏิญญาข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแนวทางการดำเนินงานตามปฏิญญาอาเซียน ด้านการศึกษาและกำหนดเป็นนโยบายดังนี้ (ศรีวิการ์ เมฆธวัชชัยกุล, 2555, หน้า 14-16)

(1.1) การเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับอาเซียน เพื่อสร้างความตระหนักและเตรียมความพร้อม ของครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา นักเรียน นักศึกษา และประชาชน เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ภายในพ.ศ. 2558

(1.2) การพัฒนาศักยภาพของนักเรียน นักศึกษาและประชาชน ให้มีทักษะที่เหมาะสมเพื่อเตรียมความพร้อมในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียนเช่นความรู้ภาษาอังกฤษ ภาษาเพื่อนบ้าน เทคโนโลยีสารสนเทศ ทักษะและความชำนาญที่สอดคล้องกับการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมและการเพิ่มโอกาสในการหางานทำของประชาชน

(1.3) การพัฒนามาตรฐานการศึกษาเพื่อส่งเสริมการหมุนเวียนของนักศึกษา และครูอาจารย์ในอาเซียน รวมทั้งให้มีการยอมรับในคุณสมบัติทางวิชาการร่วมกันในอาเซียน การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาต่างๆและการแลกเปลี่ยนเยาวชน การพัฒนาระบบการศึกษาทางไกล ซึ่งช่วยสนับสนุนการศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมและปรับปรุงการศึกษา ด้านอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมทางอาชีพทั้งในขั้นต้นและขั้นต่อเนื่อง ตลอดจนส่งเสริมและเพิ่มพูนความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาของประเทศสมาชิกอาเซียน

(1.4) การเตรียมความพร้อมเพื่อเปิดเสรีทางการศึกษาในอาเซียน เพื่อรองรับการก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประกอบด้วย การจัดทำความตกลงยอมรับด้านการศึกษา การพัฒนาความสามารถ ประสิทธิภาพในสาขาวิชาชีพสำคัญต่างๆ เพื่อรองรับการเปิดเสรีการศึกษาควบคู่กับการเปิดเสรีด้านการเคลื่อนย้ายแรงงาน

(1.5) การพัฒนาเยาวชนเพื่อเป็นทรัพยากรสำคัญในการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ทั้งนี้ ในการบรรยายพิเศษ บรรยายพิเศษเรื่อง “การเตรียมพร้อมด้านการศึกษาของไทย เพื่อก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ปี พ.ศ. 2558” ซึ่งจัดโดยคณะกรรมการการศึกษา วุฒิสภา เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2553 นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวว่า สำหรับการเตรียมความพร้อมของการศึกษาไทยนั้น กระทรวงศึกษธิการมีจุดมุ่งหมาย ดังนี้

(1.5.1) การสร้างประชาคมอาเซียนด้วยการศึกษา มุ่งให้ประเทศไทยเป็น Education Hub มีการเตรียมความพร้อมในด้านกรอบความคิด คือ แผนการศึกษาแห่งชาติ ที่จะมุ่งสร้างความตระหนักรู้ของคนไทยในการจัดการศึกษาเพื่อสร้างคนไทยให้เป็นคนของประชาคมอาเซียน พัฒนาสมรรถนะให้พร้อมจะอยู่ร่วมกันและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา โดยให้มีการร่วมมือกันใน ๓ ด้านคือ ด้านพัฒนาคุณภาพการศึกษา การขยายโอกาสทางการศึกษา และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริการและจัดการศึกษา

(1.5.2) การขับเคลื่อนประชาคมอาเซียนด้วยการศึกษา ด้วยการสร้างความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับเพื่อนบ้านในกลุ่มประเทศอาเซียน ความแตกต่างทางด้านชาติพันธุ์ หลักสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาต่างประเทศเพื่อพัฒนาการติดต่อสื่อสารระหว่างกันในประเทศอาเซียน มีการเพิ่มครูที่จบการศึกษาด้านภาษาอังกฤษเข้าไปในทุกระดับชั้นการศึกษา เพื่อให้นักเรียนไทยสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้อย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังมีการร่วมมือกับภาคเอกชนในการรับอาสาสมัครเข้ามาสอนภาษาต่างประเทศ รวมถึงวัฒนธรรมของประเทศต่างๆ เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจกันของประเทศในประชาคม

ส่วนด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา นั้น จะพัฒนาตามหลัก 3N ได้แก่ (1) NedNet โครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ (2) NEIS ศูนย์กลางรวบรวม จัดเก็บ และเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา (3) NLC ศูนย์เรียนรู้แห่งชาติ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา มีการพัฒนาผู้เรียนสู่การเป็นพลเมืองอาเซียน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ความเอื้ออาทร โดยใช้การศึกษาเป็นกลไกในการสร้างวัฒนธรรมใหม่ นักศึกษาที่จบจากอาชีวศึกษาจะต้องเป็นแรงงานที่มีคุณภาพ มีทักษะการทำงานร่วมกันในประชาคมอาเซียนนอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางด้านอาเซียนศึกษา เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งทั้งหมดนี้จะดำเนินงานภายใต้ นโยบายเชิงยุทธศาสตร์ 6 เดือน 6 คุณภาพของ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อพัฒนาไปสู่ประชาคมอาเซียนและสากลต่อไป

นอกจากนี้ ในการประชุมสัมมนาทางวิชาการคณะกรรมการสมาคมกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแห่งประเทศไทยเรื่อง “มิติใหม่การรับนักเรียนและการเตรียมนักเรียนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน” เมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 2554 นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ รัฐมนตรีว่า

การกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียนว่า ประเทศไทยเป็นประเทศเริ่มต้นในการก่อตั้งอาเซียนซึ่งการประชุมอาเซียนครั้งล่าสุด ในปีที่ผ่านมา(ครั้งที่ 14) ที่ชะอำ-หัวหินนั้น ได้มีความร่วมมือกันที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงใน 4 เรื่องที่สำคัญ คือ 1) พัฒนาอาเซียนให้เป็นหนึ่งเดียวทั้ง 600 ล้านคน 2) ร่วมพัฒนา 3) เสาหลักของอาเซียนคือเศรษฐกิจ หนึ่งเดียว ความมั่นคงและการเมือง และการศึกษาสังคมและวัฒนธรรม 3) ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางของอาเซียน 4) ลงทุนความร่วมมือ MOU ในทุกระดับ

กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายพัฒนาการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยให้ไปอย่างมีคุณภาพ กระจายโอกาสอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ รวมทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ตลอดจนสามารถก้าวทันและแข่งขันกับนานาชาติได้ โดยเฉพาะการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งในความเป็นจริงประเทศไทยเป็นผู้ริเริ่มก่อตั้งอาเซียน โดยมี 3 เสาหลัก ได้แก่ ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ ความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคง และความร่วมมือทางสังคม วัฒนธรรม ซึ่งเสาหลักความร่วมมือทางสังคมมีความก้าวหน้ามากที่สุด โดย ศษ.ได้เตรียมความพร้อมด้านการศึกษาเพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ดังนี้

จัดให้มีหลักสูตรอาเซียนศึกษา เพื่อให้คนไทยเข้าใจอาเซียน เข้าใจการอยู่ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีวัฒนธรรมการกิน การอยู่ การดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน จึงจำเป็นที่จะต้องทำความรู้จักประเทศเพื่อนบ้าน ไม่ว่าจะเป็น จีน พม่า ลาว เวียดนาม กัมพูชา มาเลเซีย เป็นต้น ซึ่ง ศษ.จะสร้างหลักสูตรที่สามารถสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องภายใต้การรวมตัวเป็นประชาคมเดียวกันของคนจำนวนกว่า 6000 ล้านคน โดยจะเริ่มดำเนินการในปีการศึกษา 2554 เป็นต้นไป

ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับรัฐมนตรี ผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหาร ครู และนักเรียน ซึ่งขณะนี้ประเทศจีนมีความประสงค์จะส่งครูมาสอนในโรงเรียนไทยเป็นจำนวนมาก การแลกเปลี่ยน ICT ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เพราะจะต้องเชื่อมโยงภายในประชาคมอาเซียนกันได้ ซึ่งได้มีการจัดตั้ง ASEAN University และ Cyber University เพื่อการเชื่อมโยง นอกจากนี้ยังได้เตรียมการเพื่อให้มีการรับรองคุณวุฒิการศึกษาระหว่างกัน เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ซึ่งขณะนี้ไทย-จีน และไทย-มาเลเซีย สามารถรับรองคุณวุฒิได้แล้ว แต่สำหรับฟิลิปปินส์ยังไม่สามารถรับรองได้

การใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางของประชาคมอาเซียน กระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งเป้าหมายให้นักเรียนที่จบชั้น ป.6 สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ เพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน รวมทั้งจะต้องใช้ภาษาอังกฤษในการค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต และสื่อการเรียนรู้ที่มีความหลากหลายมากขึ้น โดยได้เร่งผลักดันและดำเนินการในหลายด้าน เช่น

(1) สร้างศูนย์อำนวยการเพื่อให้ครูเจ้าของภาษา มาสอน ครูเกษียณอายุก่อนกำหนด และครูอาสาสมัครจากประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ จีน และฟิลิปปินส์ มาสอนภาษาในโรงเรียน เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้

(2) พัฒนาการเรียนการสอนแบบ English for Integrated Studies (EIS) จะมีการบูรณาการการสอนภาษาอังกฤษในวิชาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้จัดตั้งงบประมาณเพื่อให้ครูที่จะสอนวิชาเหล่านี้ ได้ฝึกใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารระหว่างกัน นักเรียนก็สามารถเชื่อมโยงและพูดคุยกับเพื่อนต่างชาติในประชาคมอาเซียนได้

(3) พัฒนาห้องเรียนแห่งอนาคต (The Global Class) ซึ่งเป็นห้องเรียนอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเชื่อมโยงการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย เช่น การเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ของโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์ การสอนภาษาอังกฤษของคิวเตอร์ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับ โดยครูจะเป็นผู้ควบคุมการสอนและทดสอบความเข้าใจของนักเรียน หากต้องการจะให้สอนซ้ำในช่วงใด ก็สามารถทำได้ทันที ซึ่งจะเริ่มดำเนินการในโรงเรียนคู่มาตรฐานสากล โรงเรียนดีประจำอำเภอ และลงไปสู่โรงเรียนดีประจำตำบล

(4) การอบรมภาษาอังกฤษให้กับครู เพื่อให้ครูยุคใหม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษ และใช้ ICT ได้ ซึ่งในยุคปัจจุบันระบบการศึกษาต้องรองรับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและครูจะต้องเท่าทันต่อเทคโนโลยีด้วย

ในส่วนของการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558 นั้นในปีที่ผ่านมากระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายอย่างชัดเจนในการพัฒนาการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนร่วมกัน โดยได้พัฒนาหลักสูตรอาเซียนศึกษา เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และมีเจตคติในการอยู่ร่วมกันที่ดีเพื่อการขับเคลื่อนการเป็นประชาคมที่เข้มแข็งต่อไปในส่วนของสถาบันการศึกษาได้มีการเตรียมพัฒนาสถาบันการศึกษาไปสู่มาตรฐานสากลมีหลักสูตรภาษาอังกฤษ มีการสอนเรื่องโลกศึกษาเพื่อให้นักเรียนเข้าใจการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกต่อไปในอนาคต และกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการร่วมมือกับภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเปิดเสรีทางการค้าไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการลงทุน และการขอเปิดโรงเรียนนานาชาติเพิ่มมากขึ้นเพราะในอนาคตทุกประเทศมีสิทธิร่วมลงทุนจึงจะต้องเตรียมการเพื่อรองรับการเคลื่อนไหวเรื่องนี้ด้วย ทั้งนี้สิ่งที่ต้องทำต่อไปคือเตรียมตัวนักเรียนไปสู่ความพร้อมของการเป็นประชาคมอาเซียนเตรียมสถานศึกษาให้เป็นศูนย์อาเซียนศึกษาหรือ Buffer School และเตรียมพร้อมทางด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยจะพัฒนา 3N ได้แก่ NEdNet โครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ NEIS ศูนย์กลาง

รวบรวม จัดเก็บและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา NLC ศูนย์เรียนรู้แห่งชาติเพื่อให้ผู้เรียนได้มีการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา

5. นโยบาย ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในการรองรับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้รับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในเรื่องการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนและนำมากำหนดเป็นนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจของสพฐ. ดังนี้

วิสัยทัศน์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพลังขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยให้เป็นผู้นำหนึ่งในสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายในปีการศึกษา 2556

พันธกิจ

พัฒนาและส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้คู่คุณธรรมมีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพระดับสากล

เป้าประสงค์

ผู้เรียนทุกคนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและพัฒนาสู่ความเป็นหนึ่งในสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐาน 15 ปี อย่างทั่วถึงและได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ครูและบุคลากรทางการศึกษาสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเต็มตามศักยภาพ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีความเข้มแข็งเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นหนึ่งในสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรมีความปลอดภัยมั่นคง

กลยุทธ์

พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับตามหลักสูตรและส่งเสริมความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ปลูกฝังคุณธรรม ความสำนึกในการเป็นชาติไทยและวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียนได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งระบบให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัด

การศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนพัฒนาการศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้

จุดเน้น สพฐ. ปี 2554

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 5 กลุ่มสาระวิชาหลักเพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 4 (Student Achievement) นักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกคน อ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น (Literacy & Numeracy) เพิ่มศักยภาพนักเรียนในด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์ ด้านวิทยาศาสตร์และด้านเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาสู่ความเป็นหนึ่งในสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Excellence) นักเรียนทุกคนมีความสำนึกในความรักชาติ (EQ: Emotional Quotient) สร้างทางเลือกในการเรียนรู้ที่เน้นให้ประชากรวัยเรียนทุกคนเข้าถึงโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ลดอัตราการออกกลางคัน ศึกษาต่อและประกอบอาชีพ (Alternative Learning) ส่งเสริมการจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยการขยายผลสถานศึกษาพอเพียงต้นแบบ (Sufficiency Economy) นักเรียน ครู และสถานศึกษาในเขตพัฒนาพิเศษเฉพาะกิจจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ (Southern Border Provinces) นักเรียน ครู และสถานศึกษาได้รับการพัฒนาเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) สถานศึกษาทุกแห่งผ่านการรับรองมาตรฐานการศึกษามีระบบประกันคุณภาพภายในที่เข้มแข็ง และผ่านการรับรองจากการประเมินคุณภาพภายนอก (Quality Schools) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาผ่านการประเมินคุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา (Efficient Service Areas)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) โดยนายชินภัทร ภูมิรัตน เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อนุมัติงบประมาณแก่โรงเรียนในโครงการเตรียมความพร้อมสู่ประชาคมอาเซียน โดยแบ่งเป็น โครงการต่าง ๆ ดังนี้

(1) โรงเรียนซิสเตอร์ สคูล (Sister School) เป็นโรงเรียนที่เน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษควบคู่กับภาษาในประเทศอาเซียนอีก 1 ภาษา มีงบประมาณให้โรงเรียนละ 244,800 บาท ค่าจ้างเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์อาเซียนศึกษาคนละ 12,000 บาทต่อเดือน และครูสอนภาษาประเทศสมาชิกอาเซียนคนละ 8,400 บาทต่อคน ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2555 ถึง เดือนกันยายน พ.ศ. 2556 เป็นต้นไป นอกจากนี้ยังมีงบประมาณจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาเพื่อนบ้าน โรงเรียนละ 500,000 บาท

(2) โรงเรียนบัฟเฟอร์ สคูล (Buffer School) เป็นโรงเรียนเน้นการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เหมือนกับซิสเตอร์ สคูล ต่างกันตรงที่ภาษาประเทศสมาชิกอาเซียนจะเรียนภาษาประเทศที่มีพรมแดนติดกับที่ตั้งของโรงเรียน ส่วนเรื่องงบประมาณที่ทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดให้เหมือนกับซิสเตอร์ สคูล

(3) โรงเรียนอาเซียน โฟกัส สคูล (ASEAN Focus School) มีจุดมุ่งหมายเพื่อรักษาสภาพศูนย์ จัดการเรียนรู้อันด้านประชาคมการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม รวมถึงสิ่งแวดล้อมและภัยพิบัติโดยให้งบประมาณโรงเรียนละ 50,000 บาท

(4) โรงเรียนอาเซียน เลิร์นนิ่ง สคูล (ASEAN Learning School) เป็นโรงเรียนที่ส่งเสริมพัฒนาศูนย์จัดการการเรียนรู้ด้านประชาคมการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีงบประมาณโรงเรียนละ 50,000 บาท

(5) โรงเรียนคู่พัฒนาไทย – อินโดนีเซีย เป็นโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ค่านิยม ความเสมอภาคทางเพศ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อเตรียมเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้งบประมาณโรงเรียนละ 50,000 บาท

กล่าวโดยสรุป สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้ตอบสนองปฏิญญาอาเซียน โดยมีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ และพันธกิจซึ่งสะท้อนถึงการเตรียมการเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียน และได้เริ่มมีการปฏิบัติในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้คือ การเร่งยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษเพื่อเป็นภาษากลางของอาเซียน การพัฒนาความสามารถนักเรียนด้านภาษา ด้านคณิตศาสตร์และด้านวิทยาศาสตร์ การพัฒนาหลักสูตรอาเซียนศึกษาเพื่อให้เกิดความเข้าใจและการอยู่ร่วมกันอันดีระหว่างสมาชิกประเทศในประชาคมอาเซียน การพัฒนาหลักสูตรวิชาโลกศึกษาเพื่อให้นักเรียนเข้าใจการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกต่อไปในอนาคต การเตรียมสถานศึกษาให้เป็นศูนย์อาเซียนศึกษาหรือ Buffer School การเตรียมพร้อมทางด้านเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาโดยพัฒนา 3N ได้แก่ NEdNet โครงข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ NEIS ศูนย์กลางรวบรวม จัดเก็บและเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา และ NLC ศูนย์เรียนรู้แห่งชาติเพื่อให้ผู้เรียน ได้มีการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดเวลา รวมทั้งการสร้างความเข้มแข็งให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาเพื่อเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่ความเป็นหนึ่งในสองของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความพร้อม

1. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อม

ความพร้อมเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการฝึกฝน เมื่อร่างกายเจริญเติบโตเต็มที่ จะทำให้เกิดความพร้อมที่จะได้รับการฝึกหัดหรือฝึกฝนและประกอบการเรียนรู้ บุคคลจะเรียนรู้ได้เร็ว เวลาในการฝึกอบรมน้อยที่สุด ซึ่งความพร้อมกับการเรียนรู้มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ต่อการพัฒนาการของบุคคล ความพร้อมที่จะฝึกฝนเพื่อการเรียนรู้เวลานั้นเวลาเป็นตัวกำหนด ถ้าบุคคลมีความ

พร้อมเมื่อไม่ได้ฝึกฝนการเรียนรู้ หรือปล่อยเวลาทิ้งไว้นาน การเรียนรู้จะไม่สมบูรณ์ ในทางตรงกันข้ามถ้าเวลาไม่นานเกินไปการฝึกฝนการเรียนรู้อาจจะดี

ความพร้อม (readiness) หมายถึง กระบวนการของความเจริญเติบโตหรือการเปลี่ยนแปลงในร่างกายมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติอย่างมีระเบียบ โดยไม่เกี่ยวข้องกับสิ่งเร้าภายนอก แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงทางสรีระ และเมื่อกล่าวถึงความพร้อมในรูปแบบภาวะผู้นำตามสถานการณ์ หมายถึง ความสามารถ (ability) และความเต็มใจ (willingness) ของผู้ตาม (follower) ที่จะทำงานหรือทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุผลสำเร็จ

สรุปความพร้อมของบุคคล คือ กระบวนการของความเจริญเติบโตของร่างกายจนถึงขีดความสามารถที่จะประกอบกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งที่ตนเองมีหน้าที่รับผิดชอบ และการพัฒนาจิตใจให้มีความสำนึกในหน้าที่ที่รับผิดชอบ

2. องค์ประกอบของความพร้อม

ความพร้อมมีลักษณะองค์ประกอบที่สำคัญสองประการ คือ ความพร้อมทางด้านร่างกายและความพร้อมทางด้านจิตใจ

1. ความพร้อมทางด้านร่างกาย คือ ความสามารถที่จะทำงานตามหน้าที่ (function) ให้สำเร็จเป็นพฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้น พฤติกรรมใหม่ที่เกิดขึ้นบางครั้งเป็นไปตามธรรมชาติ ความพร้อมทางด้านร่างกายจะมีความสัมพันธ์กับการเรียนรู้และมีความสัมพันธ์กับอายุ

2. ความพร้อมทางด้านจิตใจ คือ สิ่งที่เป็นความเจริญของกามทางด้านการใช้เหตุผล รู้จักความรับผิดชอบ รู้จักควบคุมเข้าใจตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง ไม่เกิดตามธรรมชาติแต่จะเกิดขึ้นด้วยการฝึกฝนและการเพิ่มพูนประสบการณ์

Hersay and Blongchart (อ้างถึงใน วิชาศ คำภาวษ์, 2553, หน้า 12) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของความพร้อมตามทฤษฎีของภาวะผู้นำตามสถานการณ์ ไว้ว่า องค์ประกอบของความพร้อมมี 2 ประการ คือ ความสามารถ และความเต็มใจ ที่จะกำหนดพฤติกรรมของตนเองในอันที่จะทำงานเฉพาะอย่างให้ประสบผลสำเร็จ

ความสามารถ หรือความพร้อมในด้านการทำงาน คือ ความสามารถทำงาน หรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จโดยอาศัยความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ และความเข้าใจ ถ้าบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดมีครบทั้ง 4 อย่าง ถือว่าบุคคลนั้นหรือกลุ่มบุคคลนั้นเป็นผู้มีความสามารถในการทำงาน หรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จตามเป้าหมายได้โดยไม่มีการขึ้นจากผู้อื่น เขาเหล่านั้นมีความสามารถในการทำงานสูง สามารถทำงานสำเร็จได้ด้วยตนเอง ถ้าบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมด ถือได้ว่าบุคคลนั้นหรือกลุ่มบุคคลนั้นไม่มีความสามารถในการทำงานหรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จ

อย่างมีประสิทธิภาพได้ ฉะนั้นปัจจัยประกอบทั้ง 4 อย่างจะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นไม่ได้

ความเต็มใจ หรือความพร้อมในด้านจิตวิทยา คือ ความเต็มใจหรือแรงจูงใจที่จะทำงานให้สำเร็จ โดยอาศัย ความมั่นใจ ความผูกพัน แรงจูงใจในความสำเร็จ และความมั่นคง ถ้าบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใด มีครบทั้ง 4 อย่าง ถือว่าบุคคลนั้นหรือกลุ่มบุคคลนั้น เป็นผู้ที่มีความเต็มใจในการทำงาน หรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จตามเป้าหมายได้โดยปราศจากความช่วยเหลือและให้กำลังใจจากบุคคลอื่น เขาเหล่านั้นเป็นผู้มีกำลังใจในการทำงานสูง มีความสุขอยู่กับการทำงาน ถ้าบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดขาดองค์ประกอบอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมด ถือได้ว่าบุคคลนั้นหรือกลุ่มบุคคลนั้น ไม่มีความเต็มใจที่จะทำงานหรือกระทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพได้ ฉะนั้นปัจจัยประกอบทั้ง 4 อย่าง จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันจะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งนั้นไม่ได้เช่นกัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความพร้อมจะเป็นสิ่งที่มีประโยชน์สำหรับวิเคราะห์ การวินิจฉัย หรือตัดสินใจก็ตาม แต่ตัวแปรอื่นๆ เช่น รูปแบบภาวะผู้นำของหัวหน้า วิกฤตการณ์ หรือจุดบอดของเวลาและลักษณะงานอาจมีความสำคัญเท่ากันหรือมากกว่า ฉะนั้นด้านภาวะความพร้อมจะเป็นหลักสำหรับเลือกรูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสมกับบุคคล หรือกลุ่มบุคคลเฉพาะเวลาใดเวลาหนึ่งเท่านั้น

3. ความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ความพร้อมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ความร่วมมือด้านการศึกษาของประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียนภายใต้ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (ASCC) ในด้านการศึกษาซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างประชาคมอาเซียนเพราะการศึกษาเป็นกลไกในการปลูกฝังค่านิยมแนวความคิดความเข้าใจกันระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของอาเซียนและเศรษฐกิจโลกโดยในแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน(Blueprint for ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC Blueprint) ได้กำหนดให้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นเป้าหมายสำคัญอันดับแรกในการเสริมสร้างวิถีชีวิตที่ดีของประชากรในภูมิภาค ด้วยการให้ความสำคัญกับการศึกษาและการสร้างโอกาสทางการศึกษา การลงทุนในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมการจ้างงานที่เหมาะสม การส่งเสริมเทคโนโลยีสารสนเทศ การอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเชิงประยุกต์ ประเทศไทยในฐานะประเทศผู้ริเริ่มและผลักดันให้เกิดประชาคมอาเซียน มีการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาประชาชนในประเทศให้ก้าวทันการปรับเปลี่ยน เพื่อเตรียมเข้าสู่ประชาคมอาเซียน การเตรียมความพร้อมจะเริ่มต้นจาก “มนุษย์” นั่นคือ ประชาชนในประเทศหรือพลเมืองอาเซียน เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียน

ซึ่งอนาคตประเทศนั้นจะเป็นอย่างไรก็ขึ้นอยู่กับคนในประเทศว่ามีศักยภาพมากน้อยเพียงใด การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังนั้นแนวทางสำคัญของการสร้างสรรค์ความสำเร็จและความมั่นคงของประชาคมอาเซียน ได้แก่ การสรรค์สร้างคุณลักษณะที่ดีของพลเมืองอาเซียน การพัฒนาพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะช่วยเตรียมความพร้อมให้พลเมืองอาเซียนได้อย่างยั่งยืน เพื่อพัฒนาไปสู่ประชาคมอาเซียนและสากลต่อไป

อย่างไรก็ตามการจะสร้างสรรค์พัฒนาพลเมืองอาเซียนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น ภาครัฐจะต้องมีนโยบายยุทธศาสตร์ที่ชัดเจน นำไปสู่กลยุทธ์และการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และจะต้องมีการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคมอย่างทั่วถึง ทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค เพราะประชาชนหรือสถาบันทางสังคมสถาบันใดสถาบันหนึ่งเพียงอย่างเดียวไม่อาจขับเคลื่อนทุกองคาพยพของประชาคมทั้งประชาคมให้บรรลุความสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ ความพร้อมในการทำงาน มีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานเป็นอย่างยิ่ง เพราะในการทำงานใดๆ ก็ตาม ถ้าผู้ปฏิบัติงานมีความพร้อมในงานที่ปฏิบัติอยู่ จะนำไปสู่ความกระตือรือร้นที่จะทำงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มีประสิทธิภาพ ในทางตรงกันข้าม หากผู้ทำงานไม่มีความพร้อมในงานที่ทำอยู่ ผลเสียก็จะเกิดแก่องค์กรหรือหน่วยงานนั่นเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

ในปัจจุบันยังไม่พบผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน เนื่องจากยังเป็นเรื่องใหม่ของวงการการศึกษา อย่างไรก็ตาม ได้เริ่มมีการดำเนินการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้แล้ว คือ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 ได้เริ่มเตรียมการด้านบุคลากร ด้านนักเรียนให้มีความพร้อม และด้านการจัดทำหลักสูตรอาเซียนศึกษาโดยนำโรงเรียนเข้ามาร่วมจัดทำหลักสูตรดังกล่าวซึ่งมีผู้แทนกรรมการเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2 เข้าร่วมกันดำเนินการฯ เพื่อความชัดเจนในการให้ผู้สอนดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนได้ตรงแนวทางตามวัตถุประสงค์ต่อไป นอกจากนี้ ในด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้จัดทำโครงการนำร่อง “โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยนวัตกรรมระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคล โรงเรียนสังกัด สพม.2” พัฒนาสื่อการเรียนรู้โดยนวัตกรรมระบบข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ของนักเรียนรายบุคคล และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโดยมีกลุ่มเป้าหมายนักเรียน ชั้น ม.1 กับ ม.4 ของโรงเรียนในสหวิทยาเขต

เสรีไทยโครงการห้องเรียนพิเศษ หลังการดำเนินการแล้วให้มีการติดตามและประเมินผล เพื่อนำปัญหาที่เป็นจุดอ่อน จุดแข็งเพื่อมาพัฒนาให้มีประสิทธิภาพต่อไป (ทิวา แสงเล็ก, 2553)

ส่วนในเรื่องการศึกษาเกี่ยวกับสภาพ ปัญหา และความต้องการทางการบริหาร การศึกษานั้น มีงานวิจัยต่างๆบ้างพอสมควรที่ศึกษาในด้านนี้ แต่ยังไม่มียงานวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวกับการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน ผู้วิจัยจึงประมวลเฉพาะผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมที่มีต่อการจัดการศึกษาโดยทั่วไป ที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับการวิจัยในครั้งนี้

นพดล สุตันตวิชัยกุล (2554, บทคัดย่อ) การศึกษาความพร้อมด้านเทคโนโลยีของสถานศึกษาอาชีวศึกษาไทยเพื่อรองรับการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน พบว่า การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาอาชีวศึกษาไทยด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนจาก 3 ระดับ คือ มาก น้อย ไม่พร้อมหรือไม่เปิดสอนนั้น ส่วนใหญ่ในด้านหลักสูตรต่างๆ จะอยู่ในระดับน้อย ยกเว้นหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จะอยู่ในระดับมาก หรือในส่วนของความพร้อมในด้านการกำหนดนโยบายและแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษาอาชีวศึกษาไทย ในการเตรียมความพร้อมการผลิตช่างฝีมือส่วนใหญ่อยู่ในระดับน้อยเช่นกัน ทั้งนี้ เพราะสถานศึกษาอาชีวศึกษาของไทยมีนโยบายที่เน้น ไปในด้านการผลิตช่างฝีมือหรือแรงงานฝีมือ (Skilled Labour) ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพตั้งแต่ปี พ.ศ.2550 เป็นต้นมา จึงทำให้ไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนที่เน้นแรงงานระดับชำนาญการ (Specialist) ซึ่งผลิตโดยสถาบันอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยเท่านั้น

วีรากร อุดรเลิศ (2555, บทคัดย่อ) การเตรียมความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษา : พื้นที่เทศบาลตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านแยง อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีความรู้ความ และความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมอาเซียนในระดับที่ต่ำด้านการเตรียมความพร้อมของท้องถิ่นเกี่ยวกับการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในด้านต่างๆ ทั้งทาง สังคม วัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ การบริการและการท่องเที่ยว ยังอยู่ใน ระดับที่น้อย ส่วนด้านสาธารณสุขอยู่ในระดับปานกลาง

ธิดารัตน์ โชคสุชาติ (2553, บทคัดย่อ) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ความสำคัญและการเตรียมความพร้อมของไทย พบว่า ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนเป็น 1 ใน 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียนและมีเป้าหมาย คือ 1) ตลาดและฐานการผลิตร่วม 2) การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของอาเซียน 3) การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค 4) การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลกประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนอาจส่งผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบซึ่งจะได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความพร้อมอย่างดีของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่า

จะเป็นผู้ประกอบการในภาคเอกชนที่คงต้องเร่งปรับตัวเพื่อสร้างขีดความสามารถ เช่น การเร่งพัฒนาตราสินค้า การใช้เทคโนโลยีใหม่ในการผลิต และการพัฒนาในด้านนวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งจะช่วยสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ของไทย ส่วนภาครัฐก็ควรให้ความสนใจและประชาสัมพันธ์ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเตรียมมาตรการป้องกันเพื่อลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้ในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

นันทา เชาว์ฤทธิ์ (2536, หน้า 83-86) ทำการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานครที่มีต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ปี 2534 มีจำนวนผู้บริหาร 250 คน ครูจำนวน 409 คน โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของโรงเรียน และวิธีสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test และ F- test ผลการศึกษาพบว่า

- (1) ผู้บริหารและครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เห็นว่าโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครมีความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี อยู่ในระดับน้อย
- (2) เมื่อเปรียบเทียบระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันพบว่า ทั้งในกลุ่มผู้บริหารและในกลุ่มครูมีความเห็นไม่แตกต่างกัน
- (3) ผู้บริหารในโรงเรียนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความคิดเห็นต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาภาคบังคับเป็น 9 ปี ไม่แตกต่างกัน

เครือวัลย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา (2535, หน้า 78-82) ทำการศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยศึกษาความพร้อมในการดำเนินงานวิชาการ 5 ด้าน คือ ด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนประถมศึกษาในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความพร้อมในการดำเนินงานวิชาการอยู่ในระดับค่อนข้างน้อย โดยมีความพร้อมในด้านการเรียนการสอนอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วนด้านหลักสูตร ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผลทางการศึกษา และด้านการนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับค่อนข้างน้อย เมื่อจัดลำดับความพร้อมการดำเนินงานวิชาการของโรงเรียนทั้ง 5 ด้าน พบว่า โรงเรียนมีความพร้อมจากมากไปหาน้อยตามลำดับ ดังนี้ หนึ่งด้านการเรียนการสอน สองด้านการนิเทศการศึกษา สามด้านการวัดและประเมินผลการศึกษา สี่ด้านหลักสูตร และห้าด้านสื่อการเรียนการสอน

ชฎทศพร โอชม (2548, หน้า 91-93) ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพและความพร้อมของโรงเรียนในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 พบว่า

(1) ผู้บริหารมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

(2) ผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีโดยรวม ส่วนรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านหลักสูตร ด้านผู้สอน ด้านการจัดสาระการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ระดับปานกลาง คือ ด้านปัจจัยเกื้อหนุน

(3) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและความพร้อมในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ช่วงชั้นที่ 3-4 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยีในสถานศึกษาต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติทั้งโดยรวมและรายด้าน ตำแหน่งงานของผู้ตอบแบบสอบถามต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน ยกเว้นด้านผู้สอนเท่านั้นที่มีความคิดเห็นต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พูนศรี ดันดิวัฒน์ (2528, หน้า 95-97) ทำการศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการบริหารงานของโรงเรียนอนุบาลของรัฐ ผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารเห็นว่าการบริหารงานของโรงเรียนอนุบาลทุกด้านมีความพร้อมมาก สามารถเรียงลำดับได้ ดังนี้ การบริหารงานกิจการนักเรียน งานธุรการและการเงิน งานวิชาการ งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน งานบุคลากรและงานอาคารสถานที่ ส่วนครูเห็นว่าโรงเรียนมีความพร้อมมากในเรื่องการบริหารงานกิจการนักเรียน งานวิชาการ งานธุรการและการเงิน งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน ส่วนความพร้อมทางด้านอาคารสถานที่ และบุคลากรยังไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบทัศนคติของผู้บริหารและครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานแตกต่างกัน ปรากฏความแตกต่างในความเห็นเรื่องความพร้อมในการบริหารงานโรงเรียนอย่างมีความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุกานดา ตปนิยางกูร (2535, หน้า 91-93) ศึกษาเรื่อง ความต้องการการพัฒนาการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยการตอบแบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างจำนวน 250 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย และวิเคราะห์ข้อมูลโดยการค่าความถี่และค่าร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่มีความต้องการการพัฒนาการบริหารการศึกษาด้านความรู้ความสามารถเกี่ยวกับ

การบริหารเชิงจัดการคือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดระบบขององค์กร ด้านการจัดการบุคลากร ด้านการเป็นผู้นำในองค์กร และด้านการควบคุมดูแล อยู่ในระดับมากทั้ง 6 ด้าน และมีความต้องการพัฒนาทักษะการบริหารในระดับมากเช่นเดียวกัน

วิลาศ คำภางษ์ (2553, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นด้านความพร้อมต่อการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

(1) สภาพความพร้อมโดยภาพรวมในการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทราอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$ S.D. = 1.00) ความพร้อมต่อการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลรายด้าน ได้แก่ ด้านงบประมาณอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$ S.D. = 0.97) และด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.44$ S.D. = 0.91) ด้านบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 3.37$ S.D. = 1.01) และด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.30$ S.D. = 1.10) อยู่ในระดับปานกลาง

(2) ความคิดเห็นด้านความพร้อมต่อการจัดการศึกษาจำแนกตามขนาดขององค์กรบริหารส่วนตำบลในจังหวัดฉะเชิงเทรา มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยหรือเอกสารการศึกษาต่างประเทศ

บรูไน ดารุสซาลาม

บรูไน ดารุสซาลาม เป็นประเทศสมาชิกอาเซียนแต่ดั้งเดิมซึ่งมีขนาดเล็กที่สุด แต่มีความมั่งคั่งด้วยระบบเศรษฐกิจแบบตลาดเสรีภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ และเป็นประเทศเดียวในกลุ่มอาเซียนที่อยู่ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์อย่างเต็มรูปแบบ ด้วยระบบรัฐสวัสดิการ โดยเริ่มมีการศึกษาอย่างเป็นทางการในปี 2459 สารระที่เกี่ยวข้องเป็นการมุ่งเน้นสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ต่อมาในปี 2528 ได้มีการพัฒนานโยบายและระบบการศึกษาแห่งชาติในลักษณะที่อำนวยความสะดวกให้ ประชาชนและผู้ที่พักอาศัยอยู่ในประเทศบรูไนอย่างถาวรสามารถเข้าศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนระดับประถมของรัฐโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น ปัจจุบัน บรูไนอยู่ระหว่างการใช้แผนพัฒนาแห่งชาติฉบับที่ 8 (The Eighth National Development Plan in 2001 - 2005) โดยมีส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา ซึ่งได้ระบุว่า “มุ่งเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (human resource development) และการใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญในเรื่อง e- Learning โดยได้ดึงเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ” ในการสร้างสังคมให้มีความแข็งแกร่งบนพื้นฐานของหลักไทรลักษณ์ คือ พระมหากษัตริย์ เชื้อชาติมาเลย์ และอิสลาม หลักคัมภีร์อัลกุรอาน (holy Quran) หะดิษ (Hadith) และหลักเหตุผล (Aqli) ตลอดจนแนวนโยบายด้านการศึกษา 8 ประการดังนี้

(1) ดำเนินการให้ระบบการศึกษาแห่งชาติ มุ่งให้ความสำคัญต่อการใช้ภาษา มาเลย์เป็นภาษาทางการประจำชาติ ควบคู่ไปกับการใช้ภาษาสำคัญอื่น ๆ เช่นภาษาอังกฤษ และ ภาษาอาหรับ เป็นภาษาที่สอง

(2) จัดการศึกษาให้กับนักเรียนทุกคนเป็นระยะเวลา 12 ปี โดยแบ่งเป็นการศึกษาระดับประถม (primary education) 7 ปี รวมก่อนวัยเรียนด้วย 1 ปี ระดับมัธยมต้น (lower secondary) 3 ปี และระดับมัธยมปลาย (upper education) หรือในสายอาชีพ (vocational / technical education) อีก 2 ปี

(3) จัดหาหลักสูตรบูรณาการ เช่นเดียวกับการทดสอบรวมให้เป็นรูปแบบ เดียวกันและมีความเหมาะสมต่อระดับการศึกษาและความต้องการพิเศษในทุกโรงเรียน

(4) จัดการศึกษาศาสนาอิสลามในหลักสูตรการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับ หลัก Ahli Sunnah Wal-Jamaah

(5) จัดหาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ สำหรับการเรียน การสอนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารทางการศึกษา เพื่อให้เด็กนักเรียน ได้รับความรู้ และความชำนาญตามความจำเป็นอย่างต่อเนื่องในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงของการ ใช้งาน

(6) พัฒนาตนเอง และจัดหาโปรแกรมการเรียนรู้ที่หลากหลายผ่านกิจกรรมและ หลักสูตรร่วมต่างๆ ให้สอดคล้องกับหลักปรัชญาแห่งชาติ

(7) สร้างโอกาสในการศึกษาระดับอุดมศึกษาด้วยคุณวุฒิและประสบการณ์ที่ เหมาะสม

(8) จัดหาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ทางการศึกษาให้ดีที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อเติมเต็มความต้องการแห่งชาติ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ ต่างประเทศ, ม.ป.ป., หน้า 1-2)

สหพันธรัฐมาเลเซีย

สหพันธรัฐมาเลเซียให้ความสำคัญกับการศึกษาและการค้นคว้าวิจัยต่างๆ เป็นอย่าง มาก โดยจะเห็นได้จากนโยบายเศรษฐกิจปัจจุบันที่มุ่งพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ อยู่บน ฐานความรู้ นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้กำหนดนโยบายวิสัยทัศน์แห่งชาติ ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้าง มาเลเซียให้เป็น“ประเทศที่มีความยืดหยุ่นคงทนและมีความสามารถในการแข่งขัน” โดยจะลด ความสำคัญของการลงทุนที่ทำให้เกิดการเจริญเติบโตที่ไม่ยั่งยืนและขาดประสิทธิภาพ และให้ ความสำคัญต่อประเด็นใหม่คือ การเติบโตที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประสิทธิภาพการผลิตโดยรวม โดยจะเน้นการลงทุนที่มีการค้นคว้าและวิจัย ด้วยเทคโนโลยีระดับสูง ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจบน

ฐานความรู้ กระตุ้นและเพิ่มพลังของภาคการเกษตร การผลิต และการบริการโดยการใช้ความรู้ และเทคโนโลยีวิทยาการ เพิ่มการมีส่วนร่วมของภูมิบุตรในภาคเศรษฐกิจชั้นนำ และปรับให้มีการ พัฒนาการทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับสังคมบนฐานความรู้นับตั้งแต่เริ่มต้นศตวรรษที่ 21 เป็นต้นมา รัฐบาลมาเลเซียด้านแนวนโยบายในการกำหนดให้การพัฒนาการศึกษาของคนในชาติเป็น พันธกิจ สำคัญประการหนึ่ง โดยมีเป้าหมายให้นำการศึกษาเข้าถึงประชากรทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ระดับประถมและมัธยมศึกษาซึ่งถือเป็นการศึกษาภาคบังคับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับ พ.ศ. 2539 (Education Act 1996) ได้กำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติไว้ดังนี้

- (1) ระบบการศึกษาแห่งชาติต้องเป็นระบบการศึกษาที่มีคุณภาพระดับสากล และสามารถตอบสนองต่ออุดมการณ์แห่งชาติ
- (2) ยึดถือนโยบายการศึกษาแห่งชาติเป็นนโยบายพื้นฐานสำหรับการพัฒนา การศึกษา
- (3) ระยะเวลาของการศึกษาระดับประถมศึกษาคือ 5 ถึง 7 ปี
- (4) ให้การศึกษาก่อนวัยเรียนบรรจุอยู่ในการศึกษาสายสามัญแห่งชาติ
- (5) พัฒนาและยกระดับการศึกษาด้านอาชีพและเทคนิค
- (6) ใช้หลักการจัดสรรเพื่อควบคุมการศึกษาก่อนเอกชน

แนวทางการพัฒนาการศึกษาของมาเลเซีย เป็นส่วนที่กำหนดอยู่ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลัก โดยในปัจจุบันเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2544-2549) กำหนด 9 ยุทธศาสตร์ที่ทำให้เศรษฐกิจของประเทศเติบโตอย่างยั่งยืน และแข่งขันได้ในระดับสากลโดยสามารถเผชิญกับภาวะท้าทายด้าน โลกาภิวัตน์และการเปิดเสรีทาง เศรษฐกิจประกอบด้วย

- (1) การธำรงรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจระดับมหภาค
- (2) การจัดการความยากจนให้หมดสิ้นไปและการปรับโครงสร้างของสังคม
- (3) การยกระดับการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยอาศัยประสิทธิภาพการผลิตเป็น ปัจจัยผลักดัน
- (4) การยกระดับความสามารถในการแข่งขันในภาคเศรษฐกิจหลัก
- (5) การขยายการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- (6) การยกระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- (7) การพัฒนาอย่างยั่งยืน
- (8) การสร้างหลักประกันด้านคุณภาพชีวิต และ
- (9) การสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นในด้านคุณธรรมและจรรยาบรรณ

ทั้งนี้ การพัฒนาการศึกษาเป็นส่วนที่กำหนดอยู่ในยุทธศาสตร์ข้อที่ 6 ซึ่งว่าด้วยการยกระดับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้ประชาชนทุกภาคส่วนในประเทศเป็นฐานที่เข้มแข็งในการยกระดับประสิทธิภาพการผลิตและความสามารถในการแข่งขันของระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ โดยการเน้นระบบการศึกษาที่มีคุณภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการในตลาดแรงงานซึ่งต้องการกำลังคนที่มีความรู้และทักษะสูงพร้อมด้วยค่านิยมและทัศนคติทำที่ในลักษณะสร้างสรรค์ (Positive) โดยกำหนดให้มีการสร้างสถานศึกษามากขึ้นในทุกระดับ อาศัยหลักสูตรกลางและแนวคิดในการบูรณาการโรงเรียนต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อให้เยาวชนเข้าถึงการศึกษาเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา ในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวนโยบายของประเทศในการเปิดเสรีด้านการศึกษาและการฝึกอบรมในปัจจุบัน ยังมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2549-2553) ในลักษณะของการกระชับความพยายามที่ผ่านมาให้เข้มแข็งมากขึ้น ซึ่งนอกจากการมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็ง ยึดหยุ่นและเป็นธรรม โดยการบริหารการจัดการทางการเงินจะต้องเป็นไปอย่างรอบคอบและมีวินัยแล้ว ยังกำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษาสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาแห่งชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะเพียงพอต่อความต้องการของประเทศซึ่งกำลังเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ การพัฒนาประเทศทุก ๆ มิติจำเป็นต้องพึ่งพาเอกชนด้วย เช่นเดียวกับการศึกษาที่รัฐบาลมีแผนสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนทางด้านนี้ รวมไปถึงการฝึกฝนทักษะต่าง ๆ นอกเหนือจากที่รัฐบาลเป็นผู้ริเริ่ม เพื่อเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาให้เท่าเทียมกันทั่วประเทศ ทั้งนี้ กระบวนการที่จะนำไปสู่ความสำเร็จดังที่ระบุในแผนพัฒนาฯ ไม่ว่าจะในด้านใดก็ตามจะต้องยึดหลักอุดมการณ์แห่งชาติ “Rukunegara” 5 ประการอันได้แก่

- (1) เชื่อมั่นในพระเจ้าเป็นเจ้า
- (2) จงรักภักดีต่อกษัตริย์และชาติ
- (3) ยึดมั่นในรัฐธรรมนูญ
- (4) ปฏิบัติตามหลักกฎหมาย และ
- (5) ประพฤติตนอย่างมีศีลธรรมและคุณธรรม (สำนักงานปลัดกระทรวง

ศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป., หน้า 3)

สาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ก่อนที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกอาเซียนนั้น ฟิลิปปินส์ เคยเป็นประเทศที่เน้นการศึกษาในลักษณะไม่เป็นทางการแบบสเปน โดยปราศจากโครงสร้างที่ชัดเจนรองรับ และขาดแคลนระเบียบวิธีการต่างๆ ในการเรียนการสอน トラบจนมีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการศึกษา พ.ศ. 2406 ซึ่ง

อนุญาตให้มีการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาสำหรับเด็กชายและหญิงในเมืองต่างๆ ภายใต้ความรับผิดชอบของรัฐบาลท้องถิ่น กฎหมายดังกล่าวกำหนดให้ชาวฟิลิปปินส์ทุกคนได้รับเสรีภาพในการเข้ารับการศึกษาโดยเสรีไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ การสานต่อแนวคิดและหลักการว่าด้วยเสรีภาพในการเข้ารับการศึกษาโดยเสรีไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ นี้ ยังคงสานต่อมาจนถึงปัจจุบันการสร้างความแข็งแกร่งในด้านการศึกษา เป็นภาระผูกพันต่อรัฐบาลตามที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ ปี 1987 (พ.ศ. 2530) ซึ่งในมาตรา 17 วรรค 11 กำหนดเป็นหน้าที่ของรัฐในการให้ความสำคัญต่อการศึกษา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศิลปวัฒนธรรม และกีฬา เพื่อที่จะสนับสนุนให้เกิดความรักชาติ และชาตินิยม พร้อมกับเร่งให้เกิดความก้าวหน้าทางสังคม และส่งเสริมให้มนุษย์มีเสรีภาพและการพัฒนา โดยในมาตรา 1 วรรค XIV กำหนดให้รัฐมีหน้าที่ปกป้องและส่งเสริมสิทธิของพลเมืองทุกคนให้ได้รับการศึกษาทุกระดับอย่างมีคุณภาพและเหมาะสม นอกจากนี้ ในมาตราที่ 5 ยังกำหนดเป็นหน้าที่ของรัฐในการจัดงบประมาณสูงสุดให้กับงานด้านการศึกษา โดยรัฐจะต้องติดตามการสอนว่าดีและรักษาไว้ซึ่งความสามารถพิเศษอย่างเหมาะสมและเป็นประโยชน์กล่าวได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อเยาวชนของประเทศโดยผ่านทางการศึกษาทั้งในและนอกระบบ นั่นคือ การที่รัฐจัดการศึกษาดังแต่ระดับขั้นพื้นฐานไปจนถึงระดับอุดมศึกษาให้แก่ประชาชนโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย โดยการศึกษาในระดับประถมศึกษาภาคบังคับสำหรับเด็กที่มีอายุถึงเกณฑ์ต้องเข้าเรียน รวมถึงการที่รัฐสนับสนุนบทบาทของภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัวในการจัดศึกษา การเรียนรู้นอกระบบ การเรียนรู้ตามอัธยาศัย และการเรียนรู้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการรองรับบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญนั้น ได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในระดับมัธยม ฉบับ ค.ศ. 1988 (พ.ศ. 2531) ตามด้วยคำประกาศประธานาธิบดีในปี 2532ซึ่งกำหนดให้คริสต์ทศวรรษที่ 1990 เป็น “ทศวรรษแห่งการศึกษาสำหรับทุกคน” ต่อมาในยุคศตวรรษที่ 21 แนวทางการพัฒนาการศึกษาของฟิลิปปินส์มีลักษณะของการสานตัวและขยายต่อการศึกษาสำหรับทุกคนซึ่งเป็นแนวทางหลักในทศวรรษก่อนนี้ให้ครอบคลุมมากขึ้นสู่การพัฒนาทุนมนุษย์ระดับสากล แนวทางดังกล่าวเป็นไปตามแผนพัฒนาประเทศระยะกลาง 5 ปี ตั้งแต่ปี 2544 ที่เรียกว่า Medium Term Philippines Development Plan ซึ่งกล่าวถึงการเน้นการพัฒนาทุนมนุษย์ในลักษณะครอบคลุม (Comprehensive Human Development) และให้ความสำคัญต่อการเพิ่มทุนทั้งหมดไปที่มนุษย์ (human capital investment) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการศึกษา โดยแผนพัฒนาประเทศระยะกลางดังกล่าวกำหนดให้รัฐบาลมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนให้การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ การสร้างทักษะความเชี่ยวชาญทางคณิตศาสตร์ และเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร (IT) พร้อมทั้งขยายช่องทางให้กับผู้มีรายได้น้อยในเรื่องการศึกษานอก

ระบบและการฝึกอบรมด้านเทคนิคและวิชาชีพทั้งนี้ ฟิลิปปินส์ได้มีการจัดทำแผนระยะยาวรองรับ 3 แผน เริ่มจากระดับแผนปฏิบัติการ ตามด้วยระดับแผนหลัก ดังนี้

(1) Plan of Action of Education for All แผนปฏิบัติการ 10 ปีเริ่มมาตั้งแต่ปี 2534 โดยเน้นหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้เข้าถึงประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ตลอดจนผู้พิการและผู้ที่ยากไร้

(2) Master Plan for Basic Education (1996-2005) ในฐานะแผนระยะยาว 10 ปี สำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเริ่มตั้งแต่ปี 2539 ด้วยการเน้นให้มีการพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานของฟิลิปปินส์ให้ทันสมัย (Modernizing Philippines Education) ด้วยสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย การยกระดับหลักสูตรและเทคนิคในการฝึกอบรมครูผู้สอน ทักษะและกระบวนการบริหารจัดการวางแผนและกำกับดูแลโครงการต่าง ๆ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากชุมชน ระบบสารสนเทศและโทรคมนาคม

(3) National Technical Education and Skills Development Plan ในฐานะแผน 5 ปี ด้านการอาชีวศึกษาและการพัฒนาทักษะวิชาชีพรองรับ 3 แนวทางหลัก (The Three-Pronged Direction) ในการพัฒนาประเทศ คือ ความสามารถในการแข่งขันระดับโลก (Global Competitiveness) การพัฒนาชนบท (Rural Development) และการบูรณาการทางสังคม (Social Integration) นับเป็นแผนระดับชาติในลักษณะครอบคลุมฉบับแรกสำหรับการพัฒนาทุนมนุษย์สู่ความสามารถในการแข่งขันในยุคเศรษฐกิจสังคมฐานทักษะความรู้ด้วยทักษะระดับกลางแห่งศตวรรษที่ 21 นี้ในลักษณะที่สอดคล้องกับแผนระยะกลางสำหรับการพัฒนาเยาวชน (Medium Term Youth Development Plan 1994-2004) แผนการจ้างงานระดับชาติ (National Employment Plan) และแผนพัฒนาประเทศระยะกลาง (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป., หน้า 4)

สาธารณรัฐสิงคโปร์

สิงคโปร์เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการศึกษามาตั้งแต่เริ่มได้รับอิสรภาพจากระบบการปกครองแบบอาณานิคมของอังกฤษเมื่อปี 2508 นับถึงปัจจุบัน สิงคโปร์ทุ่มเทการลงทุนในการจัดระบบการศึกษาและระดับประสิทธิภาพทางการศึกษาในทุก ระดับในลักษณะที่พยายามสร้างความเป็นธรรมและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง เพื่อป้องกันปัญหาความแตกแยกในสังคม และด้วยความปรารถนาให้ สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางอุดมศึกษาระดับสากลแห่งภาคพื้นเอเชียแปซิฟิกภายในปี 2543 ในปี 2548 แผนพัฒนาทางการศึกษาของสิงคโปร์ได้ขยายขอบเขตของเป้าหมายให้ก้าวไกลไปสู่การเป็น ผู้นำแห่งเอเชียด้านศูนย์กลางการศึกษาระดับมาตรฐานโลก (Asia's Premier World-Class Education

Hub) ในการดึงดูดนักเรียนนักศึกษาจากประเทศต่าง ๆ เข้ามาศึกษาในสถานศึกษาต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษาในสิงคโปร์จำนวน 66,000 คนในปี 2555 และการยกระดับมาตรฐานการศึกษาของคนในชาติสู่ระดับสากล โดยอาศัยแนวทางดำเนินการที่ครอบคลุมและสอดคล้องต่อกัน ได้แก่

(1) กระบวนการเรียนการสอนควบคู่ไปกับผลลัพธ์ทางการศึกษาทั้งด้านคุณภาพและสมรรถภาพ (Qualities and Competencies Model) เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความสามารถอันหลากหลายของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

(2) การเน้นจิตสำนึกและแรงจูงใจในการใฝ่เรียนรู้ด้วยสัมฤทธิ์ผลหรือความสำเร็จทางการศึกษาของผู้เรียนแต่ละคน

(3) การทุ่มทรัพยากรด้านเงินทุนทางการศึกษามากขึ้น

(4) การเน้นการบริหารจัดการแบบรวมศูนย์

(5) การมีหลักสูตรการเรียนการสอนที่เข้มข้น

(6) การเปลี่ยนจากการประเมินจากภายนอกสู่การเน้นประเมินจากภายในแต่ละโรงเรียนและสถาบันการศึกษาด้วยความถี่มากขึ้นเพื่อให้สถานศึกษารู้จักตนเองมากขึ้น

(7) การส่งเสริมแรงสนับสนุนอย่างแข็งแกร่งจากครอบครัวของผู้เรียน

(8) การพัฒนากำลังคนด้านบุคลากรทางการสอนโดยเน้นการฝึกอบรม เพื่อให้พัฒนาการทางการศึกษาก้าวไปอย่างมั่นคงมากขึ้น (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป., หน้า 5)

สาธารณรัฐอินโดนีเซีย

แนวทางในการพัฒนาการศึกษาของอินโดนีเซียในปัจจุบัน มีรากฐานมาจากรัฐธรรมนูญ ปี 1945 (พ.ศ. 2488) เมื่ออินโดนีเซียได้ประกาศอิสรภาพจัดตั้งสาธารณรัฐ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของรัฐดังที่ปรากฏในหลักปรัชญาสิด ในการรวมศูนย์อำนาจ กับการคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมตามความต้องการของกลุ่มชนที่หลากหลายในสังคมและความต้องการร่วมกัน ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้านต่างๆ ซึ่งปฏิสัมพันธ์หลักระหว่างศาสนากับการจัดการศึกษานั้นเป็นลักษณะเด่นเฉพาะของอินโดนีเซีย ในการรักษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับศาสนาแบบดั้งเดิมของศาสนาอิสลามซึ่งกลายมาเป็นศาสนาของชนส่วนใหญ่ในประเทศ หลังจากสิ้นอาณาจักรมัชปาหิตในคริสต์ศตวรรษที่ 16 ที่มีต่อรัฐชาติที่เกิดจากการปลดปล่อยตนเองจากลัทธิล่าอาณานิคม และเป็นรัฐชาติที่มีลักษณะเป็นพหุสังคมขนาดใหญ่ด้วยอาณาบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่กระจายกินอย่างกว้างขวาง ซึ่งพยายามปรับตัวอยู่ในโลกปัจจุบันทั้งนี้ รัฐธรรมนูญ ปี 2488 บทที่ 2 มาตรา 31 ระบุว่า “(1) พลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา และ (2) รัฐบาลจะต้องจัดตั้งและ

ดำเนินการระบบการศึกษาของชาติ ซึ่งอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติ” โดยพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติปี 2546 ได้กำหนดเป้าหมาย นโยบายและแผนการดำเนินงาน ซึ่งครอบคลุมการขยาย โอกาสทางการศึกษาและความเสมอภาคทางการศึกษาส่งเสริมให้ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษา ทุกระบบและทุกระดับ และปรับปรุงคุณภาพเกี่ยวกับการศึกษาตลอดเวลา เพื่อให้สอดคล้องกับ ความต้องการของสังคม และเพื่อพัฒนาการศึกษาที่ใช้ชุมชนเป็นพื้นฐานแผนการพัฒนการศึกษา ของอินโดนีเซีย เป็นส่วนที่กำหนดอยู่ในแผนพัฒนาห้าปี ที่เรียกว่า Rencana Pembangunan Lima Tahun หรือ เรียกโดยย่อว่า REPELITA ซึ่งกำหนดเป็นแนวทางกว้างๆ ในลักษณะที่คำนึงถึง ความเสมอภาคโอกาสทางการศึกษา การตอบสนองความจำเป็นทางการศึกษาคุณภาพของการศึกษา และประสิทธิภาพของการศึกษา ทั้งในระบบและนอกระบบของการศึกษา ด้วยเนื้อหาสาระที่ ต้องการมุ่งเน้นการสร้างบุคลิกภาพและองค์ประกอบของความสามารถในด้านต่างๆ ของทรัพยากร มนุษย์ โดยในปัจจุบันได้เริ่มมีการจัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยนโยบาย “Education for All” ในปี พ.ศ. 2545 ขึ้นมาเป็นการเฉพาะ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเสมอภาคทางการศึกษา และเพื่อสร้างความมั่นใจว่าคนอินโดนีเซียทุกคนไม่ว่าจะเป็นเพศใด จะมีฐานะยากจนอยู่ห่างไกล ความเจริญหรือเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคบังคับ (สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป., หน้า 5)

กัมพูชา

กัมพูชาให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาตั้งแต่ได้รับเอกราชเมื่อปี 2496 รัฐบาล กัมพูชาภายหลังการเลือกตั้งทั่วไปในปี 2536 ตามข้อตกลงปารีสได้ให้ความสำคัญแก่การพัฒนา การศึกษามากขึ้น มีความพยายามในการส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาภาคเอกชนใน ต่างจังหวัดเสมือนประเทศเสรีนิยมทั้งหลาย โดยกำหนดให้การศึกษา เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของ เป้าหมายในการลดปัญหาความยากจนของประเทศเพื่อยกระดับศักยภาพการแข่งขันทางเศรษฐกิจ ของประเทศสู่ระดับสากลซึ่งมีทรัพยากรมนุษย์เป็นฐานแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (2539-2543) ได้กำหนดแนวทางกว้าง ๆ ในเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์และเป้าหมายในการ พัฒนาการศึกษา 3 ประการคือ การที่ประชาชนได้รับ การศึกษาอย่างเท่าเทียมกันโดยทั่ว การ ยกระดับคุณภาพทางการศึกษา และการปรับปรุงการวางแผนบริหารจัดการด้านการศึกษาให้ เข้มแข็งมากขึ้น โดยมีแผนการลงทุนด้านการศึกษารองรับในช่วงปี 2538-2543 จากการ ปริกษาหารือกับองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในระดับหนึ่ง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติฉบับที่ 2 (2544-2548) เป็นการสานต่อแนวทางการพัฒนาการศึกษาที่เน้นถึงระดับ แผนปฏิบัติมากขึ้นแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติในการขยายโอกาสทางการศึกษาคุณภาพอย่างทั่วถึง ประกอบด้วยแผนระยะสั้น 2544-2545 แผนระยะยาว 2546-2558 และแผนระยะกลาง 2547-2551

โดยแผนระยะยาว 2546-2558 และแผนระยะกลาง 2547-2551 เป็นการปรับปรุงจากแผนระยะสั้น 2544-2545 ประกอบกับแผนยุทธศาสตร์ในการลดภาวะความยากจน (Poverty Reduction Strategic Plan: PRSP) เมื่อปี 2545 เป็นฐาน โดยให้สอดคล้องกับแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางประชากรและเศรษฐกิจระดับมหภาค ในช่วง 10-15 ปีข้างหน้าของกัมพูชา ร่วมกับแนวทางในการประชุม World Education Forum และ Millennium Development Goals ซึ่งเน้น Education for All แผนระยะยาว 2546-2558 นั้น กำหนดให้กัมพูชาบรรลุเป้าหมายต่อไปนี้ภายในปี 2558

- (1) การเข้ารับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มสูงขึ้นเป็น 3.8 ล้านคน
- (2) การเพิ่มชั่วโมงการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา
- (3) การเพิ่มห้องเรียนและสถานที่เรียนในพื้นที่ขาดแคลน
- (4) การเพิ่มปริมาณและคุณภาพครูและการฝึกหัดครู โดยเน้นสำหรับระดับมัธยมศึกษามากขึ้นปีละประมาณ 10,000 คน ด้วยอัตราเงินเดือนเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 3-5 ต่อปี สำหรับแผนยุทธศาสตร์ทางการศึกษาที่เรียกว่า Educational Strategic Plan 2004/08 (พ.ศ. 2547- 2551) หรือที่เรียกโดยย่อว่า ESP 2004/08 มีเป้าหมายระยะยาวในการทำให้เด็กและเยาวชนชาวกัมพูชาทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง ทุกระดับสถานะทางเศรษฐกิจ ทุกเพศ ทุกพื้นที่ ทุกเชื้อชาติ แม้ผู้พิการทางร่างกาย เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญของประเทศและความผูกพันที่ทางรัฐบาลมีต่อ U.N. Convention on the Rights of the Child คำว่า การศึกษาที่มีคุณภาพนั้น กัมพูชามุ่งให้ผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานสากลและภูมิภาค ในลักษณะที่สามารถแข่งขันได้ในตลาดแรงงานโลกและตลาดแรงงานต่าง ๆ ในภูมิภาคตลอดจนสามารถเป็นกลไกขับเคลื่อนให้สังคมและเศรษฐกิจพัฒนาต่อไป (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป., หน้า 6)

สหภาพพม่า

ตั้งแต่ในสมัยโบราณ สังคมพม่าให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก โดยเฉพาะในสมัยก่อนการศึกษาในวัดเป็นสิ่งที่นิยมและทำให้อัตราการรู้หนังสือของประชาชนอยู่ในระดับดี แต่เมื่อเข้าถึงสมัยการปกครองโดยอังกฤษ อัตราการรู้หนังสือลดต่ำลงเนื่องจากผู้ปกครองไม่ให้ความสนใจมากนักแต่ก็มีความพยายามในหมู่ผู้รู้หนังสือโดยเฉพาะหลังจากปี 2491 ในแนวทางการส่งเสริมด้านการศึกษาของพม่านั้น เด็กพม่าตั้งแต่อายุ 5-10 ปีต้องเข้าโรงเรียนซึ่งเป็นบริการที่รัฐมิให้โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ เป็นไปตามกฎหมายการศึกษาพื้นฐานปี 2509 (Basic Education Law) และกฎหมายการศึกษาของสหภาพพม่าปี 2516 (Union of Burma Education Law) ทั้งนี้ ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน การเรียนการสอนในวัดยังเป็นแหล่งความรู้สำคัญสำหรับประชาชนในพื้นที่ห่างไกล ซึ่งรัฐบาลพม่าก็ยังให้การยอมรับการศึกษาในลักษณะนี้การพัฒนาทางการศึกษาใน

สหภาพพม่าได้วางไว้ในระยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งเมื่อเดือนพฤษภาคม 2541 ที่มีการทบทวนหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โดยเน้นในระดับประถมศึกษา มีการกำหนดปีการศึกษาอย่างเป็นทางการเพื่อให้โรงเรียนทุกแห่งดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยพร้อมเพรียงกัน เมื่อเดือนมีนาคม 2542 ตลอดจนมีการริเริ่มจัดทำแผนการศึกษาอย่างเป็นทางการในระดับชาติ แบ่งออกเป็นระยะยาว ระยะกลาง และระยะสั้น เพื่อรองรับศตวรรษที่ 21 ดังนี้

(1) แผนระยะยาว 30 ปี เรียกว่า Thirty-Year Long-Term Education Development Plan 2001- 02 FY – 2030-31FY ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ระยะๆ ละ 5 ปี ในการทำระบบการศึกษาให้เอื้อต่อการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ในการพัฒนาชาติให้ทันสมัยสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วในที่สุด ด้วยเน้นสาระสำคัญ 6 ด้าน คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การใช้เทคโนโลยี การขยายขอบเขตด้านการวิจัยการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต การส่งเสริมการศึกษาคุณภาพ และการรักษาเอกลักษณ์และค่านิยมแห่งชาติให้คงอยู่ ประกอบด้วย 46 โครงการ โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

(1.1) โครงการสำหรับพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 10 โครงการ

(1.1.1) การปรับปรุงระบบการศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศให้ทันสมัยและเจริญก้าวหน้า

(1.1.2) การศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคน

(1.1.3) การยกระดับคุณภาพของการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(1.1.4) การอำนวยความสะดวกให้นักเรียนเข้าถึงการศึกษาทั้งในระดับก่อนอาชีวศึกษาและระดับอาชีวศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(1.1.5) การปรับปรุงการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศในการเรียนรู้เกี่ยวกับการสอนซึ่งจะนำไปสู่ระบบการศึกษาทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-education)

(1.1.6) การผลิตพลเมืองที่มีการพัฒนารอบด้าน

(1.1.7) การยกระดับความสามารถด้านการบริหารจัดการทางการศึกษา

(1.1.8) การดำเนินกิจกรรมด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานร่วมกับชุมชน

(1.1.9) การปรับปรุงกิจกรรมเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบ

(1.1.10) การยกระดับการวิจัยทางการศึกษา

(1.2) โครงการสำหรับพัฒนาอุดมศึกษา 36 โครงการ ครอบคลุมด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การใช้เทคโนโลยี การวิจัย การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต การปรับปรุงการศึกษาในเชิงคุณภาพ การรักษาอัตลักษณ์แห่งชาติและค่านิยมประจำชาติ

(2) แผนระยะกลาง 4 ปี เรียกว่า Special Four-Year Plan for Education (2000-01 FY to 2003-04) ประกอบด้วยโครงการต่างๆ รวมทั้งสิ้น 27 โครงการ โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

(2.1) โครงการสำหรับพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 โครงการ

(2.1.1) การทบทวนและปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2.1.2) การนำระบบประเมินผลแบบใหม่มาใช้ การกำหนดระยะเวลาการศึกษาขั้นพื้นฐานใหม่ และการปรับโครงสร้างการสอบเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา

(2.1.3) การนำระบบชั้นเรียนแบบมัลติมีเดียมาใช้เพื่อยกระดับกระบวนการเรียนการสอน

(2.1.4) การยกระดับคุณภาพการศึกษาของครู

(2.1.5) การสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนาแบบครบวงจร

(2.1.6) การอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาอย่างทั่วถึง

(2.2) โครงการสำหรับพัฒนาระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการเน้นเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพทางการศึกษา การนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในระบบการศึกษา การพัฒนาการวิจัยให้รู้จุดหน้าการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต และการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 21 โครงการดังต่อไปนี้

(2.2.1) การทบทวนและปฏิรูปหลักสูตรการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัย และสถานศึกษาอื่นๆ ในระดับปริญญาให้ได้มาตรฐานสากล ตลอดจนการส่งเสริมลักษณะสหสาขาวิชา

(2.2.2) การทบทวนระบบการประเมินผลให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตรการเรียนการสอนตามมาตรฐานสากล

(2.2.3) การส่งเสริมทักษะการคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ความคิดใหม่ๆ ด้วยตนเองโดยไม่ลอกเลียนแบบใคร ความสามารถในการใช้และพัฒนาเทคโนโลยีทันสมัย โดยอาศัยการเปลี่ยนแปลงด้านหลักสูตรการเรียนการสอน

(2.2.4) การลดอุปสรรคต่อระบบการศึกษาในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

(2.2.5) การพัฒนาระบบการศึกษาที่สามารถส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

(2.2.6) การแสวงหาแนวทางและวิธีการในการแปลงระบบอุดมศึกษาทางไกลสู่ระบบมหาวิทยาลัยเปิด

(2.2.7) การศึกษาวิจัยทั้งในส่วนที่ส่งเสริมวิชาการและในส่วนที่ส่งเสริมความต้องการของภาคเอกชนผู้ประกอบการ ตลอดจนองค์กรต่างๆ ในการแสวงหาเทคโนโลยีอันทันสมัยที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์โดยตรงต่อประเทศชาติ

(2.2.8) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั้งในระดับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และในระดับสากล

(2.2.9) การสร้างระบบบริหารจัดการทางการศึกษาให้มหาวิทยาลัยและสถานศึกษาอื่นๆ ในระดับปริญญา ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง

(2.2.10) การจัดทำโครงการทางการศึกษาในลักษณะที่ตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นของชุมชน

(2.2.11) การยกระดับห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้นักศึกษาวิจัยดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยเทคโนโลยีและเครื่องมือต่างๆ อันทันสมัย ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีไปจนถึงระดับปริญญาเอก

(2.2.12) การจัดตั้งระบบสารสนเทศทางการศึกษาที่สามารถใช้สื่อสารถึงกันระหว่างสถานศึกษาและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง (Intranet)

(2.2.13) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในศูนย์ข้อมูลระบบมัลติมีเดียตามสถานศึกษาต่างๆ ในระดับอุดมศึกษาเพื่อประโยชน์ด้านการเรียนการสอนและการวิจัย

(2.2.14) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในศูนย์การเรียนรู้ระบบมัลติมีเดียตามมหาวิทยาลัยเปิดเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

(2.2.15) การจัดตั้งห้องปฏิบัติการทางภาษาในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา

(2.2.16) การยกระดับหอสมุดกลางของมหาวิทยาลัยต่างๆ และในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งหลายที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในการอำนวยความสะดวกต่อการใช้ห้องสมุดโดยไม่ต้องมาที่ห้องสมุด

(2.2.17) การมีโครงสร้างต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการจัดทำระบบการศึกษาแบบเปิด

(2.2.18) การตอบสนองความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

(2.2.19) การผลิตและเผยแพร่สื่อประเภทโสตทัศนวัสดุเพื่อการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีและอุปกรณ์ทันสมัยซึ่งเหมาะสมต่อเงื่อนไขและความจำเป็นในระดับท้องถิ่น

(2.2.20) การผลิตและเผยแพร่สื่อประเภทโสตทัศนวัสดุเพื่อการเรียนรู้ และการฝึกปฏิบัติตามบทเรียนของหลักสูตรต่างๆ ในชั้นเรียนที่ใช้ระบบมัลติมีเดียตามโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

(2.2.21) การผลิตสื่อประเภทโสตทัศนวัสดุที่สอดคล้องในระดับรายวิชา เพื่ออำนวยความสะดวกต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยในการเรียนรู้ผ่านระบบการสอนทางไกล

(3) แผนระยะสั้น 2 ปี เรียกว่า Short-Term Education Development Plan 2001-2002 เน้นการพัฒนาความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทั้งในระดับพื้นฐานและระดับสูง เพื่อสร้างกลุ่มคนที่มีคุณภาพและทักษะทางด้าน ICT ซึ่งจำเป็นสำหรับการทำงานในยุคนี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป., หน้า 6-7)

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

นับตั้งแต่ที่ได้สถาปนาเป็นประเทศเอกราชในปี 2518 ส.ป.ป.ลาว ให้ความสำคัญกับการศึกษาเรื่อยมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประถมศึกษา เทคนิคศึกษา และการรู้หนังสือของประชาชนที่มีอายุ 14-15 ปี แนวทางดังกล่าวยังสานต่อ แม้เมื่อ ส.ป.ป.ลาว ได้เริ่มการปฏิรูปเศรษฐกิจภายในประเทศ จากระบบที่มีการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นการดำเนินนโยบายตลาดเสรี ในปี 2529 ทว่าด้วยจุดเน้นที่แตกต่างไปจากอดีต คือ เป็นการเน้นการศึกษาเพื่อพัฒนาทุนมนุษย์และแก้ปัญหาความยากจนเพื่อก่อให้เกิดความเจริญอย่างยั่งยืนและพัฒนาอย่างรวดเร็ว โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งกำหนดให้การศึกษาเป็นความจำเป็นทางสังคมที่จะต้องฝึกให้ประชาชนพัฒนาไปในลักษณะที่สอดคล้องกับการปรับตัวสู่ระบบเศรษฐกิจที่อิงกลไกตลาด ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว มีการปรับปรุงเป็นลำดับในการยกระดับการศึกษาแห่งชาติให้สูงขึ้นเป็นแนวทางหลักประการหนึ่งในการพัฒนาและทรัพยากรมนุษย์เพื่อการผลิต ให้สอดคล้องกับเป้าหมายในการมุ่งยกระดับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมนั้น ในปี 2536 มีการกำหนดแนวทางในการพัฒนาการศึกษา 3 แนวทางคือ

(1) การพัฒนาในแนวทางที่เรียกว่า การศึกษาสำหรับทุกคน (Education For All) และให้การศึกษาได้รับความสำคัญในเชิงนโยบายเป็นลำดับต้น เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

(2) การยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจังและการสร้างความร่วมมือระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนกับการศึกษาในสังคมและครอบครัว และ

(2) การปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาให้ทันสมัยในทุกระดับทั้งสามัญศึกษาและอาชีวศึกษาทั้งในส่วนของภาครัฐและในส่วนของภาคเอกชน ทั้งในและนอกระบบโรงเรียน

ในลักษณะที่สอดคล้องกับความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ต่อมา ในปี 2540 คณะกรรมการวางแผนรัฐแห่ง ส.ป.ป.ลาว (State Planning Committee of Lao PDR) ได้จัดทำโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ระยะกลาง 2540-2543 ขึ้นเพื่อเป็นกรอบแนวทางกว้างๆ ในการจัดลำดับความสำคัญการดำเนินการต่างๆ ในการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยมีปรัชญาว่า “จะส่งเสริมการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมและบูรณาการซึ่งครอบคลุมวิธีการต่างๆ หลากหลายในลักษณะที่สอดคล้องกันระหว่างภาคส่วนต่างๆ”

โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กำหนดแนวทางให้ภาคการศึกษาเน้นความสนใจและแนวทางการปรับปรุงไปที่ 3 ส่วนหลัก คือ

- (1) ความสามารถของผู้บริหารในทุกกระดับ
- (2) คุณภาพของครูในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับจังหวัด และ
- (3) แรงจูงใจจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ห่างไกลความเจริญและในบรรดาชนกลุ่มน้อยต่างๆ ในปัจจุบันเมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 แนวทางการพัฒนาการศึกษาของ ส.ป.ป. ลาว เป็นการดำเนินการตามกรอบนโยบายทางการศึกษาช่วง 5 ปีตั้งแต่ปี 2544 ถึง 2548 ซึ่งแบ่งวัตถุประสงค์ออกได้เป็น 4 ส่วนหลัก ดังนี้

- (1) การเข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน ประกอบด้วย
 - (1.1) การขยายโรงเรียนให้เพิ่มมากขึ้น
 - (1.2) การฟื้นฟูและบูรณะ โรงเรียนที่มีอยู่แล้ว
 - (1.3) การยกระดับบทบาทของภาคเอกชน
 - (1.4) การจัดทำโครงการเฉพาะซึ่งมุ่งให้กลุ่มประชาชนที่เสียเปรียบทางสังคมเข้าถึงการศึกษามากขึ้น

- (1.5) การศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการศึกษาแบบเปิด
- (1.6) การขยายโอกาสสำหรับการศึกษานอกระบบ
- (2) การยกระดับคุณภาพทางการศึกษา ประกอบด้วย
 - (2.1) การยกระดับคุณภาพครูทุกระดับผ่าน โครงการฝึกอบรมทั้งก่อนที่จะเป็นครูและเมื่อเป็นครูแล้ว
 - (2.2) การยกระดับคุณภาพหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือการศึกษาทั่วไปและอาชีวศึกษา

- (2.3) การพัฒนาเครื่องมืออุปกรณ์การเรียนการสอนให้มีคุณภาพและให้สามารถผลิตได้เองในระดับจังหวัด

- (3) การปรับปรุงความเชื่อมโยงส่วนต่างๆ ในระบบการศึกษาให้สอดคล้องกัน

(3.1) การศึกษาความเป็นไปได้สำหรับการศึกษาทางไกลและการทำให้การศึกษาสอดคล้องกับสังคมมากขึ้น

(3.2) การปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

(3.3) การจัดตั้งกองทุนในการส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการศึกษา
มากขึ้น

(3.4) การนำการแนะแนวมาใช้ในการให้ความช่วยเหลือต่างๆ แก่นักเรียน

(3.5) การกระชับความเชื่อมโยงระหว่างสถาบันการศึกษา ภาคอุตสาหกรรม
และภาคเอกชน

(4) การทำให้การบริหารจัดการและการวางแผนแข็งแกร่งมากขึ้น

(4.1) การเพิ่มความแข็งแกร่งในการวางแผนปฏิบัติการและการวางแผนพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์

(4.2) การกระชับเครือข่ายทางการศึกษาที่มีอยู่แล้วในระดับกลางและระดับ
จังหวัดให้เข้มแข็งมากขึ้น

(4.3) การยกระดับความสามารถด้านงบประมาณและการคลัง

(4.4) การบริหารจัดการโครงการลงทุน การกำกับดูแลและการยกระดับ
ความสามารถในการประสานงานภายในกระทรวงศึกษาฯ

ทั้งนี้ ส.ป.ป. ลาว ได้มีการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา 2544-2548 โดยกำหนดเป้าหมาย
ดำเนินการไว้ 15 ประการดังนี้

(1) การขยายการดูแลเด็กก่อนวัยเรียน โดยการส่งเสริมการประสานงานระหว่าง
ภาครัฐชุมชน และภาคเอกชนในการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนให้เพิ่มมากขึ้นอย่างน้อย
ร้อยละ 5 ต่อปี

(2) การบังคับใช้การศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษา โดยตั้งเป้าให้อัตราการเข้า
เรียนสุทธิเพิ่มจากร้อยละ 77 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 85 ในปี 2548

(3) การดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการขยายจำนวนโรงเรียนระดับประถมศึกษาใน
พื้นที่ชนกลุ่มน้อยและพื้นที่ชนบทห่างไกลความเจริญ โดยอาศัยการสอนคณะระดับชั้นและการจัด
กลุ่มโรงเรียนให้สอดคล้องกับความจำเป็นขั้นพื้นฐาน

(4) การสร้างเงื่อนไขที่เหมาะสมต่อการลดอัตราการเรียนซ้ำชั้นและการลาออก
กลางคันให้เหลืออย่างน้อยร้อยละ 2 และร้อยละ 3 ต่อปีตามลำดับ

(5) การปรับเครือข่ายมัธยมศึกษาโดยการขยายจำนวนโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้นทั่วประเทศและทำให้การเข้าเรียนโดยรวมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 45 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 52

ในปี 2548 ขยายจำนวนโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพร้อมกับการพัฒนาหลักสูตรและกลุ่มวิชาแกนต่างๆ ตลอดจนการเพิ่มอัตราการเข้าเรียนโดยรวมจากร้อยละ 22 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 24 ในปี 2548

(6) การเพิ่มอัตราการรู้หนังสือ ในกลุ่มประชากรวัย 15-40 ปี จากร้อยละ 80 ในปี ในปี 2543 เป็นร้อยละ 85 ในปี 2548 และเพิ่มอัตราการรู้หนังสือ ในกลุ่มประชากรวัย 15 ปีขึ้นไป จากร้อยละ 74 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 80 ในปี 2548

(7) การดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการยกระดับผู้รู้หนังสือรายใหม่ ๆ อย่างน้อยร้อยละ 30 ให้เรียนจบชั้นประถมศึกษา สำหรับการยกระดับผู้มัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายนั้น ยังคงเน้นที่การตอบสนองต่อความจำเป็นที่แท้จริงและเงื่อนไขต่างๆ ทางเศรษฐกิจสังคมต่อไป

(8) การปรับปรุงคุณภาพการฝึกครูระดับประถมและมัธยมศึกษา ยกเว้นครูที่ไม่เคยผ่านการฝึกอบรมให้มีคุณสมบัติขั้นพื้นฐานที่จำเป็น อีกทั้งจัดให้มีวิชาบังคับและวิชาเลือกต่างๆ เพิ่มมากขึ้นในหลักสูตรการฝึกอบรมครู

(9) การปรับปรุงสมรรถนะของผู้ฝึกอบรมครูตั้งแต่ระดับวิทยาลัยครู โรงเรียนฝึกอบรมครู ไปจนถึงสถาบันการศึกษาระดับปริญญาตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับวิทยาลัยครู และโรงเรียนฝึกอบรมครูนั้น เน้นด้านภาษาอังกฤษ ทักษะทางคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีทางการศึกษาขั้นสูง

(10) การส่งเสริมและขยายโรงเรียนระดับอาชีวศึกษาและโรงเรียนเทคนิคต่างๆ ของภาคเอกชนให้สามารถรับนักเรียนได้เพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและสอดคล้องกับระบบของภาครัฐ

(11) การส่งเสริมโรงเรียนอาชีวศึกษาที่มีอยู่ตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศให้แข็งแกร่งมากขึ้น

(12) การส่งเสริมให้เด็กนักเรียนหญิงและชนกลุ่มน้อยต่างๆ เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษามากขึ้น และเพิ่มสัดส่วนนักเรียนต่อจำนวนประชากรทั้งหมดจาก 350/100,000 คน ในปี 2543 เป็น 450/100,000 คน ในปี 2548

(13) การกำหนดภาระงานของผู้บริหารทางการศึกษาและที่ปรึกษาต่าง

(14) การทำให้ระบบสารสนเทศด้านการบริหารจัดการทางการศึกษามบูรณาการกันอย่างกระชับแน่นมากขึ้น

(15) การพยายามเพิ่มสัดส่วนงบประมาณของภาครัฐด้านการศึกษาจากร้อยละ 13 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 14 ภายในปี 2548 (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป., หน้า 8-10)

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

จากการเป็นประเทศที่มีประชากรอยู่กันอย่างหนาแน่น ผ่านการทำสงครามภายในประเทศเป็นเวลานาน ด้วยความแข็งแกร่งตัวของระบบเศรษฐกิจแบบควบคุมอยู่ที่ศูนย์กลาง ทำให้เวียดนามต้องใช้เวลาในการฟื้นตัวและเปลี่ยนจากระบบเศรษฐกิจแบบควบคุมเข้มงวด มาเป็นระบบตลาดเพื่อก้าวพ้นจากปัญหาความยากจนและเพื่อเพิ่มศักยภาพทางเศรษฐกิจ โดยมีการศึกษาเป็นยุทธศาสตร์สำคัญส่วนหนึ่งของประเทศกฎหมายแรกเกี่ยวกับการเผยแพร่การศึกษาขั้นประถมได้ผ่านรัฐสภาในวันที่ 12 สิงหาคม 2543 เป็นกฎหมายที่กำหนดว่าจะจัดการศึกษาขั้นประถมศึกษาฟรีให้แก่ชาวเวียดนาม ในปัจจุบันนี้การศึกษาได้ก้าวไปถึงขั้นมัธยมต้นใน 16 จังหวัด คาดว่าภายในปี 2548 การศึกษาในระดับมัธยมต้นจะครอบคลุมถึง 30 จังหวัด เวียดนามมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะยาวสำหรับปี 2544 - 2553 โดยมีสาระสำคัญดังนี้คือ

(1) การปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาไปในทิศทางที่เข้าถึงการศึกษาระดับสูงของโลกเหมาะสมกับวิถีปฏิบัติของชาวเวียดนาม ตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติภูมิภาคและท้องถิ่น และมุ่งสู่สังคมการเรียนรู้ เพื่อนำการศึกษาของประเทศออกไปให้ห่างจากความด้อยพัฒนา

(2) การให้ความสำคัญกับการอบรมบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีขั้นสูงและความสามารถทางการจัดการธุรกิจซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาระดับมัธยมต้น

(3) การริเริ่มจัดทำเป้าหมาย วิธีการ และหลักสูตรในทุกระดับ พัฒนาครูเพื่อตอบสนองกับการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ริเริ่มการจัดการทางการศึกษาและริเริ่มพื้นฐานทางกฎหมายเพื่อสร้างพลังในการพัฒนาการศึกษาการศึกษาจากระบบเป็นแนวทางที่สำคัญส่วนหนึ่งของเวียดนาม โดยอาศัยหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้ เวียดนามกำหนดเป้าหมายการพัฒนาการศึกษาให้มีลักษณะต่อไปนี้อยู่ในปี 2553

(1) การพัฒนาการศึกษานอกระบบให้เป็นการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่สังคมการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนได้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตามสถานภาพของแต่ละคนเพื่อเป็นการส่งเสริมคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์

(2) การลดอัตราการไม่รู้หนังสือในกลุ่มผู้ใหญ่ โดยเฉพาะในท้องถิ่นที่ห่างไกลและตามภูเขาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษาต่อเนื่องซึ่งจะนำไปสู่การมีความรู้ในระดับมัธยมต้นอย่างทั่วถึง

(3) การเปิดโอกาสให้ผู้ที่ทำงานแล้วได้รับการอบรมเรียนรู้จากหลักสูตรสั้นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต เพิ่มรายได้ และโอกาสในการเปลี่ยนงานในปัจจุบัน เวียดนามยังได้จัดทำแผนปฏิบัติแห่งชาติระยะยาวด้านการศึกษา เรียกว่า National Education for All Action Plan 2003-2015 โดยได้รับความร่วมมือจาก UNESCO ในฐานะเครื่องมือของรัฐบาลในการปรับตัวเชิงนโยบายในระดับมหภาคให้สอดคล้องกับแนวทาง Education for All ตลอดจนแนวนโยบายของรัฐบาลในการปรับปรุงภาคการศึกษาให้ทันสมัยตามที่ได้ที่ได้ลงนามรับรอง Dakar Framework for Action, Education for All: Meeting our Collective Commitments ร่วมกับประเทศอื่นๆ อีกกว่า 150 ประเทศ ที่ร่วมประชุมใน World Education Forum ที่เมือง Dakar ประเทศเซเนกัลเมื่อเดือนเมษายน 2543 อีกทั้งเป็นกรอบปฏิบัติสำหรับระดับจังหวัดและเมืองในการพัฒนาแผนการดำเนินงานของตน หรือที่เรียกว่า Provincial Education for All Plans ต่อไป National Education for All Action Plan 2003-2015 (พ.ศ. 2546 - 2558) ของเวียดนามมีกรอบแนวทางที่สร้างความสอดคล้องกันระหว่างเป้าหมายทางการศึกษา 3 ด้านหลัก คือ การเข้าถึงการศึกษา คุณภาพทางการศึกษา และการบริหารจัดการทางการศึกษา ในการพัฒนากลุ่มเป้าหมาย 4 กลุ่มหลัก คือ กลุ่มการดูแลและการศึกษาปฐมวัย กลุ่มประถมศึกษา กลุ่มมัธยมศึกษาตอนต้น และกลุ่มการศึกษานอกระบบ ซึ่งเวียดนามหวังว่า จะอำนวยความสะดวกให้ระบบการศึกษาของเวียดนามก้าวหน้าอย่างมีนัยสำคัญดังนี้หากแผนปฏิบัติการดังกล่าวประสบความสำเร็จในภาคปฏิบัติจริง

(1) เด็กปฐมวัยทุกคนจะได้รับการดูแลและเตรียมความพร้อมด้านการศึกษาเป็นเวลาหนึ่งปีก่อนเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

(2) เด็กนักเรียนจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงเป็นเวลา 9 ปี โดยเด็กทุกคนที่มีอายุ 6 ปี จะได้เข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และสามารถเรียนต่อตามขั้นตอนไปจนตลอดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 ปี

(3) เด็กนักเรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ตามมาตรฐานการศึกษาระดับนานาชาติ 900 ชั่วโมงต่อปีการศึกษา และด้วยมาตรฐานการศึกษาที่ปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อยๆ

(4) ท้องถิ่นต่างๆ จะได้รับการจัดสรรโครงการศึกษาและสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้และฝึกทักษะในการดำรงชีวิตที่ทันสมัย (Modern Life Skills)

(5) คุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนจะก้าวสู่ระดับมาตรฐานสากลอันทันสมัย ผ่านกระบวนการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง โครงการพัฒนาครูทั้งก่อนและระหว่างประจำการ ตลอดจนการนำมาตรฐานขั้นต่ำด้านการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมาประยุกต์ใช้ในทุกโรงเรียน

(6) ผลลัพธ์ทางการศึกษาจะสอดคล้องโดยตรงต่อเศรษฐกิจและสังคมที่ทันสมัย ส่งผลให้เวียดนามมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมั่นคงมากยิ่งขึ้น

(7) การบริหารจัดการทางการศึกษาจะมีโครงสร้างและกระบวนการกระจายอำนาจที่ทันสมัย (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ สำนักความสัมพันธ์ต่างประเทศ, ม.ป.ป., หน้า 11-13)

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ผู้วิจัยศึกษาในเบื้องต้นนั้นความพร้อมของโรงเรียนทั้ง 5 ด้านถือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาโดยเฉพาะในปี 2558 ที่ประเทศไทยจะต้องเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน และอีกหนึ่งสิ่งที่สำคัญไม่แพ้กันที่ทุกสถาบันการศึกษาจะต้องดำเนินการให้เกิดกับผู้เรียน คือ คุณลักษณะเด็กไทยสู่ประชาคมอาเซียน คือ ด้านความรู้ทั่วไปของประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย การเมืองและความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และความรู้เกี่ยวกับกฎบัตรอาเซียน ด้านทักษะ/กระบวนการ เช่น ทักษะพื้นฐาน ทักษะพลเมือง/ความรับผิดชอบต่อสังคม ทักษะการเรียนรู้และการพัฒนาตน ด้านเจตคติ ตระหนักในความเป็นอาเซียน ยอมรับความแตกต่าง/การนับถือศาสนา ภูมิใจในความเป็นไทยและอาเซียน รับผิดชอบต่อประชาคมอาเซียน วิถีชีวิตประชาธิปไตย สันติวิธี ดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, ม.ป.ป.) สิ่งต่างๆ ที่กล่าวมาล้วนเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการรองรับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้อย่างเต็มภาคภูมิ